
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MESLEĞİN BİRİNCİ YILINDA YAŞADIKLARI KAYGILAR: NEDENLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Seda İpek

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SINIF EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

OCAK, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren .....(….) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Seda

Soyadı : İPEK

Bölümü : Sınıf Eğitimi

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı :Sınıf Öğretmenlerinin Mesleğin Birinci Yılında Yaşadıkları Kaygılar: Nedenler ve Çözüm Önerileri

İngilizce Adı : Anxıtıes Of Classroom Teachers In The First Year Of Professıon: Reasons And Solution Suggesstions

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Seda İPEK

İmza: ……..

JÜRİ ONAY SAYFASI

Seda İpek tarafından hazırlanan "Sınıf Öğretmenlerinin Mesleğin Birinci Yılında Yaşadıkları Kaygılar: Nedenler Ve Çözüm Önerileri" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Erdoğan ŞAMA
(Sınıf Eğitimi, Gazi Üniversitesi) .....
Başkan: Doc. Dr. Mustafa YILDIZ
(Sınıf Eğitimi, Gazi Üniversitesi) .....
Üye: Doc. Dr. Hakan Dedeoğlu
(Sınıf Eğitimi, Hacettepe Üniversitesi) .....

Tez Savunma Tarihi: 23/01/2019

Bu tezin Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü .....

Aileme

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın düşünce aşamasından tamamlanma aşamasına kadarki her basamakta izi bulunan ve bu süreçte bana rehberlik ederek yönümü bulmamı sağlayan tez danışmanım Dr. Erdoğan Şama'ya en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tezime önemli katkısı olan değerli hocam Doç. Dr. Ferudun Sezgin'e de teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatına başladığımdan beri bana destek olan ve olmaya devam eden, her türlü zorlukta yanımda duran, motivasyon kaynağım aileme teşekkür ederim.

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MESLEĞİN BİRİNCİ YILINDA YAŞADIKLARI KAYGILAR: NEDENLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Seda İpek

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ocak, 2019

ÖZ

Bu araştırmada, sınıf öğretmenlerinin mesleğin birinci yılında yaşadıkları kaygıların nedenleri incelenmiş ve elde edilen nedenlere göre çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Bu araştırma nitel araştırma tekniklerinden görüşme tekniği ile yürütülmüştür. Araştırma örneklemini beş devlet ve beş özel ilköğretim okulunda çalışan toplamda on öğretmen oluşturmaktadır. Elde edilen verilere göre, özel ve devlet okullarında mesleğe yeni başlayan özel ve devlet okullarında öğretmenlik yapan sınıf öğretmenlerinin ortak kaygısının heyecan olduğu belirlenmiştir. Devlet okullarında, öğretmenlik mesleğinin ilk yılları için faydalı olabilme kaygısı ağır basarken, özel okullarda ise ilk yılların zorlu olması kaygısı ön plana çıkmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin ilk yıllarında tecrübe eksikliği ve sınıf yönetimi hem devlet hem de özel okul öğretmenlerinde ortak kaygı olarak görülmektedir. Hem devlet hem de özel okullardaki öğretmenler, öğretmenlik mesleğinin ilk yıllarında, en mutlu oldukları anın, öğrencilere bir şeyler öğrettikleri olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilere ve öğretmenlerin kendilerine yönelik kaynaklı ortak kaygıları, öğrencilere bilgi aktaramama, öğretememe kaygısıdır. Devlet okullarında ilk yıllarda öğrencilerin okuma yazmayı öğreneme kaygısı ağır basarken, özel okullarda ise ne

yapacağını bilememe kaygısının ön planda olduğu belirlenmiştir. Devlet okullarında meslektaşlar ile ilgili ortak önemli bir sorun görülmezken, özel okullarda meslektaşlar ile ilgili öne çıkan sorunların olduğu görülmektedir. Veliler konusunda devlet ve özel okullarda uç noktaların olduğu belirlenmiştir. Devlet okullarında çalışan öğretmenlerin hepsi velilerin ilgisizliğinden bahsederken, özel okullarda ise çoğunlukla ilgili ve çocuklarının öğrenmeleri için elinden geleni yapmaya çalışan velilerden söz edilmektedir. Hem özel hem de devlet okullarında öğretmenlerin mesleğin ilk yılında yaşanan ortak kaygının ise deneyim eksikliğinden olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Devlet okullarında kaygıyla baş etme yöntemi olarak, öğrencilere alışmak, onları tanımak ve zaman belirtilmiştir. Özel okullarda ise, okuyarak, araştırarak, gözlemleyerek, yaşayarak ve deneyimleyerek kaygıyla baş edildiği görülmüştür. Mesleğe yeni başlayacak sınıf öğretmenlerine tavsiye konusunda ortak kanı, öğretmenlerin kendilerine ve öğrencilerine güvenmelerinin gerekliliğidir.

Bilim Kodu : 10235228

Anahtar Kelimeler : Sınıf öğretmenleri, kaygı, mesleğin birinci yılı

Sayfa Adedi : XI+101

Danışman :Dr. Erdoğan Şama

ANXITIES OF CLASSROOM TEACHERS IN THE FIRST YEAR OF PROFESSION: REASONS AND SOLUTION SUGGESSTIONS

(M.S Thesis)

Seda İpek

GAZI UNIVERCITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

January 2019

ABSTRACT

In this study, reasons of the concerns primary school teachers experiencing in the first year of profession have been studied and suggestions were made according to obtained data. This research was carried out by interview technique from qualitative research techniques. The research sample consists of ten teachers working in five state and five private primary schools. According to the data obtained, it was determined that the common concern of the teachers who were teaching in private and public schools was the anxiety. The concern of being helpful for the early years of the teaching profession in public schools is predominant concern while the concern in private school teachers is the difficulty of the first years. The lack of experience and classroom management in the early years of the teaching profession are seen as a common concern in both state and private school teachers. Teachers in both the state and private schools stated that in the first years of the teaching profession, the moment when they were most happy was that they taught students something.

Students 'and teachers' common concerns for the marethe concern of inability to teach and transfer information to students. Inpublic schools; In the first years, students' anxiety to

learn to read and write while in private schools not being able to know what to do was the main concern. While there is no common problem with colleagues in public schools, it is seen that there are prominent problems with colleagues in private schools. It is determined that there are extremes in the state and private schools in terms of parents. Teachers working in public schools are all talking about parents' indifference, while private schools mostly refer to parents who try to do their best to help their children learn. As a method of coping with anxiety in public schools; getting used to students, getting to know them and time is mentioned. Inprivate schools, it has been observed that anxiety has been overcome by reading, researching, observing and experiencing. The common recommendation to the primary school teachers is the necessity for teachers to trust themselves and their students.

ScienceCode : 10235228

KeyWords : Classroom teachers, anxitie, first year of profession

PageNumber : XI+101

Supervisor : Dr. Erdoğan Şama

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR v
ÖZ vi
ABSTRACT viii
İÇİNDEKİLER x
TABLOLAR LİSTESİ xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ xv
BÖLÜM I 1
GİRİŞ 1
1.1. Problem Durumu 1
1.2. Alt Problemler 11
1.3. Amaç 12
1.4. Önem 12
1.5. Sınırlılıklar 12
1.6. Varsayımlar 13
1.7. Tanımlar 13
BÖLÜM II 14
KAVRAMSAL ÇERÇEVE 14
2.1. Öğretmenlik Kavramı 14
2.1.1. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri 16
2.1.2. İdeal Öğretmen Kavramı 17
2.2. Kaygı Kavramı 20
2.3. Sosyal Kaygı 22
2.4. Kaygı Kuramları 25
2.4.1. Bilişsel Kuramlar 25
2.4.2. Davranışsal Kuramlar 26
2.4.3. Biyolojik Kuramlar 26
2.4.4. Psikanalitik Kuramlar 27
2.5. Kaygının Nedenleri 28
2.6. Kaygı Türleri 29
2.7. Kaygıyı Etkileyen Etmenler 30
2.7.1. Yaş 31
2.7.2. Cinsiyet 31

2.7.3. Ebeveyn Tutumları **32**
2.7.4. Eğitim Durumu **32**
2.7.5. Ebeveyn Mesleği **32**
2.7.6. Sosyoekonomik Durum **33**
2.8. Kaygının Belirtileri **34**
2.8.1. Fiziksel Belirtileri **34**
2.8.2. Zihinsel Belirtileri **35**
2.8.3. Davranışsal Belirtileri **36**
2.9. Kaygının Kişilik Kavramıyla İlişkisi **36**
2.10. Mesleki Kaygı **40**
2.10.1. Öğretmenlerin Mesleklerine İlişkin Gelecek Kaygıları **42**
2.10.2. Göreve Yeni Başlayan Sınıf Öğretmenlerinin Kaygıları **44**
2.11. İlgili Araştırmalar **46**
BÖLÜM III **54**
YÖNTEM **54**
3.1. Araştırma Modeli **54**
3.2. Çalışma Grubu **54**
3.3.Verilerin Toplanması ve Analizi **55**
BÖLÜM IV **56**
BULGULAR VE YORUM **56**
4.1. Özel Okullarda Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenler İle Yapılan Mülakatın Analizi **56**
4.1.1. Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenler İçin İlk Yıl **56**
4.1.2. Mesleğin İlk Yılında Yaşananlar ve Hissedilenler **58**
4.1.3. Mesleğin İlk Yılında Yaşananlar Kaygılar **61**
4.1.4. Mesleğin İlk Yılında Yaşanan Kaygıların Nedenleri **65**
4.1.5. Kaygılarla Baş Etme Yöntemleri **67**
4.1.6. Mesleğe Yeni Başlayanlara Önerilenler **68**
4.2. Devlet Okullarda Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenler İle Yapılan Mülakatın Analizi **69**
4.2.1. Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenler İçin İlk Yıl **69**
4.2.2. Mesleğin İlk Yılında Yaşananlar ve Hissedilenler **70**
4.2.3. Mesleğin İlk Yılında Yaşananlar Kaygılar **73**
4.2.4. Mesleğin İlk Yılında Yaşanan Kaygıların Nedenleri **75**
4.2.5. Kaygılarla Baş Etme Yöntemleri **76**
4.2.6. Mesleğe Yeni Başlayanlara Önerilenler **77**
4.3. Mesleğinin İlk Yılında Özel ve Devlet Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Kaygılarındaki Benzerlik ve Farklılıklar **79**
BÖLÜM V **82**
SONUÇ VE ÖNERİLER **82**
KAYNAKLAR **88**

EKLER 99
EK 1. GÖRÜŞME FORMU 100
EK.2 İZİN BELGESİ 101

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. *Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenler İçin İlk Yıl Neyi İfade Ediyor* *57*
Tablo 2.*Mesleğin İlk Yılında Yaşananlar ve Hissedilenler* *58*
Tablo 3. *Mesleğin İlk Yılında Yaşananlar Kaygılar* *61*
Tablo 4.*Mesleğin İlk Yılında Yaşanan Kaygıların Nedenleri* *66*
Tablo 5.*Kaygılarla Baş Etme Yöntemleri* *67*
Tablo 6.*Mesleğe Yeni Başlayanlara Önerilenler* *68*
Tablo 7. *Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenler İçin İlk Yıl Neyi İfade Ediyor* *69*
Tablo 8. *Mesleğin İlk Yılında Yaşananlar ve Hissedilenler* *70*
Tablo 9. *Mesleğin İlk Yılında Yaşananlar Kaygılar* *73*
Tablo 10.*Mesleğin İlk Yılında Yaşanan Kaygılar Nedenleri* *76*
Tablo 11. *Kaygılarla Baş Etme Yöntemleri* *77*
Tablo 12.*Mesleğe Yeni Başlayanlara Önerilenler* *78*
Tablo 13.*Mesleğinin İlk Yılında Özel ve Devlet Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Kaygılarındaki Benzerlikler* *79*
Tablo 14. *Mesleğinin İlk Yılında Özel ve Devlet Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Kaygılarındaki Farklılıklar* *80*

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Öğretmenlik Mesleği Ana Yeterlik Alanları.....17

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

TDK	Türk Dil Kurumu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Geleceği şekillendirecek olanlar donanımlı insanlardır. İnsanların donanımlı olmasının temelinde ise eğitim yatmaktadır. Genel olarak eğitimi tanımlamak gerekirse; insan davranışlarında istendik değişmelerin ortaya çıkma sürecidir (Şahin, 2010, s. 11). İnsanların eğitiminde en önemli görev ve sorumluluk şüphesiz öğretmenlere düşmektedir. Henry Ward "Öğretmenler, sonsuzluğu etkilerler; bu etkilerinin nerede son bulacağını da asla bilemezler." diyerek öğretmenlerin dünya, gelecek ve toplumlar üzerinde etkisinin, öneminin ve rolünün ne kadar büyük olduğunu anlatmak istemiştir(Ward'dan aktaran Özdemir, Yalın ve Sezgin, 2004, s. 76).

Öğretmenlik kabaca bir öğreticilik işidir. Öğreticilik ise ilk insanlardan bu yana süre gelen bir iştir. İnsanlar tarih süresince birbirlerine bir sürü şey öğretmiştir. Büyük-küçük ilişkisinde, usta-çırak ilişkisinde ve dinde eğitim-öğretim görülmektedir. Fransız Devrimi ile yenilik ve değişimi topluma aktarıp benimsetecek din adamı dışında bir görevliye ihtiyaç duyuldu. Bu sebeple kilisenin yerini okul, papazın yerini ise öğretmen aldı. Gerçek anlamda öğretmenlik ilk olarak Fransız Devrimi ile ortaya çıkmıştır (Yücel'den aktaran Altunya, 2015, s. 11). Türkiye'de ise ilk olarak öğretmen okulu 16 Mart 1848'de İstanbul'da açılmıştır. Bu öğretmen okulları II. Meşrutiyet döneminde Mustafa Satı Bey'in İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'na müdür olarak atanması ile okullarda köklü reformlar

gerçekleştirerek okullara eğitim bilimlerinin girmesine ortam hazırlamıştır. Yapılan bu yenilikler Cumhuriyet dönemi öğretmen okullarına birçok deneyim ve kadro bırakmıştır (Tonguç'tan aktaran Altunya, 2015, s. 12-13).

Öğretmenlik mesleği önemi ve ihtiyaçlar doğrultusunda ülkemizde ve dünyada en yaygın mesleklerden biri haline gelmiştir. Öğretmenlik 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir: "Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler. Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır. Yukarıda belirtilen nitelikleri kazanabilmeleri için, hangi öğretim kademesinde olursa olsun, öğretmen adaylarının yüksek öğrenim görmelerinin sağlanması esastır." Bu kanun ile öğretmenlik mesleğinin bir uzmanlık mesleği olduğu net bir şekilde ifade edilmiştir (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Bir mesleği diğer mesleklerden ayıran o mesleğe has bazı özellikler vardır. Öğretmenlik mesleğini de diğer mesleklerden ayıran kendine has bazı özellikleri vardır. Öğretmenlik mesleğinin ülkemizdeki bazı özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz (Özdemir vd., 2004, s. 44-45):

1. Türkiye'de kamu görevlilerinin dörtte biri öğretmenlerdir.

2. Kadınların yoğun olarak çalıştığı bir meslektir.

3. Alt ve orta gelir gruplarının tercih ettiği bir meslektir.

4. Kariyer yapma ve mesleki gelişim imkânları sınırlıdır.

5. Kadınlar yarım gün çalışma ve uzun tatiller için bu mesleği seçmektedir.

6. Ülkemizde özel öğretim kurumlarının yaygınlaşması ile nitelikli öğretmenlerin fazla kazanmalarına olanak sağlamaktadır.

Mesleği icra ederken her bir bireyin mesleğinin gereği belirli vazife ve sorumlulukları vardır. Mesleği icra eden kişi ise bu vazife ve sorumlulukları yerine getirmekle yükümlüdür. Öğretmenlerin dört temel vazifesi vardır. Bu vazifeler; öğretme, idare ve yönetim, mesleki/konu alanı uzmanlığı ve öğrenci danışmalığıdır (Özdemir vd., 2004, s. 76-77).

Bir mesleği edinebilmek için o mesleği yapacak kişilerin taşıması gereken bazı mesleki özel nitelikler vardır. Öğretmenlik mesleğinin etkili bir biçimde icra edilebilmesi için bireylerin genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi alanlarında belirli seviyede yeterli olmaları gerekmektedir. XI. Milli Eğitim Şurası'nda öğretmenlerin genel kültür: %10.4, alan bilgisi: %64.6 ve öğretmenlik meslek bilgisi: %25 şeklinde yeterlik oranları açıklanmıştır (Gömleksiz, 2004, s.155).

Başarılı bireyler yetiştirmenin temeli bireylere etkili eğitim vermekten geçmektedir. Etkili eğitimin alt basamaklarını ise nitelikli öğretim programı, nitelikli okul, nitelikli materyal ve nitelikli öğretmen oluşturmaktadır. Bir öğretmenin nitelikli öğretmen olabilmesi için kendini sürekli geliştirmesi, değişime, yeniliklere ve öğrenmeye açık olması gerekmektedir. Bu özelliklerin yanında en önemlisi ise öğretmenlik meslek yeterliğine sahip olması gerekmektedir.

Yeterlik Türk Dil Kurumu (TDK) güncel Türkçe sözlüğe göre "yeterli olma durumu", " bir işi yapma gücünü sağlayan özel bilgi, ehliyet" ve "görevini yerine getirme gücü, kifayet" şeklinde tanımlanmıştır. Öğretmen yeterliği olarak ele alacak olursak, bir öğretmenin mesleğinin gerektirdiği görev ve sorumlulukları yerine getirebilmek için sahip olması gereken bilgiler, beceriler ve tutumların tamamı ifade edilmektedir (Türk Dil Kurumu, 2016).

Özdemir vd.(2004) bir öğretmenin sahip olması gereken yeterlilikleri üçe ayırmıştır. Bu yeterlilikler parçası(içinde) olma, hâkim olma ve öğrenci merkezli olmadır. Parçası (içinde) olma yeterliliğine sahip öğretmen işin içinde ve farkındadır, çevresindeki olaylara

karşı farkındalığı vardır, öğrencilerin özel durumları sezer, öğrencilerin duygulara ve fikirlere önem verir, öğrencilerdeki gelişmeleri takip eder, bir amaca yönelik hareket eder ve ona göre davranır, okul çevresine ilişkin bilgi sahibi olur. Bir öğretmen hakim olma yeterliliğine sahip ise dersine ve konusuna hakimdir, kolaylaştırıcıdır, kontrollü, tutarlı ve objektif davranış sergiler, uygun ses tonu kullanarak vurgulama yapar, anlaşılır yönergeler verir, işinde ciddi, planlı ve hazırlıklıdır, sorumluluk sahibidir. Öğrenci merkezli olan bir öğretmen öğrencilerin ihtiyacını bilir, problem çözer ve bilgilerin uygulanmasını sağlar.

Temel Eğitime Destek Projesi, Avrupa Birliği Komisyonu ile Hükümetimiz arasında 8 Şubat 2000 tarihinde imzalanan Finansman Anlaşmasıyla yürürlüğe girmiştir. Bu proje kapsamında öğretmen yeterliklerine ilişkin taslağın oluşturulması amacı ile 2004 yılında yabancı uzman eş güdümünde; yürütme kurulu, proje sekretaryası ve kısa dönem ulusal teknik danışmanlar ile diğer katılımcılar ile seminer yapılmıştır. 120 öğretmen, 25 öğretim elemanı, 18 ilköğretim müfettişi, 6 ölçme-değerlendirme uzmanı, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Merkez Teşkilatı temsilcileri, eğitim öğretim ve bilim hizmetleri kolunda faaliyet gösteren sendika temsilcilerinden oluşan bir çalıştay daha yapılmıştır. Bu çalıştaylar sonucunda öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri (MEB, 2008);

A. Kişisel ve Meslekî Değerler - Meslekî Gelişim,

B. Öğrenciyi Tanıma,

C. Öğrenme ve Öğretme Süreci,

D. Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme,

E. Okul-Aile ve Toplum İlişkileri,

F. Program ve İçerik Bilgisi,

olmak üzere 6 ana yeterlik alanı, bu yeterliklere ilişkin 39 alt yeterlik ve 244 performans göstergesi şeklinde belirlenmiştir.

A. Kişisel ve Meslekî Değerler - Meslekî Gelişim

Öğretmen öğrencilere değer verir, farklıklarını göz önünde bulundurarak en yüksek düzeyde öğrenmeleri ve gelişmeleri için çaba harcar. Öğrencilere davranışları ile örnek olur. Diğer öğretmen, yönetici ve uzman kişilerin başarılı deneyimlerinden yararlanır. Öz değerlendirme yaparak değişim ve sürekli gelişim için çaba harcar. Yeni bilgi ve fikirlere açıktır, kendisini ve kurumunu geliştirmede etkin rol oynar. Mesleği ile ilgili mevzuatı izleyerek bunlara uygun davranır. Bu yeterliğin alt yeterliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Öğrencilere değer verme, anlama ve saygı gösterme
2. Öğrencilerin, öğrenebileceğine ve başaracağına inanma
3. Ulusal ve evrensel değerlere önem verme
4. Öz değerlendirme yapma
5. Kişisel gelişimi sağlama
6. Mesleki gelişmeleri izleme ve katkı sağlama
7. Okulun iyileştirilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlama
8. Mesleki yasaları izleme, görev ve sorumlulukları yerine getirme

B. Öğrenciyi Tanıma

Bu öğretmen yeterliğinin alt yeterlikleri şunlardır:

1. Gelişim özelliklerini tanıma
2. İlgi ve ihtiyaçları dikkate alma
3. Öğrenciye değer verme
4. Öğrenciye rehberlik etmek

C. Öğretme ve Öğrenme Süreci

Bu öğretmen yeterliğinin alt yeterlikleri şunlardır:

1. Dersi planlama
2. Materyal hazırlama
3. Öğrenme ortamlarını düzenleme
4. Ders dışı etkinlikler düzenleme
5. Bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi çeşitlendirme
6. Zaman yönetimi
7. Davranış yönetimi

D. Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme

Bu öğretmen yeterliğinin alt yeterlikleri şunlardır:

1. Ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerini belirleme

2. Değişik ölçme türlerini kullanarak öğrencinin öğrenmelerini ölçme

3. Verileri analiz ederek yorumlama, öğrencinin gelişimi ve öğrenmesi hakkında geri bildirim sağlama

4. Sonuçlara göre öğretme-öğrenme sürecini gözden geçirme

E. Okul- aile ve toplum ilişkileri

Bu öğretmen yeterliğinin alt yeterlikleri şunlardır:

1. Çevreyi tanıma

2. Çevre olanaklarından yararlanma

3. Okulu kültür merkezi durumuna getirme

4. Aileyi tanıma ve ailelerle ilişkilerde tarafsızlık

5. Aile katılımı ve işbirliği sağlama

F. Program ve İçerik Bilgisi

Bu öğretmen yeterliğinin alt yeterlikleri şunlardır:

1. Türk milli eğitiminin amaçları ve ilkeleri

2. Özel alan öğretim programı bilgisi ve uygulama becerisi

3. Özel alan öğretim programını izleme-değerlendirme ve geliştirme (MEB, 2008)

Sınıf öğretmenlerinin birden fazla derse yönelik yükümlülüklerinin olması, onları çoklu disiplin ve disiplinler arası yeterliklerinin olmasını gerektirmektedir. Bu sebeple sınıf öğretmenlerinin yeterlikleri, okuttukları her dersin alan bilgisi yerine tüm derslerin ortak tabanı ve bütünleştirici özellikleri ön plana alınarak hazırlanmıştır. MEB Öğretmen Yeterlikleri Kitabı (2008)'nda, sınıf öğretmenlerinin yeterliklerini şu şekilde gruplandırabiliriz:

"I. Öğrenme-Öğretme Ortamı ve Gelişim

II. İzleme ve Değerlendirme

III. Bireysel ve Mesleki Gelişim - Toplum ile İlişkiler

IV. Sanat ve Estetik

V. Dil Becerilerini Geliştirme

VI. Bilimsel ve Teknolojik Gelişim

VII. Bireysel Sorumluluklar ve Sosyalleşme

VIII. Beden Eğitimi ve Güvenlik"

Öğretmen adayları öğretmenlik eğitimi alırken çoğunlukla kuramsal bilgi almaktadır. Öğretmenler uygulama yeteneği ve belli bir oranda deneyim ile donanmıştır. Mesleğe yeni başlayan ya da başlayacak olan öğretmenlerin birçoğu, günlük öğrenme işini nasıl gerçekleştirecekleri ve öğrenciler etkilemede başarılı olup olamayacakları konusunda kaygı duymaktırlar. Öğretmen adaylarına ileride meslekleriyle ilgili en çok nelerden korktukları sorulduğunda şu yanıtlar alınmıştır (Hurt, Scott ve McCroskay'den aktaran Demirel ve Kaya, 2005):

- Öğrencilerle iletişim kurmaya başlayamama,
- Konuyu tekrar etmede başarılı olamama,
- Okuldaki olağan dışı olaylara gerekli çözümü bulamama,
- Öğrencilerin yeterliklerini tarafsız ve adil bir şekilde değerlendirememe,
- Kendilerinin üniversitede öğrendikleri yenilikleri okulun kabul etmemesi,
- Diğer meslektaşları tarafından saygı görmeme,
- Öğrencilerin dersi dikkatle izlemelerini sağlayamama,
- Öğrencilere öğretim hedeflerini kazandıramama,
- Öğrencilerin konuyu anlayamaması ve öğrenememesi,
- Öğretmenin hatasının öğrenciler tarafından anında fark edilmesi,
- Ve öğrencileri disiplin altına alamamadır.

Yakın zamanlarda kaygı kelimesi çok sık duyulmaya başlanan bir kelime olmaya başladı. Bu sebeple kaygı çoğunlukla modern bir sorun olarak anlatılmıştır. Tabi ki insanlar kaygının günümüzde yaşam üzerindeki etkilerinin çok daha fazla olduğunun bilincindedir.

İnsanlar zaman zaman kendini kaygılı hissetmektedir. İnsanların yaşadıkları kaygılar onların davranışlarına yansımaktadır. Kaygının düzeyine bağlı olarak insan davranışları üzerindeki etkisi pozitif ya da negatif olarak değişmektedir (Sheehan, 1999, s. 3).

Kaygıyı tanımlayacak olursak, çoğunlukla olumsuz bir olay ya da durum gerçekleşecekmiş fikrine kapılma durumlarında meydana gelen ve nedeni tam olarak bilinmeyen gerginlik duygusu, endişe, tasa şeklinde tanımlayabiliriz (TDK,2016). Cüceloğlu (2012) belirli bir ortamda güvende ve huzurlu hisseden insanlarda korku ya da kaygının olmayacağını söylemektedir. Ancak bu ortamın güvenli ve huzurlu olma durumunun da kişiden kişiye değişebileceğini ifade etmektedir. Bu durumda kaygının insanın kendini güvensiz, tehlikeli ve huzursuz hissettiği durumlarda ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Cüceloğlu'na (2012) göre kaygının meydana gelmesinde genellemelere gidebileceğimiz bazı ortak yanları vardır. Bu duruma dayanarak desteğin çekilmesi, olumsuz bir sonucu beklemek, iç çelişki ve belirsizlik şeklinde kaygının nedenlerini ifade etmiştir.

Kaygının davranışlar üzerinde etkisi olduğu daha önce belirtilmiştir. Kaygının bireyler üzerinde gözlemlenebilen çeşitli fiziksel belirtileri bulunmaktadır. Kaygının belirtileri olarak; kalp çarpıntısı, göğüs darlığı, terleme, ağızda kuruluk, dışkı ve idrar boşaltma isteğinde artma, baş ağrıları, baş dönmesi, nefes alıp vermede düzensizlik, kesik kesik nefes alma, gerginlik, aniden sinirlenme, bel ağrısı, mide ağrısı, ishal ya da kabızlık, aşırı tepkide bulunma, titreme, el ev ayak parmaklarının soğukluğu, sürekli yorgunluk, boyun kaslarının gergin olması söylenebilir (Cüceloğlu, 2012; Sheehan, 1999).

Kaygı hayatımızın büyük çoğunluğunda yer almaktadır. Günlük yaşamda ve iş yaşamında sürekli kendimizi kaygılı hissederiz. Her meslekte olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de kaygılanma hali söz konusudur. Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik kaygılarını inceleyen Fuller (1969) bu mesleki kaygıları şu üç başlığa ayırmıştır: Ben merkezli kaygılar, görev merkezli kaygılar ve öğrenci merkezli kaygılar (Fuller'den aktaran Taşğın, 2006).

I. Ben Merkezli Kaygı: Bu kaygının temeli kişinin kendisidir. Öğretmen adayının ben merkezli kaygısının olması öğretmen adayında mesleğini başarılı bir şekilde yapamayacağı konusundan tasalanır. Bu durum nedeniyle kişi sürekli bir ruhsal gerginlik halindedir. Ben merkezli kaygıları olan öğretmen adaylarında "(1) Acaba öğretmenlik bana göre bir meslek mi? (2) Acaba öğretmenlik mesleğini her gün nasıl yapacağım? (3) Acaba sınıfımda gürültü olduğunda okul müdürü ve okuldaki diğer öğretmenler hakkımda ne düşünecek?" soruları olur.

II. Görev Merkezli Kaygılar: Bu kaygının temeli öğretmen adayının öğretme işidir. Bu kaygıyı taşıyan bireylerde daha iyi nasıl öğretebilirim kaygısı olur. Bu kaygıyı taşıyan öğretmen adayları alanı ile ilgili öğretim esnasında işine yarayacak materyal, araç-gereç ve öğretim yöntemleri ile ilgili bilgi edinmeye çalışır. Görev merkezli kaygıları olan öğretmen adaylarında "(1) Acaba farklı sınıf ortamlarında eğitim ve öğretim nasıl olmaktadır? (2) Acaba öğretim konusunda alanımdaki yeni materyalleri, teknikleri ve fikirleri nasıl elde edebilirim? (3) Acaba öğretmenlik görevimde başarılı olabilmem için bana en iyi kim yardım edebilir?" soruları olur.

III. Öğrenci Merkezli Kaygılar: Bu kaygıların temeli ise öğrencilerdir. Bu kaygıları taşıyan kişilerde eğitim ve öğretim süreci ile ilgili fikirler ve planlar öğrenciye yönelik yani öğrenci merkezlidir. Bu kaygısı olan öğretmen adayları öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için araştırmalar yapmaya başlar. Öğrenci merkezli kaygıları olan öğretmen adaylarında "(1) Acaba her bir öğrenciye nasıl yardım edebilirim ki onun için öğrenmek mümkün, kolay ve çabuk olsun? (2) Acaba her bir öğrenciye nasıl yardım edebilirim ki onun için hayat-boyu öğrenmek önemli ve vazgeçilmez olsun? (3) Acaba özel öğretime muhtaç veya yüksek düzeyde potansiyelli öğrencilere nasıl yardım edebilirim ki bu çocuklar öğrenmelerini okul dışında da başarı ile sürdürebilsinler?" soruları olur.

Alanyazın incelendiğinde eğitim ve kaygı ile ilgili yapılan çalışmaları; öğretmen kaygılarını ele alan, öğrenci kaygılarını ele alan, öğretmen adayı kaygılarını ele alan ve veli kaygılarını ele alan çalışmalar şeklinde dört gruba ayırabiliriz. Temiz (2012), Yıldırım (2011), Hoşşirin Elmas (2010) ve Başpınar (2015) çalışmalarında sınıf öğretmeni adaylarını temel alarak çeşitli açılardan öğretmen adaylarının kaygılarını incelemişlerdir. "Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri ile Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı çalışma ile Aslan (2009) ve "Sınıf Öğretmenlerinin Matematik Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi" adlı çalışma ile Yıldırım (2013) araştırmalarında sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları kaygıları ele almışlardır**.** Çakır (2015)'ın **"**7. Sınıf Matematik Dersinde Çember ve Daire Konusunun Öğretiminde Probleme Dayalı Öğrenme Yönteminin Öğrencilerin Motivasyonlarına ve Matematik Kaygı Düzeylerine Etkisi" ve Sakal (2015)'ın "İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Bazı Psiko-Sosyal Değişkenlere Göre Matematik Kaygısının İncelenmesi" isimli araştırmaları öğrencilerin matematik kaygılarını konu edinmişlerdir. Tık Yakar (2015)'ın "Kaynaştırma Eğitimi Yapılan Sınıflarda Normal Gelişim Gösteren Çocuğu Bulunan Ailelerin Kaygı Düzeyi" adlı çalışması velilerin kaygılarına yönelik yapılan bir araştırmadır. Alanyazın incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin kaygılarına yönelik çalışmalara ihtiyaç olduğu anlaşılmıştır. Hangi meslekte olursa olsun mesleğin ilk yılında olan insanlar birtakım sorun ve kaygılar yaşamaktadır. Sınıf öğretmenleri de lisans döneminde yoğun olarak teorik bilgi ile donandıkları için mesleğin ilk yılında çeşitli kaygı duymaktadır. Araştırmacıda mesleğin ilk yılında mesleği ile ilgili çeşitli kaygılar duymuştur. Araştırmacı bu alanda literatüre katkı sağlamak ve sınıf öğretmenlerinin duydukları kaygıları incelemek için bu araştırmayı yapmaktadır.

"Sınıf öğretmenlerinin mesleğin birinci yılında yaşadıkları kaygılar nelerdir?" sorusu bu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

1.2. Alt Problemler

1. Mesleğin birinci yılındaki, devlet ve özel okullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin

- Öğrenci kaynaklı
- Görev kaynaklı
- Kendinden kaynaklı
- Meslektaş kaynaklı
- Veli kaynaklı
- İdare kaynaklı

kaygıları nelerdir?

2. Mesleğin birinci yılındaki, sınıf öğretmenlerinin

- Öğrenci kaynaklı
- Görev kaynaklı
- Kendinden kaynaklı
- Meslektaş kaynaklı
- Veli kaynaklı
- İdare kaynaklı

kaygıları devlet okullarında ve özel okullarda çalışanlarda benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

3. Mesleğin birinci yılındaki, devlet ve özel okullarda görev sınıf öğretmenlerinin

- Öğrenci kaynaklı
- Görev kaynaklı
- Kendinden kaynaklı

- Meslektaş kaynaklı
- Veli kaynaklı
- İdare kaynaklı

kaygılarının nedenleri nelerdir?

1.3. Amaç

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin mesleğin birinci yılında yaşadıkları kaygılarının neler olduğunu araştırmaktır. Araştırmada sınıf öğretmenlerinin öğrenciye, idareye, göreve, kendine, veliye ve meslektaşlarına yönelik kaygılarını saptamak amaçlanmaktadır. Ayrıca bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin kaygılarının nedenleri de incelenecektir.

1.4. Önem

Bu araştırmada, araştırmacıda mesleğinin birinci yılında bir sınıf öğretmenidir. Kendi yaşadığı kaygılardan yola çıkarak bu çalışmayı yürütmeye karar vermiştir. Bu çalışmadan elde edilen bulguların; mesleğin birinci yılında ola sınıf öğretmenlerinin kaygılarına çözüm önerileri sağlayacağı, sınıf öğretmeni yetiştiren kurumların öğretmen yetiştirme programlarına katkı sağlayacağı, konu ile ilgili yapılacak diğer araştırmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma çeşitli illerde görev yapan 2016-2017 eğitim öğretim yılında MEB'e bağlı 5 devlet okulu ve 5 özel okulda çalışan mesleğinin birinci yılındaki sınıf öğretmenleri ile ve sınıf öğretmenlerinin görüşme sorularına verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

1.6. Varsayımlar

Bu araştırmada görüşme yapılan sınıf öğretmenleri, görüşme sorularına içtenlikle, kendi düşünceleri ile samimi olarak cevapladıkları varsayılmıştır.

1.7. Tanımlar

Yeterlik: Bir işi yapma gücünü sağlayan o işle ilgili özel bilgi ve görevi yerine getirme gücüdür (TDK, 2016).

Öğretmen yeterliği: Bir öğretmenin mesleğinin gerektirdiği görev ve sorumlulukları yerine getirebilmek için sahip olması gereken bilgiler, beceriler ve tutumların tamamı.

Kaygı: Olumsuz bir olay ya da durum gerçekleşecekmiş fikrine kapılma durumlarında meydana gelen ve nedeni tam olarak bilinmeyen gerginlik duygusu, endişe, tasa (TDK, 2016).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Öğretmenlik Kavramı

Eğitim, her bir kişi için yaşamakta olduğu toplumda ve yine o toplum ve insanlar için kendi yeteneğini, tutumlarını ve diğer tüm davranış biçimlerini olumlu yönde geliştirdiği bir dizi süreç demektir. Bu belirlemeden giderek baktığımızda eğitim denen olgunun, kişiliğin gelişmesinde etkili olan ve onu temel olarak alıp böylece daha küçük yaşta ele aldığı kişiyi yetişkin yaşamına hazırlayan, bu bağlamda da gerekli olan ve olabilecek her tür bilgi, beceri ve davranışları edinmesine odaklı bir süreçten söz edildiği anlaşılmaktadır (Tezcan, 1997, s. 4).

Eğitim olgusu ve kavramı, sonuçta 'öğretmenlik' diye adlandırdığımız mesleği doğurmuş ve 'öğretmen' denilen kişileri hayatımıza sokmuştur. Böylece eğitim ve öğretmen arasında, tarihi süreç açısından, sarmal bir gelişmenin yaşanması söz konusu olmuştur. Artık, eğitimin en önemli işlevsel ögesi diye kabul edilen öğretmenlik olgusu ve kavramı, Milli Eğitim Temel Kanununda göre şu şekilde tanımlanmaktadır: 'Öğretmenlik devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir (METK, 1973).

Tarih içindeki yolculuğuna göz attığımızda, öğretmenin temel görevinin bilgi aktarma olduğu kabul edilmiş ve bu noktadan hareket eden öğretmen yetiştirme kurumları da, öğretmen adaylarına yönelik eğitimin odağına bilgiyi almışlardır. Fakat çağımızda eğitim

bilimleri konusunda ortaya çıkan gelişme ve ilerlemeler göstermektedir ki öğretmen eğitiminde bilgi kadar formasyon da çok değerli ve önemlidir; bu bakımdan öğretmenlerin çok yönlü olması gerekmektedir (Şengül, 2012, s. 9). Bu bağlamda günümüzde yaşanan birçok yeni gelişme, eğitime yeni bir bakış açışları sunmuş ve kişilere ilk eğitim veren kimse olarak öğretmen gerçeği çok değerli ve belirleyici kabul edilmeye başlanmıştır. Öğretmenlerin kanıtlanabilir bilgiyi öğrencilere sunup aktarması ve onlara yetenek kazandırması yanında, bütün bunlardan çok fazlasına sahip olmaları gerektiği kabul edilmiş bulunmaktadır; artık, öğretmenlerin yetenekleri, ihtiyaçları, kişilik özellikleri, ruhsal durumları gibi gerçekleştirilen eğitimi doğrudan veya dolaylı etkileyen bütün kavram ve nitelikler çok önemli duruma geçmiş bulunmaktadır. Toplumda yer alan her ferdin kişiliğinin oluşumu ve gelişmesi konusunda, kendi aydınlanmış düşünce ve fikirleriyle belirleyici ve bu anlamda çok etkili olabilen öğretmenler bu süreç sonunda hem kendilerini hem de bireyleri ve böylece de toplumu ve dünyayı şekillendirmektedirler (Çelik, 2017, s.13).

Küçükahmet (1975) öğretmeni, sahip olduğu bilgiyi ve beceriyi başkalarına öğreten ve bunu bilimsel bir şekilde planlayarak yapan kişi diye tanımlamıştır. Palmer (2003) ise çalışmasında öğretmenliğin sadece bilgi aktarmak demek olmadığını; öğretmenin, öğrenci ile sürekli etkileşim durumunda bulunan ve öğrencide milli eğitimin öngördüğü doğrultularda davranış değişikliği meydana getiren kişi olduğunu belirtmiştir. Ergün ve diğerleri (1999) de öğretmeni, eğitim kurumlarında veya birimlerinde çocuk ve gençlerin onlara lazım olan bilgi ve becerilerle donatılmasını sağlayan ve böyle bir görevi yüklenmiş olan kişi olarak tanımlamışlardır.

Öğretmen öğretmeyi gerçekleştiren bir bireydir; değerlendiren, otoriteyi oluşturan, ahlaki değerlerin savunucusu durumunda olan bir vekildir. Eğitimci güvenilir olan kişidir; bu bakımdan o, ikinci bir velidir, öğrenci danışmanı, meslektaş ve toplumsal katılımcı olmaktadır (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005, s.208).

2.1.1. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri

Ülkelerin gelişmişlik düzeyini belirleyen en değerli ve işlevsel etmen iyi eğitilmiş insan gücü olmaktadır. Bu bağlamda eğitimin diğer yararları yanında bir de öğretmenlik mesleğinin önemi meydana konmuş olur. Eğitim ve öğretim evrensel bir olgudur ve bu meslek çok ciddi sorumlulukları içermektedir. Nasıl ki eğitim ve öğretim ülkeler ve toplumlar açısından farklılıklar gösteriyorsa, öğretmenlik mesleği de kesin kurallar ve çizgiler göstermediğinden coğrafya ve kültürler açısından farklılık gösterebilmektedir. Bir başka söylemle, öğretmenlik toplumların kültürel ve yapısal özellikleri açısından farklı şekiller gösterebilmektedir. Öğretmen denilen kişilerin mesleki anlamda 'genel kültür ve genel yetenek bilgisi', 'mesleki bilgi' ve 'alan bilgisi' anlamlarında, üç ana başlık olarak sıralanabilecek konularda yeterli bilgi düzeyine ve yeteneklere sahip durumda olmaları gerekir (Demirel, 1999, s.192).

MEB ve farklı yükseköğretim uzmanlarının katılımı yoluyla oluşturulmuş bulunan "Öğretmen Yeterlikleri Komisyonu"nca öğretmenlik yeterlikleri saptanmış ve bu saptamalar yayımlanmış bulunmaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda öğretmen yeterlik alanları içinde genel kültür ve özel alan boyutları saptanmış ve bunların eğitim-öğretimde uygulanma yöntemlerine ilişkin birçok açıklamalar gerçekleştirilmiştir (Çelik, 2017, s.14).

Sözü edilen bu noktada Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğünün (OYEGM) öğretmenlik mesleği genel yeterlik taslağı içinde yer alan ana yeterlik alanları Şekil 1'de gösterilmiştir (MEB, 2006, s.13-43).

*Şekil 1.*Öğretmenlik Mesleği Ana Yeterlik Alanları

Ana becerilere ilave olarak genel olarak değerlendirildiğinde görülecektir ki öğretmenlerin öğrencilere karşı anlayışlı ve nesnel olabilme, öğrencilerin istek ve gereksinimlerini dikkate alabilme, eğitime ilişkin sorunları bilimsel olarak araştırabilme, bireye özgü farklılıkları dikkate alıp anlayabilme, çağdaşlıklara açık olabilme, toplumsal değişmeleri izleyip analiz edebilme ve eğitim teknolojilerindeki gelişme ilgili güncellemeleri yakından takip edebilme gibi birçok değerli ve önemli belirleyici özelliğe de gereksinim duydukları anlaşılmaktadır (Çelikten, Sanal ve Yeni, 2005, s.207-237).

2.1.2. İdeal Öğretmen Kavramı

İyi öğretmen olma dendiği an, bu kavramın içeriğini; eğitim öğretimin amaçları yönünde planlı hareket edebilme ve ulaşılan hedeflerin yeterli olup olmadığını ölçüp değerlendirebilme, zamanı etkili biçimde yönetebilme, önemli olduğu öngörülen hususları pekiştirebilme, düzeyli biçimde düşünüp aynı zamanda bunları etkili bir biçimde yansıtabilme, entelektüel bakış açısına sahip olup empati yeteneğini de azami derecede

taşıyabilme, stresli okul ortam ve çevresine karşı dayanıklı olabilme, öğrenciler ve velilere önerilerle destek olabilme ve bu konularda sorumluluk alabilme konuları oluşturup ilaveten de insancıl olabilme ve güçlü bir iletişim yeteneğine sahip olabilme gibi ögeler meydana getirir (Çelik, 2017, s.17).

Eğitim sisteminde son dönemlerde yapılan çok önemli değişiklikler ve çağdaş bakış açısının gerektirdiği yaklaşımlar, doğaldır ki öğretmen yetiştirme programlarında da birtakım değişikliklere ve gelişmelere yol açmıştır. Ve öğretmen yetiştirme programlarında hala yeni gereksinimlere ihtiyaç olmaktadır. Eğitim bilimlerinde yaşanan bu gelişme ve değişimler, öğretmenin bilgisinin yanında aynı zamanda formasyon denen olguya da ihtiyacın şiddetli olduğu gerçeğini ortaya koymuştur. Öğretmenlik yeterlilikleri bağlamında ele alınan genel kültür, özel alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi şeklindeki bir ayrımın, değerlendirme süreçleri açısından hem teorik boyutta hem de uygulamada çok ciddi sorunlara yol açtığı bilinmektedir. Çağımızın yol açtığı değişim ve gelişmeler açısından, bunlara paralel olarak, öğretmenin alan bilgisi ile mesleki bilgiye de en zengin biçimiyle sahip olması istenir olmuştur. Bu beklentiden ötürü de alan bilgisi ve meslek bilgisi ayrı ayrı ele alınmaktadır. Alan bilgisi dâhilinde olan içeriğin de belirlenmiş yaş dilimine ve ayrımlı öğrencilere nasıl sunulacağı, bir başka söylemle öğretmenin hangi yollarla bunları öğrencilerine öğreteceği bütünüyle öğretmene kalmış durumdadır. Yetiştirme süreci içinde öğretmen adaylarına öğretmenlik meslek bilgisi kazandırılmakla beraber, bu bilginin matematik, fen, sosyal bilgiler veya güzel sanatlar gibi alan öğretimi konularında sistematik bir çalışma yapılmamaktadır (TED, 2009, s. 11-12).

Öğretmenlerin var olduğu düşünülen ve giderek daha artan sorumluluklarının yanında kendisinde bulunması gerektiği öngörülen yeterlikler de yine giderek değişmektedir. Öğretmen yeterlilikleri öğrencilerin öğrenmelerinde en önemli ögelerden biri olarak gündeme gelmektedir. Öğretmen ne derece donanımlı ve yeterli olursa, öğrencilerinin öğrenme düzeyleri ve bu öğrenmelerinin kalıcılığı da o derece büyük olmaktadır (Karacaoğlu, 2008, s. 71).

Öğretmenlerin kendi potansiyellerini görebilmeleri ve başarıyı artırabilmeleri mesleklerindeki yeterliliklerinin bir göstergesi durumundadır. Bu nedenle de öğretmenlerin kendilerine inanmaları gerçeği, onları başarılarını etkileyen en önemli öge durumundadır. Son 30 yıl boyunca eğitim alanında gerçekleştirilmiş bulunan araştırmalar öğretmenlerin kendilerindeki yeterlilikleri nasıl görüp değerlendirdikleri noktasında olmuştur. Bandura ve Rotter, öğretmen yeterliliği hakkındaki önemli çalışmalara imza atmış kimseler durumundadır. Ayrıca, yapılan birçok araştırmaya Bandura'nın, "SocialCognitiveTheory" ismindeki çalışmasının kaynaklık ettiğini de kaydetmek yerinde olacaktır. Öğretmen yeterliliğinin ana kaynağı Bandura'nın öz yeterlilik teorisi kabul edilmiştir. Bandura; öz yeterlilik olgusunu, kişinin oluşturduğu planlama ve sahip olduğu kapasitesi diye tarif etmiştir. Öz yeterlilik; öğrenme ve öğretimde çok etkili ve önemli bir konuma sahip kabul edilmiştir; çünkü öz yeterliliğin öğrenme ve motivasyon konusunda çok belirleyici bir etmen olduğu saptanmıştır (Bandura'dan aktaran Aktağ ve Walter, 2005, s. 127-128).

İyi öğretmeni belirleyen özellikler şu şekilde sıralanmıştır: Türkçeyi etkili kullanabilme yeteneğine sahip olma, düşünce ve davranışları açısından örnek kişi olabilme, sağlıklı bir beden yapısı içinde olabilme, olaylar karşısında akılcı bir tutum ve tavır ortaya koyabilme, yeteneklerini doğru biçimde kullanıyor olabilme, insancıl yaklaşım sahibi olabilme, isabetli ve etkili iletişim kurabilme becerisi gösterebilme, kendi bilinci ve düşüncesi yoluyla karar verebilme, özgüven içinde olabilme, düzenli bir yaşam biçimini sürdürebilme (Çelik, 2017, s. 18).

Öğretmen hem kişi olarak ve hem de davranışlarıyla kişilere örnek olabilmektedir. Gerçeğin bu yönünü dikkate alan araştırmalar da özellikle öğretmen- öğrenci arasındaki yoğun etkileşime çeşitli yönlerden odaklanmıştır. Witty (1874) gerçekleştirdiği araştırmada 3300 öğrenciden alınan cevaplar açısından etkili ve başarılı bir öğretmenin niteliklerini şu şekilde saptamıştır: Yardımsever, iyi niyetli, demokratik tavırlı, bireyleri önemseyip onları dikkate alan, sabırlı ve hoş görülü, farklı ilgi alanları sahibi olan, davranışları bakımından sevecen, dürüst ve tarafsız olabilen, iyi davranış normları kendisinde alışkanlık halini almış

olan, değişken ruh yapısında olmayan, esprili ve şakacı, öğrencilerinin sorunlarıyla yakından ilgili, öğrencilerinin başarısında teşvik ve takdir edici olan ve aynı zamanda da öğretme konusunda usta olan (Witty'denaktaran Tezer, 1998, s.25).

Öğrenciler üzerinden gerçekleştirilen "Kuşaklar Çatışması" temalı bir çalışmada öğrencilerin, öğretmenleri, davranışları bakımından baskıcı ve umursamaz diye tanımladıkları gözlemlenmiştir. Öğrenciler açısından 'sevilmeyen öğretmen' in özellikleri, bu araştırma boyutunda, birkaç tanesi olarak şu şekilde saptanmış bulunmaktadır: Alanında yeterli bilgi birikimi olmayan, öğrencilerinin sorunlarına ilgisiz ve duyarsız kalan, baskıcı ve hoşgörüsüz olan, anlayışsız tutum ve tavırlar sergileyen, öğrenciyle kendi arasında sevgi kuramayan, somurtkan ve kırıcı ve alaycı olan, sık sık cezaya başvurabilen, bencil, öğrenciler arasında ayrım gösterebilen, karamsar ve önyargılı olan. Aynı çalışmada öğrencilerce 'sevilen öğretmen' in özellikleriyse şu şekilde sıralanmıştır: Samimi ve dürüst, açık yürekli ve olgun, güven verici bir kimse olarak öğrencilerle iyi ilişkiler kurabilen, öğrencilerine arkadaş gibi davranan, güler yüzlü olup aynı zamanda espri yeteneği olan, alay etmeyen ve cezaya başvurmayan, adil ve tarafsız olup kişilere karşı adil ve eşit davranabilen (Tezcan,1997, s.382).

2.2. Kaygı Kavramı

Kaygı sözcüğü, belirsiz bir olay karşısında endişe etmek anlamındaki Latince "anksiyus" sözünden gelmektedir. Yaşamın doğal akışında hiç kaygı ve korku duymadan yaşamak imkânsız gibi bir şey olmaktadır. Hissettirdikleri ve bu anlamda sonuçları sebebiyle benzer duygular olduğu kabul edilmiş olan korku ve kaygı küçük farklılıklarla birbirlerinden ayrılır. Korku, onu doğuran veya oluşturan şeyi gördüğümüz an oluşurken; kaygı, henüz gerçekleşmemiş veya olmamış bir olay veya olgunun düşünülmesi yoluyla oluşan bir duygu durumudur ki bu açıdan bakıldığında o, korkunun bir alt türü olarak belirlenmektedir (Arık, 2016, s.18).

Kaygı, en genel anlamı bakımından, korku ve endişe durumuyla birlikte gelişen ve insani boyutlu olup evrensel temel duygulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kaygı denilen duygu, kişinin varoluşundan itibaren yaşamının sonuna dek ona eşlik eder diye tanımlanabilir. Yine denilebilir ki, gerekli düzeydeki kaygı, kişinin çevreye uyum sağlaması anlamında ve çevresindeki tehlikelere karşı kişinin korunması anlamında yardımcı durumundaki olgu olmaktadır (Kaya ve Varol, 2004). Kaygı, kişinin yaşamını tehdit eden durumlar karşısında kişiyi uyarmakta ve onun gerekli tedbirleri almasına ve böylece kişinin kendini geliştirmesine ve hedeflerine ulaşabilmesine, daha başarılı ve daha etkin çalışmasına yol açmakta; bu doğrultuda belirli bir derecede güdülenmeyi gerçekleştiren bir işlev olarak durmaktadır (Ümmet, 2007).

Kaygı duygusal bir süreçtir; korku ise bilişsel bir süreç olmaktadır; bu açılardan bu iki olgu birbirinden farklıdır. Kaygı ile korkunun farkını açıklayacak olursak; korku anlık tehlikeler karşısında hissedilen bir duygu iken kaygı ise geleceğe yönelik durumlar karşısında verilen tepkidir. Bireyin içinde olduğu kaygı hali, gerçeklik içinde gözüken ortamla ilgili olmayıp, ortamın bireyin gözündeki biçimiyle ilgili olmaktadır. Buna karşılık korku ve kaygı hisleri tehlikeye karşı orantılı tepkiler vermeye de neden olurlar; korku durumunda tehlike açık ve nesnel iken, kaygı durumunda ise gizli ve öznel haldedir. Sonuç olarak; kaygının yoğunluğu, ortamın ilgili bireyde taşıdığı anlamla orantılı olmaktadır ve o birey kaygılanmasının nedenlerini özünde tam olarak bilememektedir (Horney,1999).

Kaygı üzerine çalışan ve ilgili araştırmalar yapan Öner (1977), kişinin tehdit diye algılayıp değerlendirdiği, etkisi bakımından da hoş olmadığını var saydığı dışsal bir uyarıcı karşısında oluşan bir ruh hali olarak kaygıyı açıklamaktadır.

Sullivan (1985), kaygı olgusunu, güvenlik ihtiyacı olarak tanımlar; kaygının endişe, suçluluk, utanç, korku, kişisel değersizlik gibi birtakım diğer duyguları içerdiğini ifade etmiştir. Kişiler, annelerinden ayrıldıkları o doğum anından itibaren kaygıyı ilk olarak deneyimler ve öğrenirler. Aynı kişiler yaşamlarında kaygı hissini çeşitli vesilelerle birçok

kez yaşar ve sonra da tecrübeleri yoluyla kaygıdan kurtulma yollarını araştırır ve öğrenirler.

Kaygının aşırı derecede ve sürekli olması hali, kişinin günlük yaşamını sürdürürken istenmeyen durumlarla baş başa kalmasına neden olur. Gereğinden fazla yaşanan ve hissedilen kaygı durumu kişinin yaşamını, kişilerle ilişkilerini, hayata bakışını olumsuz açılardan etkileyip değiştirerek o kişinin güvensizlik, kararsızlık ve sürekli bir tedirginlik hissetmesine yol açar. Kaygının aşırı ve sürekli oluşu demek, kişinin yaşam kalitesinde ve topluma sağlayacağı faydada düşüş demek olmaktadır. Gereğinden fazla kaygı durumunda kişilerin, zarar görmeme adına bu kaygılarını yönetebilmesi gerekmektedir (Urgan, 2012; Ümmet, 2007; Yıldırım vd., 2011).

Psikoanalitik kuramcıların pek çoğu, kaygının kaynağını bilinçaltı olarak değerlendirmişlerdir; ancak günümüze daha yakın zamanlar içinde gerçekleştirilen birçok araştırma kişilerin duydukları kaygıların bilincinde olduğunu ve buradan hareketle kaygıyı kontrol etmeyi de başarabildiklerini ortaya koymuştur. Kaygı denilen olgunun başta bedensel, bilişsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere pek çok belirtisi bulunur. Kaygının bedensel yönü olarak şunlar sıralanabilir: Vücudun gergin olması, terleme, kalbin hızlı atması, baş dönmesi, mide bulantısı vb. belirtiler. Kaygının bilişsel yönde belirtileri: Bireyin dikkatini toplamada güçlük çekmesi, kendisine ve başkalarına ilişkin olarak olumsuz değerlendirmeler yapması, kötümser duygular içinde olması vb. Kaygının duygusal yöndeki belirtileri olarak şunlar sıralanmaktadır: Gerilim ve huzursuzluk halleri; davranışsal olarak da az konuşma, çekingenlik vb. tepkiler (Cüceloğlu, 2016).

2.3. Sosyal Kaygı

Sosyal bir varlık durumundaki insan, doğumundan ölümüne dek diğer insanlarla iletişim ve etkileşim halindedir. İnsanın diğer insanlarla olan etkileşimleri sonucunda karşılıklı bir gelişim, değişim ve üretim gerçekleşmektedir. Bu nedenlerle de kişilerin başkalarıyla olan

iletişim ve beraberlikleri onun kendi yaşamını sürdürmesi ve kendini geliştirmesi açısından yaşamsal bir değer ve öneme sahip bulunmaktadır. Sosyal ortamlar içinde diğer kişilerle birlikte olduğunda kişi çevresindeki kişilerden kaynaklandığını düşündüğü bir tehdit hissettiğinde, başkalarının onu olumsuz değerlendirebileceğini öngördüğünde, kendini tedirgin, endişeli, gergin, huzursuz, suçluluk ve utanç duyguları yaşarken bulduğunda sosyal kaygı yaşadığı gerçeğinden söz edilebilir (Yıldırım vd., 2011). Sosyal kaygı olgusu, bireyin başka bireylerce olumsuz değerlendirileceğinden korkması ve sosyal ortamda huzursuzluk, kaygı, korku ve rahatsızlık duyması durumları olarak tanımlanabilir (Köknel, 2005).

Sosyal kaygı içindeki kişiler, başkalarınca incelenme veya araştırılma, olumsuz eleştirilme tedirginliği içinde olan bireylerdir. Bu kaygılar, büyük kalabalıklar ve daha küçük gruplar içinde farklı seviyelerde görülebilir. Bu tür kaygı içinde olan kimseler iş görüşmeleri sırasında, bireysel randevularında, topluluk karşısında konuştuklarında, bir etkinlik içinde yer aldıklarında ve karşı cinsle ilişkilerinde, diğer bireylere göre daha yüksek seviyelerde veya daha yüksek şiddette kaygı ve korku yaşarlar. Bu kaygının, genel olarak, benlik saygısının düşüklüğüyle ilgili ve diğerleri tarafından eleştirilme korkusu ile ilişkili olduğu gerçeğine işaret edilmiştir (Eriş, 2013).

Sosyal kaygı içinde bulunan kişiler, toplumsal ortamlarda başka kişilerce olumsuz değerlendirileceğini veya kişiler arası iletişimde beceriksiz davranabileceklerine ilişkin birtakım olumsuz beklentiler içinde olduklarından başkaları önünde küçük düşmekten korunma adına sosyal ortamlardan kaçınma çabasında olurlar. Sosyal kaygı beraberinde kalp çarpıntısı, ağız kuruluğu, mide bulantısı, terleme, titreme, nefessiz kalmak, baş ağrısı, yüksek nabız gibi fizyolojik birtakım tepkileri de getirir (Amines, Gelder ve Show'dan aktaran Çakır, 2010).

Sosyal kaygı duyan kimse, kendilerine kaygı veren her tür sosyal ortamdan hem fiziksel hem de psikolojik olarak uzaklaşma veya kaçınma eğilimi içinde olur. Bu kaygıyı yaşayan

kişiler sosyal etkileşimlere daha az katılırlar, alçak ve kısık sesle konuşurlar; geri çekilme davranışı gösterirler (Baltacı, 2010). Walenca (1985)'a göre sosyal kaygı duyan kimseler, insanlarla etkileşim kurma durumunda çok gergin olduklarından konuşmaları kısa ve konuşma akıcılıkları bozuk, ses tonları kısık, diğerleriyle göz temasları da az olan kimseler durumunda olurlar (Walenca'den aktaran Gümüş, 2010).

Sosyal kaygının diğer kaygı türlerinden farklılaştığı en belirgin husus, sosyal ortamlarda değerlendirilme korkusu ve diğer insanlarla ilişkilerden kaçınma duygusu olarak tanımlanabilir. Sosyal kaygıyı yoğun ve sürekli yaşayan birey, sosyal ortamlardan çokça kaçınacağı için ilerleyen süreç sonunda kendisinin sosyal becerileri de azalacaktır. Yaşanan bu sosyal anlamdaki geri çekilme, o kişinin kişilerarası, akademik ve mesleki yaşamları açısından birtakım olumsuzluklara sebep olacaktır. Sosyal kaygının hissedilip yaşandığı anlarda oluşup ortaya çıkan bedensel tepkiler, sosyal kaygının daha da artmasına neden olur. Kişi, mesela, sosyal bir ortamda sesinin titremesinden, başının dönmesinden, bedeninin kontrolünü kaybedeceğinden korktuğundan bir sosyal kaçınma yaşamakta olur. Sosyal kaygılı kişiler bu nedenlerle insanlardan uzaklaşıp onlara karşı soğuk ve tedirgin davranma yoluna giderken, diğer insanların da kendilerinden uzaklaşmasına yol açmaktadırlar. Oluşan bu kısır ve olumsuz döngü de kişinin kendisini değersiz, başarısız ve mutsuz olarak yorumlayıp değerlendirmesine sebep olur (Burger, 2006; Çakır, 2010).

Sosyal kaygı kavramıyla ilişkili görülen "utangaçlık" ve "sosyal fobi" olguları da ayrıca ele alınmayı gerektirir. Bu iki kavram genel olarak birbirine benzer diye ele alınıyor ve öyle kabul ediliyor olsa da birbirinden ayrılan bazı temel özellikleri söz konusudur. Sosyal fobi veyahut diğer adıyla sosyal kaygı bozukluğu, psikiyatrik bozukluklar sınıflandırılması kapsamında yer almaktadır. 'Sosyal fobi'nin 'sosyal kaygı' denilen olgunun klinik belirtilerini içeren psikopatolojik boyutunu ifade edip tanımlayan bir kavram olduğu düşünülmektedir. Fobi, kişiyi bir olgu karşısında etkisiz duruma iten çok daha spesifik korku olarak kabul edilmektedir. Bu bakımdan sosyal kaygının sosyal fobiden çok, daha

fazla korkuyu işaret ettiği ama aynı zamanda sosyal fobinin sosyal kaygının da bir derecesi olduğu gerçeğinden bahsedilebilir (Erkan, 2002; Gümüş, 2010).

Sosyal fobi olgusu, kişinin diğer kişilerce sürekli gözlemlenme olasılığı ile karşı karşıya olmasını hissetmesi ve bu öngörüyle de sosyal durumlardan belirgin biçimde kaçınması, bu karşı karşıya kalma düşüncesi ve korkusunun hemen her zaman kaygı ve panik oluşturarak kişinin normal yaşamını kayda değer oranda olumsuz etkilemesi diye tanımlanmıştır. Sosyal fobinin sosyal kaygıyla türlü bakımlardan benzerliklerinin olduğu görülür; ancak, sosyal fobinin daha yüksek düzeyde bir sosyal anksiyeteyi işaretlediği kabul edilir. Sosyal fobi genellikle ergenlikte daha sık görülür; ancak tedavi edilmemesi durumunda sürekli hale gelir ve artışı ile beraber depresif bozukluklara yol açan bir psikiyatrik bozukluk olarak kabul edilmektedir (Butcher vd., 2013).

Sosyal kaygı olgusu ile karıştırılan bir diğer olgu olan utangaçlık, bireyin yeni ortamlarda tedirginlik yaşaması ve dolayısıyla toplumsal etkileşimden kaçınması olarak gözlemlenen bir kişilik özelliği diye tanımlanır. Sosyal fobi ve sosyal kaygıya benzer olarak, utangaçlıkta da sosyal ortamlarda yabancılarla ilişki kurmaktan kaçınma söz konusudur ve bu hususlarda zorlanma gözlenir (Baltacı, 2010; Çakır, 2010).

2.4. Kaygı Kuramları

2.4.1. Bilişsel Kuramlar

Beck ve diğerlerine (2011) göre kaygı, kişilerin olay veya durumları algılama biçimlerinden ve olaylara getirdikleri yorumlardan ileri gelmektedir. Bir olay veya durum kaygı verici olarak algılanıp yorumlanır ve kişinin o an aklından geçen olumsuz düşünceler ile beraber bazı duygular ve fiziksel belirtiler oluşup ortaya çıkar. Dolayısıyla kişideki yanlış ve abartılı algılama ve yorumlar neticesinde "anksiyete" denilen olgu ortaya çıkar. Dolayısıyla bireyin olayları veya durumları algılama ve yorumlama biçimi ve bunun sonucu olarak kaygı yaşanmış olmaktadır.

Kaygı düzeyi düşük durumdaki bireylerin, çevredeki birtakım olay veya durumların kendileri için tehlike oluşturacağına dair öngörüleri veya düşünceleri söz konusu olmamaktadır. Aksine olarak, kaygı düzeyi yüksek bireylerse olay veya durumları değerlendirip yorumlarken kişiselleştirme, felaket olarak yorumlama ve aşırı genellemeler yapmakla birlikte, aynı zamanda kötü ve zarar verici bir şeylerin olabileceğini düşünmektedirler (Sharf, 2004).

2.4.2. Davranışsal Kuramlar

Davranışçı yaklaşıma göre kaygı, tehlikeli durumlara karşı öğrenilmiş bir şey olmaktadır. Bir başka açıdan bakılırsa, koşullu uyaranlarla koşulsuz uyaranların etkileşiminden doğan koşullu tepki olarak kaygı ortaya çıkmaktadır. Birey, kaygı uyandıran tehlikeli veya stresli durumlardan uzaklaşarak kaygıdan da uzaklaşmış olmaktadır. Davranışçı kuram açısından kaygıyı bir bozukluk diye tanımlamak için, kişinin tehlikesi olmayan bir durumu veya olayı tehlikeli algılaması gerekir (Palti, 2012).

2.4.3. Biyolojik Kuramlar

Panik bozukluğu içindeki kimselerin % 50'sinin akrabalarında da benzer belirtilerin olması genetik etmenlerin düşünülmesi sonucunu doğurmuştur. Sözü edilen riskin birinci derecede akrabaları arasında panik bozukluğu görülmüş kişilerde 4-8 kat artıyor oluşu da anksiyete bozukluklarında genetik faktörlerin rol oynayabileceği olasılığını güçlendirmektedir. Kaygılı insanların genellikle kendileri gibi yakın akrabalara ve özellikle anne-babaya sahip oldukları sık görülüp gözlemlenen bir durum olmuştur (Rapeevd., 2003).

Gerçekleştirilmiş bulunan birtakım araştırmalar sonucu "locusceruleus" adlı beyin bölgesinin genetik kökenli anksiyetelerin oluşup ortaya çıkışında rol oynadığı saptanmıştır.

Beynin her tarafından gelen nöral bağlantılar bu çekirdeğe ulaşmakta ve buradan çıkan efferent sinirler panik bozukluğun meydana çıkışında rol oynamaktadır. Locuscereleus, inhibitor nöronları aktive ederek, organizmanın anksiyete düzeyini ayarlar. Ayrıca, bir magnetikrezonans görüntüleme çalışmasında panik bozukluğu söz konusu olan hastaların sağ temporal lobunda özgün bir defekt saptanmış bulunmaktadır (Kaplan ve Sadock, 2004).

2.4.4. Psikanalitik Kuramlar

Psikanalitik görüşe göre ise kaygı, benlik (ego) ile altbenlik (id) arasındaki çatışma sebebiyle ortaya çıkar. Altbenliğin bilinçdışı dürtüleri söz konusudur ve karşı benlik de buna karşı denge kurmaya uğraşmaktadır. Altbenliğin dürtüleri yapılamayacak türde artarsa benlik herhangi bir nedenden ötürü zayıflamakta veya benlik-altbenlik arasında bir çatışma ortaya çıkmaktadır. Çatışma hali, benliğin, alt benliğin dürtülerini bastıramadığını gösterir. Sonuçta da bu durum bir tehlike olarak algılanmaktadır. Anksiyete bu bağlamda benlikte tehlikenin habercisi olarak oluşmaktadır (Uzun, 2015).

Genel olarak altbenliğin cinsel ve saldırgan nitelikli dürtüleri kendilerini ifade etmeye çalmaktadır, ancak benlik de onların bu tür ifadelerine izin veremez. Çünkü bilinçdışı olarak toplum tarafından cezalandırılacağından korkar. Altbenliğin anılan doyum arayan dürtüleri, benlikteki bu gerçeklikler ve toplum tarafından kabul edilemez türde olmasından ötürü engellenmeleri söz konusu olur. Dolayısıyla altbenlik ile benlik arasında bir uyum sorunu yaşanır ve aralarında çatışma oluşur. Çatışma ise tehlike olarak algılanıp yorumlanır ve sonuç olarak kaygı ortaya çıkar (Palti, 2012).

2.5. Kaygının Nedenleri

Başaran (1991) kaygının birincil kaynağının kişilerin kendine karşı duyduğu güvensizlik ve ben duygusunun sağlıksızlığı düşüncesi olduğunu belirtir. Sargın (1990) ise kaygının köklerinin bireyin çocukluk yaşantılarına dek uzandığını, aynı zamanda kaygının bireyin çevresiyle olan ilişkilerinin bozulmasına yol açtığını belirtmiştir. Çocukluk yıllarında yaşanan birtakım aşırı reddedici, küçük düşürücü tavır ve tutumlar; ebeveynlerin ceza verme esnasındaki cezaya eşlik eden davranışları ve birbirine zıt emirleri ve istekleri; ergenlik döneminde kişinin karşılaştığı alay edici tutumlar; çocuğun ilk toplumsallaşma deneyimleri esnasında karşılaştığı birtakım itici ve küçük düşürücü davranışlar kişide kaygının denilen olgunun meydana gelmesine yol açabilmektedir (Sargın'dan aktaran Çevik, 2006, s. 21).

Spielberger ve arkadaşları (1966), kaygı duygusunun temelini bireyin etrafındaki tüm uyarıcıları kişisel tehdit açısından algılayıp değerlendirme biçiminde tanımlanabilecek olan eğilimlerinin oluşturduğunu ileri sürerler (Spielberger ve arkadaşlarından aktaran Erözkan, 2004, s. 14). Köknel (1982) ise kaygı doğuran veya ona yol açan nedenleri alışılmamış bir durumla, nesne veya kişiyle karşılaşma; korku kaynağı birtakım durum veya nesnelerle karşılaşma; takıntılı birtakım düşünceler (Yaptım mı? Yapmadım mı?); iç ve dış çatışma halleri (karar verme güçlüğü) olarak belirlemiştir.

Yenilmez ve Özabacı (2003) öğrenim görmekte olan birçok öğrencinin sınıflarında kaygı yaşamasına neden olan üç durumu şu şekilde saptamışlarıdır: Öğretmen otoritesi, zaman sınırlaması ve beklentilerin yarattığı baskı. Bu faktörlerin söz konusu olduğu sınıflarda öğrencilerin kendilerini tehdit altında hissedip buna bağlı olarak olumsuz tutumlar geliştirebileceğini, bu olumsuz tutumların sık sık tekrarlanması durumunda da kaygının meydana gelme sürecinin başlayacağını belirtmişlerdir. Alisinaoğlu ve Ulutaş (2000) gerçekleştirdikleri çalışmalarında kaygıyı etkileyen ve biçimlendiren etmenler olarak yaş,

cinsiyet, anne-baba tutumları, anne-baba eğitim durumu, sosyo-ekonomik durum, anne-baba mesleği, kardeş sayısı, çocuğun başarı durumu gibi ögeleri mercek altına almışlardır.

Kaygının belirtileri olarak sıralanan olgular da şunlardır: Nefes darlığı çekilmesi, terleme olgusu, nefes alıp vermede düzensizlik durumu, kesik kesik soluk alıp verme, gergin halde olma, kalp çarpıntısı, ani sinirlenme olgusu, bel veya mide ağrısı, aşırı tepkiler sergileme, sürekli yorgunluk hali ve beyin her an gergin olması (Cüceloğlu, 2016, s.293).

Deniz ve Üldaş (2008) da, kaygı durumunun bireylerde panik, telaş, gerginlik, umutsuzluk, korku, stres, utanç, baş edememe gibi duygular yanında, aynı zamanda avuç içlerinin terlemesi, mide sorunları, nefes almada zorlanma ve konsantrasyon bozukluğu gibi muhtelif birçok başka fizyolojik semptomun da oluşmasına yol açtığını ifade etmişlerdir.

2.6. Kaygı Türleri

Ellis (1994) kaygı türlerini üç farklı biçimde açıklamıştır: Kişilik kaynaklı, durum kaynaklı ve olay kaynaklı. Bazı bireylerde kesintisiz bir durum diye değerlendirilen kişilik kaynaklı kaygı olgusu, o insanın kişiliğinin bir parçası durumundadır. Durum kaynaklı kaygı ise belli bir durum veya koşullara karşılık olarak yine belli bir süreçte oluşan tepki diye değerlendirilip belirlenmiştir. Olay kaynaklı kaygıdaysa, belli olaylar ve onlara tepki olarak yaşanan durumlar söz konusudur (Ellis'den aktaran Aydın ve Zengin, 2008).

Scovel (1991), bireylerde gözlemlenen kaygı düzeyleriyle onların başarıları arasındaki ilişkiye odaklanan birçok farklı araştırmayı taramıştır. Bu çalışma sonucunda "kolaylaştırıcı kaygı' ve 'engelleyici kaygı' diye üzere iki tür kaygı bulunduğunu iddia etmiştir. Kolaylaştırıcı kaygı denilen olguda bireyin yeni öğrenme ortamlarında mücadeleye ve 'yaklaşma davranışına' yönlendirilmesi söz konusudur. Engelleyici kaygıda ise yeni öğrenme ortamlarındaki bir bireyin ısrarlı ve bilinçli olarak kaçınma davranışını benimsemesi söz konusudur. Normal kabul edilen bireylerdeyse kolaylaştırıcı ve

engelleyici kaygı aynı anda ve dengeli olarak bulunur (Scovel'den aktaran Karaçanta, 2009, s.51).

Spielberger (1966), kaygı denen olgunun iki faktörlü olduğunu iddia etmiştir. Bunlar:

- Sürekli kaygı: Kişinin yapı olarak kaygıya yatkınlığını gösterip tanımlar. Kişinin söz konusu olan bu yatkınlığı, içinde bulunduğu bütün ve çeşitli durumları genellikle stresli olarak algılaması ve yorumlaması demek olmaktadır. Bu nedenlerle de 'sürekli kaygı' denen olgu, durumluk kaygı denen olguya göre daha durağan nitelik gösterir. Sürekli veya kesintisiz biçimde kaygı duygusu yüksek düzeyde seyreden kişiler stres yaratıcı hallerle karşılaştıklarında diğer bireylere nazaran çok daha çabuk endişelenmekte ve kötümser duygulara sürüklenmektedirler (Özdemir, 2013).
- Durumluk kaygı: Bu tür bir kaygı, bireyin o an içinde bulunduğu stresli hal karşısında hissettiği öznel korku demek olmakla beraber, aynı zamanda fizyolojik de bir uyarılma söz konusu olduğundan terleme, kızarma, kalp çarpıntısı ve titreme gibi birçok fiziksel durumlarla kendini belli eder. Durumluk kaygı, bireyin o an kendisi için stres yaratan durumdaki gerilimi ve huzursuzluk duygularının yansıması halidir. Stresin çok ve yoğun olduğu olay veya durumlar sırasında durumluk kaygı şiddetinde artış söz konusu olur; aksine, stresin yoğun olduğu olay veya durumlar bittiğinde de durumluk kaygı şiddetinde düşüş görülür (Yolcu, 2015).

2.7. Kaygıyı Etkileyen Etmenler

Kişilerde kaygı düzeyini etkileyip belirleyen olası etmenler olarak yaş, cinsiyet, ebeveyn tutumları, eğitim durumu, sosyoekonomik durum ve ebeveyn mesleği gibi ögeler incelenecektir.

2.7.1. Yaş

Çocuğun gelişim çizgisinde onun adım atacağı her yaşta o yaşa özgü gelişimsel nitelikleri söz konusu olduğu gibi, kaygıları da içinde bulunduğu yaşa göre değişiklik gösterecektir. Çocuklar için ilk yıllarda annesinden ayrılma kaygısı yaşanacaktır; daha sonraki aşamada ise kızlar, babalarının sevgisini; erkekler ise annelerinin sevgisini kazanma kaygısını yaşar; ilkokul yılları sürecindeyse arkadaş bulamama, derslerinde başarılı olamama kaygıları zirve yapar; ergenlik sürecine girdiğinde de yakın arkadaşlar edinme, bir grubun üyesi olma, karsı cinse hoş görünme ve bedenindeki değişiklikler hususuna ilişkin kaygılar ön plana çıkar. Sonuçta, her yaş düzeyinde kaygının niteliği ve şiddeti veya bu durumun sürekliliği gibi etmenler aynı olmazlar. Yapılan araştırmalar küçük çocuklardaki kaygı düzeyinin büyük çocuklarınkinden daha düşük düzeyde olduğunu ortaya koymuştur (Dongvd., 1994).

2.7.2. Cinsiyet

Kişilerde kaygı düzeyleri cinsiyetler açısından da, istatistiksel bağlamda, anlamlı farklılık ortaya koymaktadır. Bu konuda yapılmış olan araştırmalar, kızların kaygı düzeylerinin erkeklerin kaygı düzeylerinden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Kaya vd., 2016, s. 7; Ronanvd., 1994).

Buna karşı, Bozak da 1982'de yaptığı araştırma çerçevesinde, 9-12 yaşları arasında kız öğrencilerin, 13-16 yaşları arasında da erkek öğrencilerin kaygı düzeylerine ilişkin puanların daha yüksek bulunduğunu bildirmiştir; bunun sebebinin de testin ölçtüğü etkenler veya belirtiler kaynaklı olabileceği iddia edilmiştir (Bozak, 1982).

2.7.3. Ebeveyn Tutumları

Kişilerde kaygının kökeni, çocukluk yıllarına dayanır. Çocukluktan yetişkinliğe uzaman süreçte çocuğun maruz kaldığı aşırı reddedici, aşağılayıcı tutum ve tavırlar, ergenlik döneminde ise diğer yetişkinlerin kendine yönelen alaycı davranışları, ebeveynin cezalarına eşlik eden birtakım itici davranışları, çocuğun fiziksel veya psikolojik baskıya tabi tutuluşu, çocuğun altına yapması ve cinsel oyunlarının tepkiyle karşılanmış olması, aşırı koruyucu ve baskıcı tutumlar, ana-babaların birbirlerine karşıt düşebilen istekleri, boşanmış ailelerde ana-baba arasında boşanma sonrasında da bir şekilde süren kavgalar, çocukta kaygının meydana gelmesine yol açar (Kaya vd., 2016, s. 9).

Kaygı denilen olgu, bulaşıcı bir duygu olduğu için, çocuğun çevresindeki kaygılı insanların, anne-baba gibi otorite figürlerinin, varlığıyla da gelişebilir olmaktadır (Alisinaoglu ve Ulutas, 2000).

2.7.4. Eğitim Durumu

Gerçekleştirilen araştırmalar çerçevesinde görülmüştür ki ilkokul mezunu ebeveyn ile yüksek okul mezunu ebeveynin çocuklarına gösterdikleri tutum ve tavırlar farklılık gösterebilirler. Varol (1990) anne-babaların eğitim durumları ile çocuklarının kaygı düzeyleri arasında önemli bir farkın olmadığını belirtmiştir. Buna karşılık Gümüş (1997) de anne-baba eğitim durumu ile çocukların kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farkın saptandığını, anne babası yüksek okul mezunu durumundaki çocukların kaygı düzeylerinin daha düşük olarak belirlendiğini ifade etmiştir.

2.7.5. Ebeveyn Mesleği

Varol (1990) yaptığı çalışmada babasının mesleği işçi, çiftçi, esnaf olan öğrencilerin kaygı düzeylerinin babasının mesleği memur, subay ile serbest meslek olan öğrencilere göre daha

yüksek bulunduğunu; anne meslekleri açısından da, annesinin mesleği ev hanımı, işçi, esnaf olan öğrencilerin kaygı düzeylerinin, annesinin mesleği serbest olanlara göre daha yüksek düzeyde bulunduğunu saptamıştır. Meslekler bağlamında her birinin ebeveynler açısından olumlu ve olumsuz birtakım psikolojik etkilerinden söz edilebileceği gibi, aynı zamanda çocuklar üzerinde de kaygı oluşturacak birtakım olgulara yol açabilmektedir. Örneğin, anne veya babaların tehlikeli işlerde çalışması, polis, asker vb işler düşünüldüğünde, gece nöbetlerinin olması ve iş saatlerinin düzenli ve sabit olmaması gibi durumlar çocukların kaygı düzeylerini etkileyip belirleyebilmektedir.

2.7.6. Sosyoekonomik Durum

Ailelerin, sosyoekonomik koşulları gereği temel düzeydeki birtakım ihtiyaçlarını temin edememesine yol açıp hayattan tatmin olamamaları olgusuna yol açar. Bu durumlarda çocuğun da çevresindeki diğer kişilerin ve özellikle de diğer çocukların yediğini yiyememe, giydiklerini giyememe, istediği her yere gidememe ve bütün bu gerçekleri sindirememeleri söz konusu olmakta; sonuçta bu da onların kaygı düzeylerini arttırabilmektedir. Girgin (1990) gerçekleştirdiği araştırmada alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının kaygı düzeylerinin yüksek ve orta sosyoekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarında saptanan kaygıya oranla daha yüksek olduğunu saptamıştır (Kaya vd., 2016, s.10).

Sargın (1990) çalışmasında iki odalı evlerinde yasayan lise 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin kaygı düzeylerinin, üç veya daha fazla odalı evlerde yaşayan öğrencilerin kaygı düzeylerinden daha yüksek bulunduğunu tespit etmiştir. Sözü edilen bu hususun da sosyoekonomik durum kaynaklı olduğundan, sonuçta, sosyoekonomik durumun kaygıyı etkileyip belirlediği düşünülmüştür.

2.8. Kaygının Belirtileri

Kaygının var olduğu bireylerde, genellikle, söz konusu olan bu durumun yanında öznel veya nesnel kaynaklı birtakım yakınmalar olur. Önem sırası bakımından, ruhsal olandan bedensel olana doğru sıralanması halinde, bu yakınmalar şöylece sayılabilir: Endişe, gerginlik, korku, panik, güvensizlik, şaşkınlık, tedirginlik; baş ağrısı, baş dönmesi, ağız kuruluğu, çarpıntı, bulantı, halsizlik, güçsüzlük, iştah kaybı, kan basıncında düşme veya yükselme, kas gerilmesi, mide ve bağırsak sorunları; nefes alıp vermede hızlanma, titreme, terleme, uykusuzluk (Kaya ve Varol, 2004, s.33).

Öztürk (2008), durumluk kaygı yaşayan bireylerde birtakım davranış kalıplarına rastlamıştır. Doğrudan gözlem olgusu da davranış ölçüm metotlarından biri sayılmaktadır. Bu açıdan, bireylerde meydana çıkan nesnel belirtiler, aranıp bulunarak yok edilebilir şeyler olmaktadır. Örneğin, sinirsel huzursuzluk, dudakları yalama koparma, üzerinde ki kıyafetlere avuçlarını sürtme, solunum değişiklikleri gibi olgular kaygının davranışsal belirtileri olmaktadır.

Kaygı, şiddeti açısından ve süresi bakımından fizyolojik ve psikolojik olarak bireylerde birtakım değişikliklerin meydana gelmesine yol açabilir. Böyle bir süreçte de bireyler devamlı bir biçimde başarısız olacakları inancına kapılmaktadırlar. Kaygı nedeniyle de birçok iş akışında aksama ve gecikmeler yaşanabilmektedir. Kaygı bazı durumlarda başarıyı tetiklerken bazı durumlarda da başarısızlığın asıl etmenleri içinde önemli konumunu almaktadır (Dilmaç, 2010, s.52).

2.8.1. Fiziksel Belirtileri

Kaygının fiziksel belirtileri olarak şunlar sayılmaktadır: Göğüs ağrısı, göğüste gerginlik hissi, mide bulantısı, hızlı nefes alma, iştahsızlık, baş dönmesi ve baş ağrısı, kalp çarpıntısı, kas gerginliği, güçsüzlük, terlemek, sık idrara çıkmak, panik atak gibi belirtiler (Karaman, 2009, s.11).

Kaygının fizyolojik belirtileri olarak da şunlar sayılmaktadır: Nefes alışverişinin hızlanışı, terleme, bulantı, nefes darlığı, nabız artışı, baş dönmesi, terli avuçlar, ağız kuruluğu, soğuk eller, midedeki kelebekler, ellerde ve parmaklarda aşırı gerginlik, tuvalet ihtiyacı gibi belirtiler (Tokinan, 2013, s.85).

2.8.2. Zihinsel Belirtileri

Bireyler kaygı durumlarıyla karşılaştıkları anda bir şeyler yapma için hazırlıklı olduğu için, tehdit ögesi olarak algıladığı bu durumdan uzaklaşabilmekte, tehlikeli dürtülerini bastırabilmekte veya vicdanının sesini dinleme yoluna gitmektedir. Kaygısını kontrol edemeyen bireyler de kendilerini yalnız ve çaresiz hissederler (Alisinaoğlu ve Ulutaş, 2003, s.65).

Ayrıca kaydetmek gerekir ki hissedilen kaygının yoğunluk düzeyine bağlı olarak davranışlar aksayabilir, algılama ve dikkat düzeyinde birtakım bozukluklar meydana gelebilir. Kaygı yaşama durumunda olan birey kendini ve davranışlarını kaygı kaynağı olan durumdan uzaklaştırma adına hareket ettiği için, etrafındaki diğer seçenekleri tam olarak algılayamama durumuna girer. Dolayısıyla bu da o bireyin gerginlik ve huzursuzluk düzeyini yükseltir. Kaygı halinin zihinsel belirtileri arasında da en başta korkulu bekleyiş, dikkat güçlüğü, endişe, sürekli uyarılmak, hemen yorulmak, uyku düzensizliği ve depresyon gibi belirtiler yer alır (Karaman, 2009, s.11).

Tokinan'a (2013, s. 85) göre kaygının zihinsel belirtilerinin ilk sırasında performans hakkındaki düşünceler sebebiyle konsantrasyon kaybı, özgüven eksikliği, hata yapmaktan korkma, hafıza hataları, bilinç kaybı, yetersizlik duygusu, hataların sonuçlarına dair endişelenme, kasların gerildiğini hissetme, statü kaybı duygusui, korku korkusu, "katastrofik durum" performansı sergileyen ve kendini izleyen biçiminde benlik bölünmesi yer alır.

2.8.3. Davranışsal Belirtileri

Kişilerde kaygının davranışsal belirtilerinin ilk sırasındaysa güçsüzlük, ses titremesi, titreme, kalkık omuzlar, ruhsuz yüz ifadesi, nemlenmiş dudaklar, performans hataları, ilerleyen safhalarda ise performansın gerilemesi ve durması, davranış rutinlerini bozma eğilimi gibi birtakım belirtiler yer alır (Tokinan, 2013, s. 85).

İlk sırada yer aldığı kaydedilen bu belirtiler kaygının davranışsal açıdan önemli ve kayda değer belirtileri olup kaygının tespiti açısından da değerli bulgular kabul edilmiştir. Şunu da kaydetmek gerekir ki, kaygının davranışsal belirtileri arasında yukarıda sıralanan birincil belirtilerin kendilerinin yol açtığı veya meydana getirdiği çok başka belirtilerden, ikincil ve üçüncül dereceden de olsa, söz edilebilir. Kapatıp çıktığı kapıdan daha birkaç adım uzaklaşmadan dönüp o kapıyı kapattığını veya kilitlediğini tekrar denetleme ihtiyacı hissetmesi bu anlamda örnek verilebilir. Bu örnek olgu kaygının birincil sıradaki belirtilerinden olan 'performans gerilemesi'nin bir başka ardıl sonucu durumundadır. Bir başka değerlendirmeyle söz konusu örnek olgu kaygının ikincil belirtilerindendir.

2.9. Kaygının Kişilik Kavramıyla İlişkisi

Kişilik teorileri arasında kaygı olgusu, birbirinden farklı tanımlara sahip olarak önümüze gelir. Freud açısından kaygı; fiziksel veya sosyal çevreden kaynaklı tehlikelere karşı bireyin kendince uyarılması durumudur ve bu kaygı sonucunda o gerekli uyumu gerçekleştirme işlevini yerine getirir. Neopsikonalitik teoriyse kaygının meydana çıkışında çevresel etkilere odaklanmıştır. Davranışçı yaklaşım teorisiyse kaygının öğrenilebilecek bir olgu olduğu gerçeğini savunmuş ve bağlı olarak uyarıcı genellemesi kavramına odaklanıp yoğunlaşmıştır (Freud'den aktaran Ensari, 2000, s.86).

Birey kendi dışından kaynaklanan yeni bir uyarıcıyla karşı karşıya geldiğinde fizyolojik bakımdan hemen bir gerginlik hissedip kaygı duymaktadır. Kişiliğin tüm yönlerini genel olarak araştırmış bulunan bütün kuramcılar kaygı kavramı üzerinde ayrıca ve özellikle

durmuşlardır. Burada anılan bu kuramcılar kişiliğin gelişmesi için ve davranışın ortaya çıkışı bakımından kaygının varlığı bir ortak öge saymışlardır. Sonuçta kaygı denen hâl, yaşanılan birtakım olaylardan ötürü değil de, yaşanılan o olaya bireylerin yüklediği anlamlardan dolayı meydana gelmektedir. Bir başka söylemle ifade edilecek olursa, bireyi kaygıya sürükleyen şey olayın kendisi değil, aksine bireyin o anki psikolojik hali olmaktadır. Bu durum ise bize kişilik özelliklerinin kaygı üstündeki etkileyiciliğini göstermektedir (Köknel,1982, s.159-160).

Kaygının şiddeti açısından ölçümlenmesi hususunda, ortaya çıkan davranışın değerlendirilmesi için kişiliğin tanınması çok önemli olmaktadır. Denekler üzerinde gerçekleştirilen çalışmalarda uygulanan yöntemler yoluyla kaygı olgusu tam olarak nesnel olarak ölçülememiş bulunmaktadır. Kaygı olgusunun biçim ve şiddeti ne olursa olsun, bireylerin kaygı durumunu nasıl algıladığı da davranış açısından önemli olmaktadır. Kaygıya yol açan durumun algılanması ve yorumlanması, kişilikle ilgili olmaktadır. Kişiliğin kendisini ve çevresini gerçekçi biçimde algılaması ve aynı biçimde değerlendirmesi yoluyla gerekli davranışlar gerçekleştirilmektedir. Bazen de kaygı denilen olguya karşılık olarak bilinçdışı savunma devreye sokulur. Kişilik özellikleri açısından kaygının biçimi, şiddeti, süresi değişik olmaktadır. Bu ögelerin bazıları kişiliğin gelişmesinde ve ruh sağlığının devam ettirilmesi anlamında olumlu birtakım işlevleri gerçekleştirir; bazıları da kişilik gelişmesini ve ruh sağlığını engeller ve bozar özellikler taşımaktadır. Birey yaşamlarında çatışma sonucunda meydana çıkan kaygıya karşı tedbir olarak ortaya çıkan ve kişiliği savunan bir yapı söz konusudur. İç çatışmalardan kaynaklanan böyle bir kaygıda sözü edilen savunma mekanizmaları kişiliği koruma görevini üstlenmektedir. Kişilik için önemli olan kaygının kendisi değil, aksine ondan kurtulmak adına devreye sokulan çözüm yol ve seçenekleri olmaktadır. Başvurulan bu yöntemler meydana çıkan içsel kaygıyı geçici biçimde azaltacaktır. Bununla birlikte gerçekçi çözüm devreye sokuluncaya dek benliği korumayı sürdürecektir. Bu çözümler

bilinçli de olabilir veya bilinç dışı da olabilir. Kaygıdan korunma adına kişilikte bulunan birtakım savunma biçimleri şunlardır (Çelik, 2017, s. 44-47):

- Yüceltme: İlkel istek ve eğilimler kaynaklı olan kaygılara toplumsal nitelikler kazandırılması ve onların yararlı birtakım etkinliklere dönüştürülmesidir.
- Özgecilik: Ben duygusunun bastırılması, sonuçta da sevgi ve ilginin başkalarına yönlendirilmesi olayıdır. Kişi söz konusu olan kaygıdan kurtulmak için sürekli başkalarının sorunlarıyla ilgilenme durumundadır. Onlar için çözüm yolları arar. Özgeçiciliğin düzeyi, kişinin bilgi ve kültür düzeyine bağlı olarak değişme gösterir.
- Sezinleme: İnsanın kendi kişiliğini, yeteneklerini, güçlerini doğru ve isabetli biçimde değerlendirerek, iç çatışmalardan ve çatışmaların doğuracağı kaygıdan uzaklaştırabilmesi olayıdır. Belirli alanlarda kendisini yetersiz olarak değerlendiren kişi, o alandaki uğraşılardan uzak kalır ve böylece kaygıdan kurtulmuş olur.
- Şakaya Vurma: Kişide kaygı yaratan duygu ve düşüncelerin ciddiye alınmasından uzak durulmasıdır. Kişi bir konudaki yetersizliği nedeniyle çevrenin tepkisinden çekinir ve bir girişimde bulunamaz; bu durumda çevrenin eleştirisinin yol açtığı kaygısından şaka yoluyla kurtulmayı seçebilir.
- Çilecilik: Birey, boyun eğdirici kişilerden, olaylardan uzaklaşır; dinsel veya mistik savunmalarda bulunur. Bu şekilde kaygıya yol açacak durumdan uzaklaşılmış olmaktadır. Tekdüzelik doğuracak olan bu yöntemde birtakım ruhsal sorunlar meydana gelebilecektir.
- Dengeleme: Kişinin doyurulamayan ve bu hususta engel gören arzu ve hedeflerinin yerine başka birtakım arzu ve hedefler koyma halidir. Söz konusu engellenme sonucunda kaygıya düşmüş olan birey, farklı bir alanda ulaştığı başarıyı odağına alarak benliği konusundaki saygınlığını sürdürür. Yer değiştirme

olgusunda korku ve kaygı oluşturan duruma alternatif olarak benlik tarafından kolayca benimsenebilen başka bir durum odağa alınır. Böylece kişi kaygıdan kurtulacaktır.

- Boyun Eğmek: Çatışma ve kaygıdan kurtulma adına başkalarından gelen etkileri kolayca kabul etmek demektir. Çocukluk ve gençlik dönemlerinde yararlı olan bu durum, ilerleyen yaşlarda da sürdürülecek olursa bağnaz kişilikler ortaya çıkabilir.
- İçe Yansıtma: Bireyin bilinçdışı vasıtasıyla çevresindekileri benimsemesi, onları kendi benliğine sindirmesi olayıdır. Kişi sözü edilenleri kendi kişiliğinin temel öğeleri arasına koyar. Duygusal bağlantı bu noktada aşırı biçimde olursa birey çevresindeki bütün sorunları benimser ve onlara aşırı duyarlılık gösterme yoluna gider. Bu da kendisinde sürekli kaygı içinde olmayı gerçekleştirir. Başkalarının kaygısını benimseme yoluyla kendi kaygısından uzaklaşma yolunu seçer.
- Bastırma: Korku, suçluluk gibi kaygıya yol açan hallerin bilinçaltına itilmesi olayıdır. Bastırılan bu duygular çeşitli davranışlarla su yüzüne çıkar. Kişi kaygı duyduğu her durumda bu yöntemi kullanacak olursa başka birtakım ruhsal sıkıntılar da oluşabilecektir.
- Yön Değiştirme: Bireyin kendi iç çatışmasından ve duyduğu kaygı halinden uzaklaşma adına bir durumdan başka bir duruma yönelmesi olayıdır.
- Düşlem: Gerçek yaşamda doyuma ulaştırılamayan isteklere düşler yoluyla çözüm aranır. Kişinin yaratıcılığını da arttıran bu yöntem, kaygıdan kurtulmak adına uzun süreli devreye alınırsa, sonuçta bireyin gerçeklerle hayali ayırt edememesi söz konusu olabilecektir.
- Akla Uydurma: Kaygı anında kişinin kendisine ve başkalarına ikna edici birtakım inandırıcı çözümler bulması ve mantık oyunları yapması olayıdır.

2.10. Mesleki Kaygı

Meslek olgusu, beraberinde önemli birçok ögeyi de oluşturmuş olmaktadır. Çalışma hayatı içinde diğer kimselerle yoğun biçimde etkileşimde halinde olan bireyler, içten ve dıştan birçok uyarıcılarla karşı karşıya kalırlar. Sözü edilen bu uyarıcılar olumlu yönde olabileceği kadar; kaygı, sıkıntı, korku, umutsuzluk, tükenmişlik gibi duyguları kapsayan muhtelif olumsuz durumları da taşıyor olabilmektedirler. Öğretmenlik, bu açılardan değerlendirildiğinde, çalışma yaşamı sürecinde diğer kişilerle iletişim ve etkileşimi en yoğun olan mesleklerdendir. Öğretmenlik mesleğinde olan bireylerin; idareciler, mesai arkadaşları, öğrenciler ve veliler ile etkileşimi sürecinde karşılaşacağı birtakım olumsuz durumlar onlarda kaygı, stres, endişe, yetersizlik, özgüven eksikliği, tükenme gibi biçimlerde kendini gösterebilir. Bireylerin sağlıklı yaşam sürmeleri demek, bir ölçüde, iş ortamındaki huzur ve bu işten aldığı doyum demektir. Eğitim sistemleri için en önemli yapı taşları olan öğretmenlerin olumlu kişilik özellikleriyle donamış olup mesleki kaygı düzeylerinin de düşük olması, beraberinde nitelikli olduğu kadar, aynı zamanda başarılı bir eğitim ortam ve sürecini de oluşturmuş olur (Çelik, 2017, s.47).

Günümüzde öğretmenler kendi kaygı düzeylerini arttıran muhtelif etmenler her an karşı karşıya kalırlar. Sözü edilen bu etmenler bağlamında şu örnek ögeler sayılabilir: Çevrede olumlu algı yaratabilme, öğrencilerle yeterli düzeyde iletişim gerçekleştirebilme, mesleki bağlamda doyum sağlayabilme ve ekonomik açıdan kendi beklentileridir. Bu etmenlerin yanında, öğretmen adaylarının kaygısını arttıran diğer bir öge de girdikleri sınavlar olmaktadır. Normal eğitimini tamamlamış durumdaki genç öğretmen adayları her geçen gün daha da zorlaşan koşullarda bu sınava hazırlanmaktadırlar; bu da beraberinde kaygı, korku, endişe gibi çeşitli psikolojik sorunları beraberinde getirir (Dündar, Yapıcı ve Topçu, 2008, s.178).

Öğretmenler, lisans eğitimleri sırasında teorik ve özel alan bilgisine ek olarak, öğrenciye nasıl davranılması gerektiği hususunda bilgi veren formasyon derslerini de alırlar. Ancak

hemen şunu belirtmek gerekir ki, aynı öğretmen adayları için öz duygusal durumlarına yönelik herhangi bir eğitim almaları söz konusu olmamaktadır. Bundan ötürü de, yüksek öğrenimini tamamlamış olan öğretmen adaylarının mesleklerine kavuşma ve onu yürütmeyle ilgili kaygıları, mesleki kaygının sorgulanması gerektiği hususunu ortaya çıkarmış bulunmaktadır (Çelik, 2017, s.48).

Gelecek nesilleri yetiştirmesi gereken öğretmenlerin özgüvenleri, kendilerini bütün alanlarda yeterli hissedebilmeleri ve aynı zamanda da bunu davranışlarına yansıtabilmeleri, mesleklerine tam ve yeterli olgunluk içinde başlamaları, meslekleri konusunda duydukları her tür mesleki kaygıdan sıyrılmış olma durumuna bağlı olacaktır (Taşğın, 2006, s. 679-686).

Fuller (1969), öğretmen adaylarının mesleki kaygılarına yönelik belirgin bir tanımın bulunmadığını savunur, yaşadıkları mesleki kaygının ise bazı özellikler bakımından üç bölüme ayrıldığını düşünür. Söz konusu kaygılar; "ben-merkezli, görev-merkezli ve öğrenci-merkezli kaygılar" diye tasnif edilmiştir (Fuller'dan aktaranTaşğın, 2006, s.679-686).

Sözü edilen üç ana başlıkta toplanmış kaygılardan ilki, 'ben merkezli kaygı' adı verilen kaygıdır. Mesleğini başarılı biçimde sürdürme endişesini taşıyan öğretmen, yoğun bir stres içinde bulunur. Kaygının merkezi de bireyin içsel dünyası olmaktadır ve bu durumda birey bazı sorulara cevap aramaktadır: "Öğretmenlik bana göre bir meslek mi?", "Bu mesleği her gün nasıl yapacağım?", "Okul müdürü ve okuldaki diğer öğretmenler hakkımda ne düşüneceklerdir?" (Dursun ve Karagün, 2012, s. 95).

Diğer bir kaygı da görev merkezli kaygıdır. Bu kaygı bireyin öğreticiliğini içerir. Yeni öğretim yöntemlerini başarıyla uygulayabilme düşüncesi içinde belli bir arayışa giren öğretmen, bu bağlamda, "Farklı sınıf ortamlarında eğitim ve öğretim nasıl yapılır?", "Alanımdaki yeni materyalleri, teknikleri ve fikirleri nasıl edinebilirim?", "Görevimde

başarılı olabilmem için kimden yardım alabilirim?" gibi soruların cevapları için çabalamaktadır (Dursun ve Karagün, 2012, s. 95).

2.10.1. Öğretmenlerin Mesleklerine İlişkin Gelecek Kaygıları

Yapılan bir çalışmada öğretmen adaylarının atanma konusunda ve mesleklerine ilişkin olarak gelecekten beklentileri şu şekilde belirlenmiş bulunmaktadır (Taşdemir vd., 2011):

- Atanmaya dönük düşünceler: "Atanacağımdan pek de ümitli değilim.", "Atanmak zor bir süreçtir." , "Çaba göstermem halinde atanacağımı düşünüyorum." , "Göreve başladığım gün hem maddi ve hem de manevi olarak rahatlarım."
- Mesleki gelecekle ilgili düşünceler: "Yüksek lisans yapmak" , "Doktora yapmak" , Öğretmenlik yapmak" , "Yönetici kadrolarında yer almak" ve "Şu an böyle bir beklentim yok."
- Ekonomik düzey ile ilgili düşünceler: "Çok yüksek bir maddi beklentim söz konusu değil." , "Temel ihtiyaçlarımı karşılayacak bir ekonomik yapı.", "Başka bir işle de uğraşırım."
- Aile hayatı oluşturmaya yönelik düşünceler: "İyi bir aile yaşantısı oluşturacağım.", "Sağlam ve nitelikli bir aile ortamı meydana getireceğime inanıyorum." , "Mesleğimin aile yaşamıma olumlu etkileri olacaktır." , "Mesleğim, çocuklarımı daha iyi yetiştirmeme vesile olacaktır."

Öğretmen adaylarında gözlemlenen mesleğe ilişkin kaygıları bazı noktalarda yoğunlaşmaktadır. Bu kaygılar; ben-merkezli kaygılar, görev-merkezli kaygılar ve öğrenci-merkezli kaygılar olarak daha detaylı bir biçimde aşağıda ele alınmıştır (Can,2014):

- Görev-merkezli kaygılar: Öğretmen adayının öğreticilik görevine ilişkin kaygılarını içermektedir. Bu kaygıları taşıyan öğretmen adayları, iyi bir öğretmen olup olamayacağı kaygısını taşımakta olup alanında kullanabileceği yeni öğretim

yöntemlerini ve materyallerini araştırma yoluna giderler. Görev merkezli kaygıyı yaşayan öğretmen adayları kendilerine şu gibi sorular yöneltirler:

i. Farklı sınıf ortamlarında eğitim ve öğretim nasıl gerçekleşmektedir?

ii. Öğretim konusunda alanımdaki yeni materyalleri ve teknikleri nasıl ve nereden temin edebilirim?

iii. Öğretmenlikte başarılı olabilmem adına bana kim veya kimler yardımcı olabilir?

- Ben-merkezli kaygılar: Öğretmen adaylarındaki kendilerine ilişkin kaygıları içerir. Bu kaygıları taşıyan öğretmen adayları, öğretmenliği başarıyla sürdürüp sürdüremeyeceği endişesini taşımaktadırlar. Ben merkezli kaygıya sahip bu öğretmen adayları, kendilerine şu soruları yöneltmektedirler:

  i. Öğretmenlik bana uygun bir meslek durumunda mıdır?

  ii. Öğretmenlik mesleğini her gün ve her an başarılı bir biçimde nasıl yaparım?

  iii. Sınıfımda gürültüyü durduramazsam okul müdürü ve diğer öğretmen arkadaşlarım hakkımda ne düşünürler?

- Öğrenci-merkezli kaygılar: Öğrencilerin kendisinden beklediği ihtiyaçlarının karşılanması işlevini yerine getirebilmeye ilişkin kaygıları içerir. Bu kaygılarda olan öğretmen adayları her öğrencinin kültürel, bilişsel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını nasıl ve ne şekilde karşılayabilecekleri hususlarında endişeli durumdadırlar. Öğrenci merkezli kaygı taşıyan öğretmen adayları kendilerine aşağıdaki gibi sorular yöneltirler:

  i. Öğrenciye nasıl ve ne gibi bir yardım yapayım da onun için öğrenmek daha kolay ve çabuk gerçekleşsin?

  ii. Her bir öğrenciye nasıl bir destek ulaştırmalıyım ki onun için hayat-boyu öğrenmek önemli ve vazgeçilmez konumda bulunsun?

iii. Özel öğretime gereksinim duyan veya yüksek bir potansiyeli olan öğrencilere nasıl yardım edebilirim ki bu çocuklar öğrenmelerini okul dışında da verimli ve isabetli biçimde devam ettirebilsinler?

2.10.2. Göreve Yeni Başlayan Sınıf Öğretmenlerinin Kaygıları

Öğretmenlik mesleğine adım atan kişiler için ilk yıllarda yaşanan kaygılar yeni öğretmenin meslekte kalıp kalmaması adına sarf ettiği çabası bağlamında geçen en kritik dönem diye tanımlanır (Ergenekon, 2004).

Hizmet öncesinde öğretmen eğitimi programını tamamlayarak mezun olan bireyler, ne kadar iyi olurlarsa olsunlar, öğretmenlik mesleğine başladıktan sonra gerçek dünyanın problemleri ile karşılaşıp onlarla baş başa kalırlar (Korkmaz, Saban ve Akbaşlı, 2004). Her meslek alanında gözlemlendiği gibi öğretmenlik mesleğinin ilk yıllarında da, işe yeni başlayan öğretmenler için bir deneyimsizlik süreci söz konusu olmaktadır. Bu nedenlerle genç aday öğretmenler; işe yeni başlamanın heyecanı, değişen durum ve şartlar içinde, mesleğinin ilk yıllarında geniş çapta bir rehberliğe gereksinim duyarlar (Yalçınkaya, 2002).

Çünkü yeni göreve başlamış olan genç öğretmenin, daha önce almış olduğu eğitim ağırlıklı olarak teoriktir. Oysa öğretmenlik de teorik bilginin yanında uygulama tecrübe ve bilgisi gerektiren ve aynı zamanda yaşantı ile bir bütünlük gösteren meslek durumundadır. Öğretmenin bu anlamda yeterli olgunluğa erişmesi; hizmet öncesi seçme, yetiştirme, görev başında eğitim gibi birbirleriyle çok sıkı ilişkili olup aşamalı bir yapı gösteren bir süreç olmaktadır. Bu süreç içinde kritik dönem diye nitelendirilebilecek "adaylık eğitim süreci" hem öğretmeni mesleğe hazırlama konusunda hem de pratik bilgi, beceri ve uygulamaların kazandırılabileceği yoğun bir dönemi kapsamaktadır (Ekinci, 2010).

Öğretmenlik mesleğinin ilk yılı, öğretmenlik kariyeri için dönüm noktası ve hayatta kalma çabası diye nitelendirilebilir. Maalesef, yeni öğretmenler için okul kuralları öğretmenleri

eğitim sürecine dâhil edememektedir. Öğretmenlik eğitimini tamamladıktan sonra, ilk öğretmenlik işine geçiş bazen üzücü ve etkileyici bir deneyim olabilmektedir. İngiliz ve Alman literatüründe söz konusu bu dönüşüm genellikle "gerçeklik şoku", "dönüşüm şoku", "çalışma şoku" diye tanımlanır. Bu kavram genelde, öğretmenlik eğitimi süresince kazanılan "sert ve kaba günlük sınıf yaşantısı gerçeklerinin" çöküşünü belirleme adına kullanılmaktadır. Bu nedenle de göreve yeni başlayan bir genç öğretmenin o günlerde karşılaştığı her bir problem küçümsenmeyecek denli önemli sayılmalıdır. Aday öğretmen mesleğinin problemlerini ilk tecrübe sırasında anlamaya başlar. Ülkemiz açısından düşünüldüğünde, göreve yeni başlayan bir öğretmenin, özellikle sınıf öğretmenlerinin ilk görev yerleri genellikle köyler olur. Bu da genç öğretmenin birçok problemle karşı karşıya kalması demek olur ki sonuçta bütün bunlar kendisindeki mesleki kaygıları artırır. Buna karşı, aynı zamanda aday öğretmenin, koşulları çok iyi durumdaki yerlerde de önemli sorunlar yaşayabileceğini göz ardı etmemek gerekecektir (Sarı ve Altun, 2015, s. 214).

Adaylık süreci içindeki öğretmenlerin sıkı bir takibinin yapılması gerekir. Aynı zamanda da çok dikkatli bir değerlendirilmenin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Tahmin edilebilecektir ki, bu süreçte aday öğretmene gereken desteğin verilememesi öğretmen adayının birçok problemle karşı karşıya kalması demek olur. Bu konu bağlamında gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde görülmüştür ki, aday öğretmenlerin; sınıf disiplinini sağlayamama, öğrencileri tanıyamama, öğrencileri motive etmede güçlükler yaşama, velilerle ve meslektaşlarıyla iletişim kuramama, yöneticilerle yaşanan sıkıntılar, ders ve kılavuz kitaplarını etkili kullanamama, kalabalık sınıflar, öğrenci çalışmalarını değerlendirememe, materyal ve kaynakların yetersiz olması, farklı kültürden gelen öğrencilerle ilgilenememe gibi sorunlar söz konusudur (Güçlü, 2004; Sünbül, 2005; Yalçınkaya, 2002).

Ülkemiz bağlamında ele alındığında görülecektir ki öğretmenlik mesleği çok zor şartlar altında yürütülmeye çalışılır ve bu yadsınamayacak bir gerçek durumundadır. Özellikle sınıf öğretmenlerinin hem atanma kaygısıyla karşı karşıya oluşları hem de atandıktan sonra

çok ciddi problemlerle baş başa kaldıkları bilinmektedir. Ayrıca göreve yeni başlayan sınıf öğretmenlerinin kaygılarının neler olduğu konusunda bir değerlendirme yapıldığında resmi işlerin nasıl yürütüleceği konusunda, öğretmenlik mesleğine uyum sağlamada, öğretim görevini yerine getirmede, sınıf yönetimi, okula ve çevreye uyum sağlamada, çeşitli derslerin öğretiminde, materyal temininin sağlanmasını gibi konularda ciddi sorunlar yaşadıkları saptanmıştır (Gömleksiz, Ülkü, Biçer ve Yetkiner, 2010, s. 14-16; Korkmaz, Saban ve Akbaşlı, 2004).

2.11. İlgili Araştırmalar

Literatür incelendiğinde eğitim ve kaygı ile ilgili araştırmaları; öğretmen kaygılarını konu edinen, öğrenci kaygılarını konu edinen, öğretmen adayı kaygılarını konu edinen ve veli kaygılarını konu edinen araştırmalar şeklinde gruplandırabiliriz. İlgili araştırmalara bakıldığında eğitim alanındaki kaygı çalışmalarının daha çok öğretmen adayları ile yapıldığı görülmüştür. Çalışmalarda nicel çalışmalara ağırlık verilmesinin yanında nitel çalışmalara da yer verildiği sonucu çıkarılmıştır.

Conrad ve Tracy (1992) gerçekleştirdikleri bir araştırmada sınıf öğretmenliği eğitiminde yoğunlaşmış bulunan öğretmen adaylarının matematik dersinde olan kaygı düzeylerinin azaltılması için matematik metotları dersinin yararlarını analiz etmeye odaklanmışlardır. "Genç çocuklar için matematik" diye ad verilmiş olan derse 61 öğretmen adayı katılmış olup matematik metotları dersinde somut materyaller ve aktif öğrenme yaklaşımlarının kullanıldığı belirtilmiştir. Öğretmen adayları söz konusu dersin başlangıcında ve sonra da on hafta sonunda 98 maddelik likert tipi matematik kaygısı derecelendirme ölçeğini doldurmuşlardır. Ayrıca aynı öğrencilerle yaşamlarında ve akademik durumlarında matematiğe bakış açılarıyla kaygı düzeyleri arasında ilişki kurulabilmeleri adına birtakım görüşmelerin de gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Söz konusu bu çalışma sonucunda matematik metotları dersinin öğretmen adaylarının matematik kaygı düzeylerini azalttığı

saptanmıştır. Kişisel görüşmelerin de birçok öğrencide görülen kaygıların zaman içinde azalması olgusunun kursun atmosferine ve kullanılan yöntemlere bağlı olarak gerçekleştiği gerçeğine ulaşılmış olduğu belirtilmiştir. Ancak, sadece birkaç öğrenci için materyaller alışılmadık ve göz korkutucu bulunduğundan kendilerindeki kaygı düzeylerinde artma olduğunun gözlemlendiği saptanmıştır.

Uusimaki ve Nason (2004) gerçekleştirmiş oldukları bir araştırmada Avustralya'da sınıf öğretmeni adaylarının matematik dersine ilişkin kaygılarının ve olumsuz düşüncelerinin kaynağındaki nedenleri araştırmaya odaklanmışlardır. Araştırmanın sonucunda katılımcıların çoğunun matematik kaygılarının temelinde ilkokulda matematik öğrenme sırasında meydana gelen deneyimlerinin olduğu saptanmıştır. Katılımcıların %66'sı ise sözü edilen olumsuz düşünce ve bağlı kaygılarının ilkokul öğrenimi sırasında ortaya çıktığını belirtmişler, %22'si ise aynı düşünce ve kaygılarının ortaokulda ve %11'i de üçüncü eğitim döneminde ortaya çıkmış olduğunu ifade etmişlerdir. Yine bu katılımcıların %48'i matematiğe ilişkin olarak en şiddetli kaygı hissettikleri anları yazılı sınavlar, sözlü sınavlar olarak belirtmiştir; katılımcıların %33'ü ise aynı zamanda çok fazla kaygı hissettiklerinden ötürü alıştırmalarda hata yaptıklarını veya problemi doğru çözemediklerini ifade etmişlerdir. Matematik öğretimi sırasında özellikle cebir, uzay matematiği ve sayılar gibi matematik konularının matematik kaygısı doğurduğu saptanmış bulunmaktadır.

Taşğın (2006), Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında okuyan öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi maksadıyla gerçekleştirilmiş olan araştırmalarında söz konusu okullarda okumakta olan son sınıf öğrencilerinden 90 kişiye " Öğretmen Adayı Kaygı Ölçeği" uygulamışlardır; bu araştırmanın verilerine göre, bayan öğrencilerin görev merkezli ve ben merkezli kaygı düzeyleri erkek öğrencilerine oranla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Bozdam ve Taşğın (2008), öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerini bazı değişkenler açısından incelenmeyi hedeflemişlerdir. Araştırmada öğretmen adaylarının kaygı ölçeğinin üç boyutundan da (ben merkezli, görev merkezli, öğrenci merkezli) ulaşılmış olan puan ortalamalarının cinsiyet ve yer değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı, yaş ve eğitim gördükleri alan değişkenlerine göre ise anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. Öğretmen adaylarının kaygı düzeylerinin orta seviyede olduğu gerçeği saptanmıştır.

Peker ve Halat (2008) gerçekleştirdikleri araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının matematiği öğretmeye ilişkin olan kaygılarının cinsiyete göre farklılığına odaklanmışlardır. Bu amaçla iki farklı üniversitenin sınıf öğretmenliği programlarında öğrenim görmekte olan 162'si kadın, 123'ü erkek, toplam 285 sınıf öğretmeni adayına Matematiği Öğretmeye Yönelik Kaygı Ölçeği uygulanmış bulunmaktadır. Araştırma sonunda sınıf öğretmeni adaylarının matematiği öğretmeye ilişkin kaygılarının düşük düzeyde olduğu, bayanlarla erkeklerin matematiği öğretmeye ilişkin kaygılarının birbirine çok yakın düzeyde bulunduğu, sınıf öğretmeni adaylarının matematiği öğretmeye ilişkin kaygılarının cinsiyete göre istatistiksel bakımdan anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır.

Aydın ve diğerleri (2009) gerçekleştirdikleri bir araştırmada ilköğretim matematik öğretmen adaylarının matematik kaygı düzeylerinin cinsiyet, sınıf ve kurum değişkenlerinin etkilerini araştırmaya odaklanmışlardır. Farklı bölgelerdeki iki farklı üniversitenin eğitim fakülteleri ilköğretim matematik öğretmenliği anabilim dallarında öğrenim gören 219 öğretmen adayı bu araştırmaya alınmıştır. Cinsiyet değişkeninin matematik kaygısının yalnızca matematik sınavı ve değerlendirilme kaygısı alt boyutunda bir farklılığa yol açtığı ve bayan öğretmen adaylarının baylardan daha yüksek bir değerlendirilme kaygısı yaşadıkları gerçeği saptanmış bulunmaktadır. Ayrıca 4. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının matematik sınavı ve değerlendirme alt boyutunda matematik kaygı düzeylerinde bir azalma saptanmış ve bununla beraber günlük hayatta matematik

kaygısı alt boyutunda sınıf seviyesi arttıkça kaygı düzeyinin azaldığı saptanmış bulunmaktadır.

Doğan ve Çoban (2009), öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin olan tutum ve kaygı düzeylerinin saptanması amacıyla birlikte, aynı zamanda tutum ve kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi hedefiyle bir araştırma yapmışlardır. Söz konusu araştırmanın sonucunda öğrencilerin tutumlarının pozitif, kaygı düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır. Ayrıca tutum ile kaygı arasında düşük düzeyde negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yapılan bu çalışmanın sonucunda araştırmacılar "Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının pozitif yönde olması oldukça sevindiricidir. Bu şekilde özgün öğretmenler yetiştirme adına ilgili eğitim programları çağdaşlığı yakalamalıdır." Gibi öneriler dile getirmişlerdir. Uygulanan ölçekse mesleki kaygıları belirlemekten çok, kliniksel kaygıları tanımlama amaçlı geliştirilen bir ölçek olup daha sonra yapılacak olan çalışmalarda mesleki kaygıyı ölçebilecek araçların da geliştirilerek uygulanması önerilmiş bulunmaktadır.

Yıldırım (2011), sınıf öğretmeni adaylarının mesleki öz-yeterlik algıları ile mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi saptamak ve farklı demografik özellikler gösteren gruplarda bu ilişki durumunu belirlemek maksadıyla 'ilişkisel tarama modeli' ne uygun olarak düzenleme gerçekleştirmişlerdir. Ulaşılan verilere bakımından, sınıf öğretmeni adaylarının mesleki öz yeterlik algılarının çok yüksek düzeyde olduğu, buna karşılık mesleki kaygı düzeylerinin ise düşük olduğu saptanmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki öz-yeterlik algı düzeylerinin ve mesleki kaygı düzeylerinin birbirine paralel olarak farklılaştığı, mesleki öz yeterlik algıları ile mesleki kaygı düzeyleri arasında ise ters yönlü ve yüksek derecede anlamlı bir ilişki olduğu, farklı demografik özelliklere sahip gruplarda, zıt yönlü anlamlı bir ilişkinin varlığı saptanmış bulunmaktadır.

Akdağ (2012) gerçekleştirdiği çalışmasında öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine başlamalarından önceki algılarını, beklentilerini ve kaygılarını, sonrasında ise devlet

okullarında göreve başlamaları sonrasında yaşadıkları birtakım deneyimlerini incelemeye odaklanmıştır. Bu konudan olmak üzere, aynı öğretmen eğitim programından mezun olan 16 öğretmen adayı ile gelecekteki mesleklerine yönelik olan algıları, beklentileri ve endişelerine dair derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilere açısından, öğretmen adaylarının devlet okullarında karşılaşabilecekleri pek çok zorluğun farkında oldukları ve bunları da zaten kabullenmiş durumda oldukları saptanmıştır. Ancak bazı zorluklar da onların beklentilerinin çok çok üstünde çıkıp gerçekleşmiş durumdadır. Öğretmenlerin karşılaştıkları bu zorluklar, öğretmen eğitim programından kaynaklı, Milli Eğitim Bakanlığı'nın sisteminden ve öğretmenlerin atandıkları yerlerdeki yerel koşullardan kaynaklı olabilmektedir.

Aydın ve Soyer (2012) yaptıkları çalışmada, özel eğitim öğrencilerinin öz duyarlık ve sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiye odaklanmışlardır. Araştırmalarında ilişkisel tarama yöntemi kullanılmış olup çalışmaya Marmara Üniversitesi Özel Eğitim Bölümünden 138 kişi, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Özel Eğitim Bölümünden 467 kişi alınmıştır. Özel eğitim öğretmen adayları için, yaş dışındaki değişkenlerden elde edilen puanları incelendiğinde anlamlı bir farklılığın görülmediği saptanmıştır. Araştırmada elde edilen öz duyarlık ve sürekli kaygı ölçeklerinden alınan puanlar incelendiğinde anlamlılığı yüksek negatif bir ilişki ortaya çıkmış bulunmaktadır. Diğer bir söylemle, öz duyarlık puanları arttıkça, sürekli kaygı puanları da azalmaktadır.

Dursun ve Karagün (2012) gerçekleştirdikleri araştırmalarında öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesini hedeflemişlerdir. Bu amaçla 68 öğretmen adayına mesleki kaygı ölçeği uygulamışlardır. Cinsiyet değişkeni açısından kadınların erkeklere göre daha kaygılı olduğu sonucu saptanmış bulunmaktadır.

Cabı ve Yalçınalp (2013), öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin kaygılarının saptanmasına dönük olarak nitel alanda bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Elde edilen verilere göre öğretmen adaylarında öğrenci ile iletişim, iş bulma, okul yaşantısı, ekonomik

yaşantı, mesleki kabul ve çevreye ilişkin birtakım kaygılar bulunmuştur. Geliştirilen Mesleki Kaygı Ölçeği, öğretmen adaylarının mesleki kaygısını ölçmeyi hedeflemiştir. Ve bu ölçeğin mesleki kaygıyı ölçebileceği kabul edilmiş ve yeterli düzeyde geçerlik ve güvenirliğe sahip olduğu değerlendirilmiş bulunmaktadır.

Alemdağ (2013) tarafından yapılmış bulunan araştırmada ise öğretmen adaylarının sosyal görünüş kaygı düzeyleri ile akademik öz-yeterlik düzeylerinin ve fiziksel aktiviteye katılım durumlarının incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırmaya 840 erkek ve 1483 kadın, böylece toplam 2324 öğretmen adayı alınmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının fiziksel aktiviteye katılım durumlarının öğrenim gördükleri bölüm, cinsiyet, ailede sorun yapan birey durumu, yetiştirildikleri sosyal çevre ve yaşanılan çevrede egzersize uygun alan bulunması değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Öğretmen adaylarının sosyal öz-yeterlik ve sosyal görünüş kaygı düzeylerinin de tüm bağımsız değişkenlere göre anlamlı farklılık arz ettiği saptanmış bulunmaktadır. Değişkenler arasındaki korelasyon değerleri bakımından, fiziksel aktiviteye katılım düzeyi arttıkça öğretmen adaylarının fiziksel görünüş kaygılarının azaldığı ve sosyal öz-yeterlik algılarının yükseldiği; sosyal görünüş kaygısı arttıkça da sosyal öz-yeterlik düzeyinin azaldığı sonucuna ulaşılmış bulunulmaktadır.

Özmen (2016) yaptığı çalışmada, aday öğretmenlerin öz-yeterlik ve öğretmenlik mesleki kaygıları arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmış olup katılımcıları Denizli ilinde yaşayan 300 öğretmen adayından meydana gelmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde, Denizli ilinde görev yapan aday öğretmenlerin mesleki kaygı düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan aday öğretmenlerin kaygı düzeyleri kişisel değişkenler açısından incelendiğinde (cinsiyet, mezun olunan lise vs.) ortaya çıkan odur ki kaygı düzeyleri ile anlamlı bir farkın olmadığı gerçeğidir. Araştırmaya katılan aday öğretmenlerin mesleki kaygıları ile öz yeterlik inancı düzeyleri arasında ters orantılı, orta düzeyde bir ilişkinin olduğu saptanmış bulunmaktadır.

Çelik (2017) çalışmasında, Türkçe öğretmen adaylarının kişilik özellikleri ve mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Çalışmada, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Elde edilen verilere göre, Türkçe öğretmeni adaylarının kişilik özellikleri ile mesleki kaygı düzeyleri arasında zayıf fakat anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiş olmaktadır. Araştırmada, Türkçe öğretmeni adaylarının "dışa dönüklük" ve "yalan" özellikleri arttığında kaygı düzeylerinin de arttığı, buna karşılık "nörotisizm" özellikleri arttığında da kaygı düzeylerinin düştüğü saptanmıştır. İlgili ilişkiye cinsiyetler açısından bakıldığında ise ilişkinin yönü ve şiddetinin değişmediği, "psikotisizm" özelliği ile kaygı düzeyi arasında ise her iki durumda da anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır. Araştırmada, Türkçe öğretmeni adaylarının kaygı düzeyinin cinsiyete göre değiştiği, kadın öğrencilerin kaygı düzeyinin erkek öğrencilerin kaygı düzeyine göre düşük olduğu ve anlamlı bir farklılık oluşturduğu belirlenmiş durumdadır. Yaş gruplarına göre ise 17-20 ve 21-25 yaş grupları arasında anlamlı ama çok düşük düzeyde bir ilişkinin varlığı saptanmıştır; 26 ve üzeri yaş grubundaki öğrencilerin "dışa dönüklük", "yalan" ve "nörotisizm" özellikleri ile kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış ama "psikotisizm" özelliği ile kaygı düzeyi arasında negatif yönlü orta düzey bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.

Kurtoğlu (2017) yaptığı araştırmada, ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin denetim kaygı düzeylerine odaklanmıştır. Araştırmanın örneklemini, Samsun'un merkez ilçelerinden tesadüfi yöntemle seçilen 252 kadın 174 erkek, toplam 426 sınıf ve branş öğretmeni meydana getirmiştir. Araştırma bulgularına göre; cinsiyet değişkeni açısından öğretmenlerin Denetim Kaygısının Duyuşsal Boyutu, Fizyolojik Boyutu, Denetmen Tutumları Boyutu ve Denetlenen Tutumları Boyutu puanları arasında anlamlı fark saptanmıştır. Kadın öğretmenlerin denetim kaygıları seviyesinin erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Medeni durum ve branş değişkenlerine göre, öğretmenlerin Denetim Kaygısı puanları arasında anlamlı bir fark görülememiştir. Hizmet yılı değişkenine göre, Denetim Kaygısının, "Fizyolojik" boyutunda öğretmenlerin Denetim

Kaygısı puanları arasında anlamlı farklar saptamıştır. Hizmet yılı “10-20 yıl arası” ve “20 yıldan fazla” olan öğretmenlerin görüşleri farklılık arz etmektedir. Denetim Kaygısının, “Denetlenen Tutumları” boyutunda öğretmenlerin Denetim Kaygısı puanları arasında anlamlı fark saptanmış buunmaktadır. Hizmet yılı “10 yıldan az” ve “20 yıldan fazla” ile “10-20 yıl arası” ve “20 yıldan fazla” olan öğretmenlerin görüşleri farklılık göstermiştir.

Özer (2017) yaptığı araştırmada, öğretmenlerde sosyal kaygı düzeyi ve iletişim becerilerine odaklanmıştır. Araştırmaya 188 öğretmen (107 kadın, 81 erkek) gönüllü olarak dahil olmuştur. Araştırmada öğretmenlerin iletişim becerileri ve sosyal kaygı düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunduğu saptanmıştır. İletişim becerileri fazla olan öğretmenlerin sosyal kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu ve sosyal kaygı ile iletişim becerileri arasında olumsuz yönde düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişkinin bulunduğu saptanmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, kullanılan ölçme aracı ve verilerin analizi ele alınıp açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemi ile oluşturulmuştur. Nitel araştırma yönteminin bazı özellikleri ortamın doğal olması, verilerin doğrudan toplanması, betimlemelerin zengin olması, sürece yönelik olması, veri analizlerinin tümevarımcı olması, katılımcı bakış açısının olması ve araştırma desenlerinin esnek olmasından oluşmaktadır(Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012). Bu araştırmada betimsel araştırma tekniklerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Stewart ve Cash(1985) görüşme tekniğini "önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci" şeklinde ifade etmişlerdir(Stewart ve Cash'ten aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2016).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni, 2017-2018 eğitim öğretim yılı Ankara ili özel ilkokullarda çalışan, Van ve Muş illeri devlet ilkokullarında çalışan mesleğinin birinci yılını tamamlamış

öğretmenleri kapsamaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu devlet ilkokulunda çalışan beş öğretmen ve özel ilkokulda çalışan beş öğretmen oluşturmaktadır. Özel okullarda çalışan sınıf öğretmenlerinin 4'ü kadın, 1'i erkek, 4'ü Çankaya, 1'i Yenimahalle İlçesi'nde çalışmakta, yaş aralığı ise 24-27 arasında değişmektedir. Devlet okullarında çalışan sınıf öğretmenlerinin 4'ü kadın, 1'i erkek, 3'ü Muş'un Malazgirt İlçesi'nin köyünde, 2'si Van'ın Erciş İlçesi'nin köyünde çalışmakta, yaş aralığı ise 23-31 arasında değişmektedir.

Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yönteminin temel amacı önceden belirlenen ölçütü karşılayan bütün durumların incelenmesidir. Bu araştırmada katılımcıların belirlenmesinde kullanılan ölçüt, halen bir ilköğretim kurumunda mesleğinin ilk yılında olan bir öğretmen olmaktır.

3.3.Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada mesleğinin birinci yılında olan beş devlet okulunda görev yapan ve beş özel okulda görev yapan sınıf öğretmenleri ile görüşme yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından önceden hazırlanan görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu 6 maddeden oluşmaktadır. Soruları genişletmek amacıyla ikinci ve üçüncü maddelere sonda sorular eklenmiştir. Görüşme soruları araştırmacı tarafından yüzyüze sınıf öğretmenlerine sorularak kayıt altına almıştır.

Bu araştırma nitel araştırma tekniklerinden görüşme tekniği ile yürütülmüştür. Bu sebeple görüşme tekniğinde verilerin analizi betimsel analiz ile yapılmıştır. Yıldırım ve Şimşek(2016)'in kitabında betimsel analizde önceden belinlenmiş ana konulara göre özetlenip yorum yapılır. Bu araştırmada görüşme sonrasında görüşmecilerin görüşlerini yansıtmak ve özetlemek amacıyla temalar belirlenerek görüşme sorularına verilen cevaplar incelenerek bu temalara yerleştirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma sorularının analize dayalı olarak elde edilen bulgular, yerli ve yabancı literatürdeki araştırma sonuçlarıyla ilişkilendirilerek yorumlanmış ve tartışılmıştır. Özel ve devlet okullarında yapılan görüşmeler ayrı başlıklar halinde analiz edilmiştir. Sonrasında karşılaştırma yapılmıştır.

4.1. Özel Okullarda Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenler İle Yapılan Mülakatın Analizi

Bu bölümde özel okullarda yapılan mülakatın sonuçları yer almaktadır.

4.1.1. Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenler İçin İlk Yıl

Çalışma gurubundaki katılımcılara *"Mesleğinizin ilk yılı sizin için ne ifade ediyor?"* temel sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 1

Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenler İçin İlk Yıl Neyi İfade Ediyor

Kodlar	n	Katılımcı
Mutluluk	2	K2, K3
Tanışma	2	K1, K2
Korku	2	K3, K4
Heyecan	2	K3, K4
Mutsuzluk	1	K5
Hayal Kırıklığı	1	K5
Faydalı olma adına yapılacaklar	1	K1
Teoriyi Pratiğe dökme	1	K2

Tablo 1'de mesleğe yeni başlayan öğretmenler için ilk yılın neye ifade ettiği analiz edilmiştir. Elde edilen veriler göre, mutluluk, tanışma, korku ve heyecan gibi duyguların ön plana çıktığı görüşmüştür.

Bu bağlamda K3 birinci soruya ilişkin *"Heyecan, korku, mutluluk gibi birçok duyguyu birden ifade ediyor"* şeklinde cevap vermiştir. K4 ise duyguları biraz daha fazla betimleyerek şu şekilde aktarmıştır: *"Mesleğimin ilk yılında biraz korkuyordum açıkçası. Biraz da heyecanlıydım ikisi bir arada bir duygu yaşadım çünkü ilk kez bana ait olan bir sınıfım olacak bana ait olan çocukların sorumlulukları olacaktı. Belki bu biraz beni korkuttu. Çünkü vicdani bir meslek olduğunu düşünüyorum. Her anlamda sadece çocukların akademik anlamda değil de onların karakterleri bizi örnek alması ve onları birden alıp dörde kadar yetiştirme sürecinde açıkçası hani korkum vardı. Ama çok da heyecanlıydım aynı zamanda".*

4.1.2. Mesleğin İlk Yılında Yaşananlar ve Hissedilenler

Çalışma gurubundaki katılımcılara *"İlk yılınızda neler yaşadınız? Neler hissettiniz?"* temel sorusu *(1) Hangi durumlarda başarılı olduğunuzu düşünüyorsunuz?, (2) Hangi durumlarda başarısız olduğunuzu düşünüyorsunuz?, (3) Mutlu olduğunuz durumları anlatır mısınız?* ve*(4) Mutsuz olduğunuz durumları anlatır mısınız?*olmak üzere sonda maddeleri ile yöneltilmiştir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 2

Mesleğin İlk Yılında Yaşananlar ve Hissedilenler

Kategoriler	Kodlar	n	Katılımcı
İlk yılınızda neler yaşadınız? Neler hissettiniz	Heyecan	1	K1
	Sevgi	2	K1, K4
	Zorlu	3	K2, K4, K5
	Okuma Yazma Kaygısı	1	K2
	Kendine Güvenememe	1	K3
	Veli ve öğrencilerle iletişimin zorluğu	1	K3
	Velilerin Güvenini Kazanma	1	K4
	Mutsuzluk	2	K4, K5
	Üniversite Eğitim Eksikliği	1	K5
Sonda 1: Başarılı olduğunuzu düşündüğünüz şeyler nelerdir?	Atatürk İlkelerine Önem	1	K1
	Okulöncesi Eğitimden Eksiği Olan Öğrencilere Yardım etmek	1	K2
	Öğrencilerle İletişim Kurma	1	K3
	Öğrencilerin Seviyesine İnebilme	1	K4
	Kriz Yönetimi	1	K5
	Veli İlişkisi	1	K5
Sonda 2: Başarısız olduğunuzu	Tecrübe Eksikliği	2	K1, K5
	Ders yöntem ve tekniği Seçimi	1	K1

düşündüğünüz şeyler nelerdir?	Özel öğrencilerle yeterli olamama (Diğer öğrencilerden daha yavaş kavrayan)	1	K2
	Özel Sektörde öğretmen olma ile ilgili durumlar	1	K3
	Psikolojik Destek Vermek	1	K4
	Sınıf Yönetimi	1	K5
Sonda 3: Mutlu olduğunuz durumları anlatır mısınız?	Öğrencilerle Beraber Öğrenme, Araştırma Yapma	1	K1
	Öğrencilerle Oyun Oynama	1	K1
	Öğrenciler Tarafından Sevilmek	2	K2, K3
	Bir Şeyler Öğretebildiğini Görmek	4	K2, K3, K4, K5
	Velilerden Olumlu Dönüş Alma	1	K3
Sonda 4: Mutsuz olduğunuz durumları anlatır mısınız?	Zihinsel Engelli Öğrenci İçin Yaşanan Kaygı	1	K1
	Ev Ödevleri Politikası İle İlgili Sorunlar	1	K2
	Okul ile İlgili Sorunlar	2	K2, K3
	Velilerle İlgili Sorunlar	1	K4
	Yardımcı olunamayan, ulaşılamayan öğrenciler	1	K5
	Öğrenciler arasındaki öğrenim farkı	1	K5
	Sınıfa Hakim Olamama	1	K5

Tablo 2'de mesleğe yeni başlayan öğretmenler için ilk yıl yaşananlar ve hissedilenler analiz edilmiştir. Elde edilen veriler göre "İlk yılınızda neler yaşadınız? Neler hissettiniz?" sorun en çok "zorlu" geçti cevabı alınmıştır. Sonrasında "Sevgi" ve "Mutsuzluk" duygularının ön plana çıktığı görüşmüştür. 1.sonda ile ilgili ise öğretmenlerin verdikleri cevaplardan yola çıkara bir görüş birliği olmadığı kanısına varılmıştır. 2.sondada da aynı durum söz konusudur. Bu sondada sadece "Tecrübe Eksikliği" ön plana çıkmıştır. Sonda 3'de ise

öğretmenlerin ortak kanısının "Bir Şeyler Öğretebildiğini Görmek" olduğu belirlenmiştir. Sonda 4'de ise genel olarak farklı durumlar aktarılırken "Okul ile ilgili sorunlar" iki öğretmen tarafından ortak kararda buluşmuştur.

İlk yılınızda neler yaşadınız? Neler hissettiniz? sorusuna K4 şu şekilde cevap vermiştir: *"...biraz otorite kurmak benim için zor oldu. Onun farkına vardım çünkü gerçekten her anlamda onların yanında destek olmaya çalıştım alışsınlar diye duygularım karışıktı. Açıkçası çocukları çok seviyorum. Hani onları biraz da birbirleriyle yaşadıkları problemler aileden gelen kaynaklı çocukların arasında davranış problemleri vardı. O beni yıprattı. Duygu olarak çocukları bu davranışları oturtturmak sonuçta belli bir şekilde yetişiyorlar. Hani bunu düzeltmek zor bir süreç oluyor o açıdan duygularım.. Zordu yani benim için üzüldüğüm çok zamanlarda oldu açıkçası..."*

K5 başarısız olduğu durumları *" Özellikle Kriz yönetimi durumlarında çok fazla kriz çıktı bu öğrencilerden kaynaklanan. Bunun dışında özel sektörde özel okulda olması neticesiyle idare etmemiz gereken birçok faktör el atmamız gereken aslında birçok konu var. Başta da belirttiğim gibi aile faktörü var. Çünkü özel okulda olunca aileyi mi eğitiyorsunuz çocuğumu eğitiyorsunuz. Ya da aile ile sizin ilişkiniz bir öğrenci ile öğretmen ilişkisi arasındaki dengeyi yakalamaya çalışmak onları idare etmek gerçekten çok zor oluyor."* şeklinde aktarmıştır.

K1 tecrübe eksikliği ve ders yöntem ve tekniği seçiminde yaşadığı başarısızlık durumlarımı şu cümleleri ile aktarmıştır: *"Meslekteki ilk senem olduğu için deneyim eksikliği yaşanıyor. Özellikle hangi yöntem ve tekniğe göre ders işleyeceğini bulurken zorlanabiliyorsun."*

K2 mutlu olduğu bir durumu şu şekilde aktarmıştır: *"Bir öğrencim yıldız yapamıyordu. Ona gösterdim o kadar çok mutlu oldu ki. Küçük bir yıldız yapmak mesela. Her şeye yıldız yapıyordu. Bu bile çok gerçekten mutlu etti beni."*K4 ise öğrencilerinin okuma yazmayı öğrendiklerinde yaşadığı *"...çocukların öğrendiğini ve okumayı söktüklerinde çok fazla*

mutlu oldum yani. Birden okumaya başlayınca bunu hani ben mi sağladım. Ben mi yaptım. Onlar hani okuma yazma öğretmek gerçekten çok farklı bir duygu o zaman gerçekten çok mutlu olmuştum..." şeklinde aktarmıştır.

K3 sınıf içinde çözemediği bir sorunun olmadığı fakat okul ortamında mutsuzluk yaşadığı şu cümleleri ile aktarmıştır: *"Velilerimden ya da öğrencilerimden yana mutsuz olduğum yok. Olursa okul ortamında yetişkinler tarafından mutsuzluklar yaşanabiliyor. Uğraştığımız şey sadece çocuklar olsa hiçbir problem olmaz."*

4.1.3. Mesleğin İlk Yılında Yaşananlar Kaygılar

Çalışma gurubundaki katılımcılara *"Mesleğinizin ilk yılında sizi kaygılandıran durumlar oldu mu?"* temel sorusu *(1) Öğrenci kaynaklı kaygılarınız nelerdir?, (2) Kendinize yönelik kaygılarınız nelerdir?, (3) Meslektaşlarınıza yönelik kaygılarınız nelerdir?, (4) Veliye yönelik kaygılarınız nelerdir?*ve*(5) İdareye yönelik kaygılarınız nelerdir?*olmak üzere sonda maddeleri ile yöneltilmiştir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 3

Mesleğin İlk Yılında Yaşananlar Kaygılar

Kategoriler	Kodlar	n	Katılımcı
Mesleğinizin ilk yılında sizi kaygılandıran durumlar oldu mu?	Velilerle İletişim	2	K1, K3
	Ne yapacağını bilememe kaygısı	3	K2, K3, K4
	Teoriyi Pratiğe dönüştürememe kaygısı	2	K2, K5
	Sınıf yönetimi kaygısı	2	K2, K5
	Öğretememe kaygısı	3	K3, K4, K5
Sonda 1: Öğrenci	Engelli öğrenci ile ilgili kaygı	1	K1

kaynaklı kaygılarınız nelerdir?	Sınıf yönetimi kaygısı	2	K2, K5
	Öğretememe kaygısı	3	K3, K4, K5
Sonda 2: Kendinize yönelik kaygılarınız nelerdir?	Eğitim sürecinde öğrenilenlerin aktarıp aktaramama kaygısı	2	K1, K5
	Üniversitede öğrenilen yöntemlerin uygulamada işe yaramama kaygısı	1	K1
	Sınıf yönetimi kaygısı	2	K2, K4
	Öğrencileri eğitememe kaygısı	3	K2, K4, K5
	Öğrenci davranışları ile başa çıkamama kaygısı	1	K2
	Deneyimsizlikten kaynaklı kaygı	2	K2, K5
	Enerji ve sabrın azalacağı kaygısı	1	K3
Sonda 3: Meslektaşlarınıza yönelik kaygılarınız nelerdir?	Deneyimli öğretmenlerden destek alamama	3	K1, K2, K5
	Öğretmenler arası iletişim ve paylaşım eksikliği	3	K2, K4, K5
	Gerekli değeri görememe	1	K3
	Toplu hareket edememe	1	K4
	Eğitimde eksiklik olduğu durumunda diğer öğretmenlerin tavrı konusunda kaygılar	1	K5
	Mobbinge maruz kalma	1	K5
Sonda 4: Veliye yönelik kaygılarınız nelerdir?	İletişim kurmada sorun yaşama kaygısı	2	K1, K4
	Özel okul velilerine yönelik zorlanma, beklediklerini verememe kaygısı	4	K2, K3, K4, K5

	Velilerin önden öğretilmesi, önden gidilmesini düşünmesi konusunda yaşanan kaygılar	1	K4
	Velilerle yaşanacak olası bir olumsuz durumun idare ve diğer öğretmenler tarafından öğrenilmesi kaygısı	1	K5
Sonda 5: İdareye yönelik kaygılarınız nelerdir?	Resmiyette nasıl davranılacağı konusunda yaşanan kaygılar	1	K1
	Her öğretmene aynı yaklaşılmama düşüncesinin kaygısı	2	K2, K4
	Güven ortamının oluşamaması kaygısı	3	K3, K4, K5
	Bürokrasiden kaynaklı kaygılar, sorunlar	1	K4
	Destek görememe kaygısı	1	K4
	İdarenin öğretmenleri eksik hissettirmesi	1	K4
	Yaşanan olumsuzlukların idarenin kulağına gitme kaygısı	1	K5

Tablo 3'de mesleğe yeni başlayan öğretmenler için ilk yıl yaşananlar kaygılar analiz edilmiştir. Elde edilen veriler göre "Mesleğinizin ilk yılında sizi kaygılandıran durumlar oldu mu?" sorusuna en çok "Ne yapacağını bilememe kaygısı" ve "Öğretememe kaygısı"nın ön plana çıktığı görülmüştür.

K2 ilk yılında yaşadığı kaygıları şu cümleleri ile açıklamaktadır: *"Başta da söylediğim gibi ilk sene ne yapacağını bilmiyorsun. Kitaplarda yazıyor, sınıfa gidince şunu anlatın şunu yapın, çocuk hareketli olunca şunu uygulayın. Yani bir sürü yöntemler yazıyor. Gitmeden*

de okuyordum. Napabilirim diye sınıf yönetimi kitaplarımız vardı üniversitede onları okuyordum. Ama bunlar işte oradaki gibi olmuyor. Her sınıfın şeyi farklı yani. Kitapta şunu uygula bunu uygula yazıyor. Ama bunu tüm sınıfa genellediğinde aynı şeyle karşılaşmıyorsun. Özellikle sınıf yönetimi konusunda kaygılarım oldu. Beklide üniversite eğitimi de önemlidir bu konuda..."

K3 ise soruya ilişkin kaygılarını *"Aile ile iletişime geçerken özgüvenimi tam olarak toparlayamıyordum. Öğretememe korkusu yaşıyordum."* şeklinde kısaca açıklamıştır.

Ana soruda da olduğu gibi 1.sondada da öğretmenler "Öğretememe kaygısı"nda görüş birliğine varmışlardır. Bu bağlamda K5 *"...öğrenciden kaynaklı kaygılarım Bireysel olarak desteklediğimde dahi Öğrencinin tabi birinci sınıfın Amacı zaten nedir okuma yazma akıcı okuma yazma temel matematik becerilerini öğretebilmek. Bu kazanımların çocukların alamayacağını yapamayacağını düşündüm."* şeklinde görüşlerini bildirmiştir.

Sonda 2'de ise üstteki kaygılara benzer şekilde "öğrencileri eğitememe kaygısı" ön plana çıkmaktadır. K2 kaygılarını şu şekilde aktarmıştır*: "Bu işi başarırım daha fazla diye motive ediyorsun ama kaygı olarak öğrenci profilini gördükten sonra başlıyor aslında. Onu gördükten sonra hayalinde kurduğun bir sınıf değilse eyvah nasıl yapacağım kaygısı taşıyorsun. Acaba bu öğrenciyi yıl sonunda farklı bir şekilde görebilir miyim? Bu öğrenci olumlu bir yol kat eder mi? Bunları düşünerek hareket etmek beni çok kaygılandırdı."*

Sonda 3'de ise iki farklı kaygı ön plana çıkmıştır. Bunlar "Deneyimli öğretmenlerden destek alamama" ve "Öğretmenler arası iletişim ve paylaşım eksikliği" konularıdır. K1 konuya ilişkin yaşadığı durumu *"Biz yeni öğretmenlerin ilk hedefi deneyimli öğretmenlerden bir şeyler öğrenebilmek ve onları sınıflarımızda uygulayabilmekti. Ama zaman geçtikçe bu beklenti tam tersi bir hal aldı. Deneyimli öğretmenler her şeyi yeni öğretmenlerin üzerine bırakarak "Siz yapın, bizlere de veririsiniz." tutumuna dönüştü."* şeklindeki cümleleri ile özetlemiştir.

Sonda 4'de ise öne çıkan kaygının "Özel okul velilerine yönelik zorlanma, beklediklerini verememe kaygısı" olduğu görülmüştür. K4 velilere ilişkin görüşleri detaylıca şu şekilde aktarmıştır: *"Veliler müfredatı çok iyi bilmedikleri için hep önden gitsin, çocuğum önden öğrensin, 1. sınıfta okuma yazma bilmeden çocuklara test çözmeye çalışan velilerim oldu bu kadar aceleci olmaları beni çok kaygılandırdı.Konuyu bir hafta olmadan daha yeni konuya geçtiğimizde mesela öğrenemedi.eksik çocuk bu konuda gibi geri dönüşler oluyordu akademik anlamda bu yönde kaygılanıyordum. Çünkü ben öğretemedim mi diye kendimi sorgulamıyorum ama bunları ona nasıl onlara aktaracağımı bilemiyordum yani aktarsan da bazı konularda eksiklik iletişim eksikliği oluyordu.Bu anlamda kaygılanıyordum bir de çocukların en ufak bir düşmeleri zedelenmesi vücudunun arkadaşları ile olan ilişkilerinde psikolojik bunalıma girdiğini düşünmesi çocukların akran zorbalığı diye özellikle bir terim var gerçekten veliler arasında çok yaygınlaşmış velilerin kendi aralarında Whatsapp grubu kurup birbirlerini gaza getirmeleri diyeyim yani gerçekten birbirlerini kötü anlamda desteklemeleri durumu söz konusuydu öğrencilerden çok zaten verilerle ilgili kaygılarım oldu benim."*

Sonda 5'de ise "güven ortamının oluşamaması" kaygısının ağır bastığı görüşmüştür. K4 konuya ilişkin görüşleri şu şekilde aktarmaktadır: *"Her anlamda çocuğu ilerletmek için çok çaba sarf ettiğini bilmesi gereken bir idare olması gerektiğini düşünüyorum Bu konuda öğretmenine güvenmesi gerektiğini düşünüyorum. Özellikle özel bir kurumda öğretmenin arkasında olan bir idare gerçekten çok önemli bir de idarenin Hani her öğretmene karşı eşit ve adaletli olması gerektiğini düşünüyorum".*

4.1.4. Mesleğin İlk Yılında Yaşanan Kaygıların Nedenleri

Çalışma gurubundaki katılımcılara *"Mesleğinizin ilk yılında yaşadığınız kaygıların nedenleri nelerdir?"* temel sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 4

Mesleğin İlk Yılında Yaşanan Kaygıların Nedenleri

Kodlar	n	Katılımcı
Hayal edilen ile yaşanacakların örtüşme kaygısı	1	K1
Deneyim eksikliği	4	K2, K3, K4, K5
Öğretmenler arası birliğin, desteğin ve iletişimin eksikliğinden kaynaklı kaygılar	1	K2
Yol gösterilmemesinden yaşanan kaygılar	1	K2
Özgüven eksikliği	1	K3
Özel okuldan kaynaklı kaygılar	1	K4
Başarısızlık korkusu	1	K5

Tablo 4'de mesleğin ilk yılında yaşanan kaygılara ilişkin verilen cevaplar yer almaktadır. Elde edilen verilere göre ortak kaygının "deneyim eksikliği" olduğu görülmüştür. Daha önceki sorularda da deneyim eksikliğinden sık sık bahsedilmiştir.

K2 konuya ilişkin yaşadığı kaygıları şu şekilde ile aktarmaktadır: *"Deneyim eksikliği tabi ki. Sonuçta yetersizdim. Hem deneyimsizlik hem de dediğim gibi zümre birlikteliğimizin olmaması. Sonuçta deneyimli bir hocam vardı ama çok iyi bir insandı belki ama öyle bizim zümre toplantılarımız falan hiçbir şey yoktu. Vardı ama sözdeydi birçok şey. Haftalık zümre olmuyordu. Düzensizlik vardı. Ben kafama göre yapıyordum her şeyi"*. K4 ise*"ilk kez bu deneyim yaşayacak olmam ilk kez sınıf alacak olmam benim bu konuda saha da ilk kez yer alacak olmam"* şeklinde kaygılarını bildirmiştir.

4.1.5. Kaygılarla Baş Etme Yöntemleri

Çalışma gurubundaki katılımcılara *"Bu kaygılarınızla nasıl baş ettiniz?"*temel sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 5

Kaygılarla Baş Etme Yöntemleri

Kodlar	n	Katılımcı
Öğrencileri severek ve onlara inanarak	1	K1
Kendi kendime çözmeye çalıştım	1	K2
Okuyarak, araştırarak, gözlemleyerek	3	K2, K4, K5
Öğretmenlerin kendi aralarındaki konuşmalardan fikirler edinmeye çalışarak	1	K2
Yaşayarak, deneyimleyerek öğrendim	2	K3, K4
Deneyimli öğretmenlerin tavsiyelerini alarak	1	K5
Aile desteği	1	K5

Tablo 5'de yaşanan kaygılar ile baş etme yöntemlerine ilişkin cevaplar yer almaktadır. Verilen cevaplara göre öğretmenlerin çoğunluğu "Okuyarak, araştırarak, gözlemleyerek" kaygılarını yenmeye çalıştıklarını aktarmışlardır. Bu konuda K5'in aktardıkları şu şekildedir: *"Mesleğinde bir hayli yol almış ve deneyimli birkaç öğretmenle paylaştım ve onların tavsiyelerini uygulamaya çalıştım bunun yanında yaşadığım sorunlarla ilgili belli bir takım araştırmaları okudum özellikle davranış problemi sergileyen sorunlu davranış olumsuz davranış sergileyen öğrencilere karşı yaklaşımın nasıl olması gerektiği hakkında bilgi edinmeye çalıştım."*

İkinci sırada ise "Yaşayarak, deneyimleyerek öğrendim" cevabının olduğu görülmüştür. K4 deneyimlerini şu şekilde aktarmaktadır: *"...bazı şeyleri oturtmaya çalışırken yaşayarak*

öğrendim.Çoğu şeyi olumsuz olan bir şeyi farklı yöntemi denedim akademik ders anlatırken de öyle o yöntem olmuyorsa başka yöntemi deneyerek anlattım sınıf yönetiminde de öyle yaşayarak çok şey öğrendim".

4.1.6. Mesleğe Yeni Başlayanlara Önerilenler

Çalışma gurubundaki katılımcılara *"Bu konuda mesleğe yeni başlayanlara neler önerirsiniz?"* temel sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 6

Mesleğe Yeni Başlayanlara Önerilenler

Kodlar	n	Katılımcı
Kendilerine güvenmeliler, pes etmemeliler	3	K1, K2, K4
Deneyimsiz olmaktan korkmamalılar	2	K1, K2
Öğrenciler için bir şeyler yapmaya çabalamalılar	1	K1
Sabırlı olmalılar	1	K2
İşlerini severek yapmalılar	2	K1, K2
Dış etmenlere kulak asılmamalılar	1	K3
Öğrenciden öğrenciye değişen farklı öğrenme yöntemleri denenmeliler	1	K4
Velilerle iletişim iyi tutulmalılar	1	K4
Asistanlık sürecinden geçmeliler	1	K5
Araştırma yapmalı, yeni şeyler öğrenmeliler	1	K5
Sorunlu öğrencilerle birebir ilgilenmeliler	1	K5

Tablo 6'da mesleğe yeni bağlayan öğretmenlerin mesleğe yeni başlayacak olanlara önerilenleri yer almaktadır. Verilen cevaplara göre öğretmenlerin çoğunluğu "Kendilerine güvenmeliler, pes etmemeliler" önerisinde bulunmuştur.

Bu konuda K2'in aktardıkları şu şekildedir: *"Hiçbir zaman pes etmemeleri lazım. İlla ki her şey olabilir. Sonuçta gerçekten öğretmenlik çok kutsal bir meslek. Öğretmenlik okuyarak yapılacak ya da teorilerle olacak bir meslek değil. İşin başına geçmeden ya da yardım öğretmenlik diye bir şey de gerçekten öğretmenlik gibi olmuyor. Sonuçta senin sınıfın olmadığı sürece kendi öğrencileri olmadığı sürece aynı performansı gösteremiyorsun".*

4.2. Devlet Okullarında Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenler İle Yapılan Mülakatın Analizi

Bu bölümde devlet okullarında yapılan mülakatın sonuçları yer almaktadır.

4.2.1. Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenler İçin İlk Yıl

Çalışma gurubundaki katılımcılara *"Mesleğinizin ilk yılı sizin için ne ifade ediyor?"*temel sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 7

Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenler İçin İlk Yıl Neyi İfade Ediyor

Kodlar	n	Katılımcı
Tecrübesizlik	3	K6, K7, K8
Heyecan	3	K6, K8, K9
Hatalar	1	K8
Sorumluluk	1	K9

İdealistlik	1	K10

Tablo 7'de mesleğe yeni başlayan öğretmenler için ilk yılın neye ifade ettiği analiz edilmiştir. Elde edilen veriler göre tecrübesizlik ve heyecan gibi duyguların ön plana çıktığı görüşmüştür.

Bu bağlamda K9 birinci soruya ilişkin *"Mesleğimin ilk yılı benim için heyecan dolu bir sürecin başlangıcı anlamına geliyor. İlk yılımı daha önce her ne kadar staj yaparken çocuklarla bir araya gelsek de koskoca bir sınıftaki öğrencilerin size emanet edilmiş oluşu ve sorumluluğunuzun ne kadar büyük olduğunun bir farkına varış süreci olarak değerlendiriyorum"* şeklinde cevap vermiştir. K8 ise duyguları *"Mesleğimin ilk yılı benim için ilk heyecanlarımla ve tecrübesizlikten kaynaklı yaptığım hatalarla dolu diyebilirim"* diyerek aktarmıştır.

4.2.2. Mesleğin İlk Yılında Yaşananlar ve Hissedilenler

Çalışma gurubundaki katılımcılara *"İlk yılınızda neler yaşadınız? Neler hissettiniz?"* temel sorusu *(1) Hangi durumlarda başarılı olduğunuzu düşünüyorsunuz?, (2) Hangi durumlarda başarısız olduğunuzu düşünüyorsunuz?, (3) Mutlu olduğunuz durumları anlatır mısınız?* ve*(4) Mutsuz olduğunuz durumları anlatır mısınız?*olmak üzere sonda maddeleri ile yöneltilmiştir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 8

Mesleğin İlk Yılında Yaşananlar ve Hissedilenler

Kategoriler	Kodlar	n	Katılımcı
İlk yılınızda neler yaşadınız? Neler	Öğrencilerle ilgili kaygılar	1	K7
	Okul ile ilgili kaygılar	2	K7, K9

hissettiniz	Ulaşım sorunları	1	K6
	Okuma Yazma Kaygısı	1	K8
	Korku	2	K8, K9
	Heyecan	2	K8, K9
	Mutluluk	1	K9
	Faydalı olabilme kaygısı	3	K7, K9, K10
Sonda 1: Başarılı olduğunuzu düşündüğünüz şeyler nelerdir?	Öğrencilerle İletişim Kurma	2	K6, K9
	Okul yönetimi	1	K7
	Okuma yazma öğretebilme	1	K8
	Üniversite eğitiminin karşılığını olumlu anlamda alma	1	K10
Sonda 2: Başarısız olduğunuzu düşündüğünüz şeyler nelerdir?	Veli İlişkisi	1	K6
	Öğrencilerle İletişim Kurma	1	K7
	Okuma yazma eğitimi	1	K8
	Sınıf Yönetimi	2	K9, K10
	Tecrübe Eksikliği	1	K10
Sonda 3: Mutlu olduğunuz durumları anlatır mısınız?	Maaş aldığımda	1	K6
	Tatil günleri	1	K6
	Bir Şeyler Öğretebildiğini Görmek	5	K6, K7, K8, K9, K10
	Öğrencilerle iletişim kurabilme	1	K7
Sonda 4: Mutsuz olduğunuz durumları anlatır mısınız?	Öğrenciler konuları anlayamadıklarında	3	K6, K8, K9
	Ev ödevlerinin yapılmaması	1	K6
	İmkânsızlıktan öğretim yöntem ve	1	K7

tekniklerinin uygulanamaması		
Okuma yazma öğrenememeleri	1	K9
Öğrencilerle iletişim eksikliği	1	K10

Tablo 8'de mesleğe yeni başlayan öğretmenler için ilk yıl yaşananlar ve hissedilenler analiz edilmiştir. Sonda 3 hariç, verilen cevaplarda genel ortak bir görüş birliği olduğu görülmemiştir. Elde edilen veriler göre "İlk yılınızda neler yaşadınız? Neler hissettiniz?" sorun en çok "faydalı olabilme kaygısı" cevabı alınmıştır. Sonrasında ise okul ile ilgili kaygıların ön plana çıktığı görüşmüştür. 1.sonda da "Öğrencilerle iletişim kurma" sorunu ön plana çıkmıştır. Sonda 3'de öğretmenlerin ortak kanısının "Bir Şeyler Öğretebildiğini Görmek" olduğu belirlenmiştir. Sonda 4'de ise Öğrenciler konuları anlayamadıklarında öğretmenlerin mutsuz oldukları belirlenmiştir.

İlk yılınızda neler yaşadınız? Neler hissettiniz? sorusuna K9 şu şekilde cevap vermiştir: *"... Heyecan fazlasıyla vardı acaba başarabilir miyim çocuklara faydalı olabilir miyim diye bu duyguyu fazlasıyla yaşadım...."*

K10başarılı olduğu durumları *"Üniversitede uğraşlarla geçtiğimiz derslerin meyvelerinin karşımızda oluşuyor olmasını görmek çocuklara davranış kazandırırken kendi kişiliğimi işlediğimi görmek başarıyı tattırdı"* şeklindeki sözleriyle açıklamıştır.

K1 sınıf yönetimdeki başarısızlığını *"Sınıfımda 30 öğrenci vardı ve 1. sınıf okutmuştum. Sınıf disiplinin sağlama konusunda çok zorlandım ve bu konuda yeteri kadar başarılı olduğumu düşünmüyorum"* şeklinde dile getirmiştir.

K8mutluluk kaynağının öğrencilere bir şeyler öğretebilmek olduğunu şu sözleri ile açıklamıştır: *"Öğrencilerimin okumaya başladığını fark ettiğim zaman çok mutlu oldum ve öğretmenlik mesleğinin kutsallığını o an anladım".*

Öğrenciler konuları anlamakta zorluk çektiğinde yaşadığı mutsuzluğu k8 şu sözleri ile aktarmıştır: *"Konuyu birçok kez anlatmış olmama rağmen öğrencilerimin hala aynı yerde*

hata yaptığını gördüğüm zamanlar sınıf içinde en mutsuz olduğum zamanlardır. Geri dönüt alabilmenin bir öğretmen için çok önemli olduğunu düşünüyorum".

4.2.3. Mesleğin İlk Yılında Yaşanan Kaygılar

Çalışma gurubundaki katılımcılara *"Mesleğinizin ilk yılında sizi kaygılandıran durumlar oldu mu?"* temel sorusu *(1) Öğrenci kaynaklı kaygılarınız nelerdir?, (2) Kendinize yönelik kaygılarınız nelerdir?, (3) Meslektaşlarınıza yönelik kaygılarınız nelerdir?, (4) Veliye yönelik kaygılarınız nelerdir?*ve*(5) İdareye yönelik kaygılarınız nelerdir?*olmak üzere sonda maddeleri ile yöneltilmiştir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 9

Mesleğin İlk Yılında Yaşanan Kaygılar

Kategoriler	Kodlar	n	Katılımcı
Mesleğinizin ilk yılında sizi kaygılandıran durumlar oldu mu?	İklim koşulları	1	K6
	Okuma ve yazma öğretememe	1	K8
	Mesleği hakkıyla yapamama	1	K9
	Farklı bir şehirde öğretmenlik yapma	1	K9
	Öğrencilerle iletişim kaygısı	1	K10
Sonda 1: Öğrenci kaynaklı kaygılarınız nelerdir?	Konuları öğrenememeleri	1	K6
	Birbirlerine zarar vermeleri	1	K6
	Öğretememe kaygısı	2	K7, K8
	Bilginin kalıcığı konusunda kaygı	1	K10
Sonda 2: Kendinize	Kendimi geliştirememek	1	K6

yönelik kaygılarınız nelerdir?	Güncel gelişmelerden uzak kalmak	1	K6
	Öğrencileri eğitememe kaygısı	2	K7, K8
	Ortama alışamama	2	K8, K9
	Deneyimsizlikten kaynaklı kaygı	1	K9
	Her öğrenciye aynı ilgili gösterdiğine emin olamama	1	K10
Sonda 3: Meslektaşlarınıza yönelik kaygılarınız nelerdir?	Her öğretmenin verimli ders anlatamaması	1	K6
	Hak etmeyenlerin öğretmenlik mesleği yapmaları	1	K7
	Doğuda yaşanan problemler	1	K8
	Öğretmenler arası kıyas ve yarış	1	K10
Sonda 4: Veliye yönelik kaygılarınız nelerdir?	Çocukları ile yeterince ilgilenmemeleri	5	K6, K7, K8, K9, K10
	Cehalet	1	K8
Sonda 5: İdareye yönelik kaygılarınız nelerdir?	Tecrübesiz olmaları	1	K6
	Okulla yeterince ilgilenmemeleri	1	K6
	İş yüklerinin çok fazla olması	1	K7
	Kaygı yaşamadım	2	K8, K9
	Öğretmenleri çalışan olarak görmeleri	1	K10

Tablo 9'da mesleğe yeni başlayan öğretmenler için ilk yıl yaşananlar kaygılar analiz edilmiştir. Elde edilen veriler göre "Mesleğinizin ilk yılında sizi kaygılandıran durumlar oldu mu?" sorusunda ortak bir görüşün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonda 3 ve 5'de de aynı durum söz konusudur.

Ana soruda da olduğu gibi 1.sondada da öğretmenlerin genel ortak bir görüşe varamadıkları görülse de öğrencilerin okuma yazma öğrenememeleri az da olsa öne çıkmıştır. Bu bağlamda K8 yaşadıklarını şu şekilde aktarmıştır: *"Öğrencilerimin çoğunun soyadı aynıydı ve akraba evlilikleri oldukça fazlaydı. Köyün de şartlarını göz önüne aldığımda öğrencilerimin akademik başarılarının düşük olacağını tahmin ediyordum. Bunun üstüne velilerin ilgisizliğinden kaynaklı okula defter, kitap, kalem getirmeme durumları çok fazlaydı*. Bu yüzden okuma yazma öğretme konusunda çok sıkıntı yaşadım".

Sonda 2'de ise üstteki kaygılara benzer şekilde "öğrencileri eğitememe kaygısı" ön plana çıkmaktadır. Ayrıca ortama alışamama kaygısının da olduğu görülmektedir. K9 konuya ilişkin görüşlerini *"Kendime yönelik olarak öğretmenliğe dair tecrübem olmadığından yetersizlik duygusu yaşamamdı"* şeklinde dile getirmiştir.

Sonda 4'de ise öne çıkan kaygının velilerin çocukları ile yeterince ilgilenmemeleri olduğu görülmüştür. Konuya ilişkin K8 sorunun büyüklüğünü şu cümleleri ile aktarmıştır: *"Doğu bölgesinde veliler çocuklarının isimlerini karıştırıyor. Çocuğunun kaçıncı sınıfta olduğunu öğretmeninin kim olduğunu bilmiyor. Toplantıya çağırıyoruz gelmiyor. Telefon numarasına ulaşmaya çalışıyoruz çocuk numarayı getirmiyor. Öğrenciye defter kitap getirmiyor diye kızdığımızda benim çocuğumu dövmüşsün diyerek öğretmeni tehdit ediyor. Kısacası bu bölgede öğretmen-veli iş birliğini gerçekleştiremiyoruz"*.

4.2.4. Mesleğin İlk Yılında Yaşanan Kaygıların Nedenleri

Çalışma gurubundaki katılımcılara *"Mesleğinizin ilk yılında yaşadığınız kaygıların nedenleri nelerdir?"* temel sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 10

Mesleğin İlk Yılında Yaşanan Kaygıların Nedenleri

Kodlar	n	Katılımcı
Deneyim eksikliği	5	K6, K7, K8, K9, K10
Öğretmenlik yapılan şehre olan yabancılık	1	K9
Maddi imkânsızlıklar	1	K9
Okul ortamı	1	K10

Tablo 10'da mesleğin ilk yılında yaşanan kaygılara ilişkin verilen cevaplar yer almaktadır. Elde edilen verilere göre ortak kaygının "deneyim eksikliği" olduğu görülmüştür. Özel okul öğretmenlerinin verdiği cevaplarda da deneyim eksikliğinden sık sık bahsedilmiştir.

K8 konuya ilişkin yaşadığı kaygıları şu satırları ile aktarmaktadır: "*Mesleğimin ilk yılında yaşadığım kaygılarımın temelinde tecrübesizlik yatıyor".* K9 ise *"Mesleğimin ilk yılında yaşadığım kaygının en büyük sebebi tecrübesiz oluşumdu. Aynı zamanda öğretmenlik yaptığım şehre yabancı oluşum ve çalıştığım yerdeki öğrencilerin maddi imkânlarının kısıtlı olmasıydı. Bu sebepler de yanlış bir şey yapmaktan korku ve endişe duymama sebep oldu"* şeklinde tecrübesizlikten kaynaklı kaygılarını dile getirmiştir.

4.2.5. Kaygılarla Baş Etme Yöntemleri

Çalışma gurubundaki katılımcılara *"Bu kaygılarınızla nasıl baş ettiniz?"*temel sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 11

Kaygılarla Baş Etme Yöntemleri

Kodlar	n	Katılımcı
Öğrencilere alışarak, tanıyarak	4	K6, K8, K9, K10
Zamanla	3	K7,K8, K9
Okula alışarak	1	K6
Şehre alışarak	1	K9

Tablo 11'de yaşanan kaygılar ile baş etme yöntemlerine ilişkin cevaplar yer almaktadır. Verilen cevaplara göre öğretmenlerin çoğunluğu *"Öğrencilere alışarak, tanıyarak"* ve *"Zamanla"* kaygılarını yendiklerini aktarmışlardır.

Bu konuda K8'in aktardıkları şu şekildedir: *"Zaman geçtikçe bulunduğum ortama alıştım. Sınıf öğretmeni olduğum için öğrencilerimle sürekli beraberdim. Öğrencilerimin huylarını ve kapasitelerin öğrenerek omları tanıdım. Böylece kaygılarım da azaldı".*K9 ise görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir: *"Bu kaygılarım zamanla geçti. Öğrencileri tanıdıkça, çalıştığım şehre alıştıkça ve elimde olan imkânları değerlendirmeyi öğrendikçe yavaş yavaş kaygılarım da azaldı".*

4.2.6. Mesleğe Yeni Başlayanlara Önerilenler

Çalışma gurubundaki katılımcılara *"Bu konuda mesleğe yeni başlayanlara neler önerirsiniz?"* temel sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma gurubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile aşağıda özetlenmektedir.

Tablo 12

Mesleğe Yeni Başlayanlara Önerilenler

Kodlar	n	Katılımcı
Kendilerine güvenmeliler, pes etmemeliler	2	K6, K9
Aceleci olmasınlar, sabretsinler	1	K7
Araştırma yapmalı, yeni şeyler öğrenmeliler	1	K7
Öğrenciden öğrenciye değişen farklı öğrenme yöntemleri denenmeliler	1	K8
Kendilerine güvenmeliler, pes etmemeliler	1	K8
Sorunlu öğrencilerle birebir ilgilenmeliler	1	K8
Öğrencilerini iyi tanımalılar	1	K9
Öğrenciler için bir şeyler yapmaya çabalamalılar	1	K10

Tablo 12'de mesleğe yeni bağlayan öğretmenlerin mesleğe yeni başlayacak olanlara önerilenleri yer almaktadır. Verilen cevaplara göre öğretmenlerin genel ortak bir kanıya varamadıkları görülse de *"Kendilerine güvenmeliler, pes etmemeliler"* konu az da olsa ön plana çıkmıştır.

Bu konuda K9'un aktardıkları şu şekildedir: *"Mesleğe yeni başlayanlara öncelikle hepimizin hata yapabileceğini bu hataların bize çok şey öğreteceğini ve bu mesleğin yaparak yaşayarak öğrenildiğinden zamanla yaşadıkları stresin azalacağını bilmelerini isterim. Aynı zamanda öğrencilerini iyi tanımaları ve aile durumlarını bilmeleri onlara olan yaklaşımlarını da çok etkileyeceğinden öğrencileri iyi tanımakla işe başlamaları gerektiğini ifade etmek isterim".*

4.3. Mesleğinin İlk Yılında Özel ve Devlet Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Kaygılarındaki Benzerlik ve Farklılıklar

Mesleğinin ilk yıllarında özel ve devlet okullarında çalışan öğretmenlerin kaygılarının arasındaki benzerlikler Tablo 13'de yer almaktadır.

Tablo 13

Mesleğinin İlk Yılında Özel ve Devlet Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Kaygılarındaki Benzerlikler

Kodlar	Benzerlikler
Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenler İçin İlk Yıl	Heyecan
Mesleğin İlk Yılında Yaşananlar ve Hissedilenler	Heyecan
Başarılı olduğunuzu düşündüğünüz şeyler	Öğrencilerle iletişim kurma
Başarısız olduğunuzu düşündüğünüz şeyler	Tecrübe eksikliği, Sınıf yönetimi
Mutlu olduğunuz durumları	Bir şeyler öğretebildiğini görmek
Mutsuz olduğunuz durumları	-
Mesleğin İlk Yılında Kaygılandıran Durumlar	-
Öğrenci kaynaklı kaygılarınız	Öğretememe kaygısı
Kendinize yönelik kaygılarınız	Öğrencileri eğitememe, Tecrübe eksikliği
Meslektaşlarınıza yönelik kaygılarınız	-
Veliye yönelik kaygılarınız	-
İdareye yönelik kaygılarınız	-
Mesleğin İlk Yılında Yaşanan Kaygıların Nedenleri	Tecrübe eksikliği
Kaygılarla Baş Etme Yöntemleri	-
Mesleğe Yeni Başlayanlara Önerilenler	Kendilerine güvenmeliler

Mesleğinin ilk yıllarında özel ve devlet okullarında çalışan öğretmenlerin kaygılarının arasındaki farklılıklar Tablo 14'de yer almaktadır.

Tablo 14

Mesleğinin İlk Yılında Özel ve Devlet Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Kaygılarındaki Farklılıklar

Kodlar	Farklılıklar	
	Devlet	Özel
Mesleğe Yeni Başlayan Öğretmenler İçin İlk Yıl	Tecrübe Eksikliği	Mutluluk, Tanışma, Korku
Mesleğin İlk Yılında Yaşananlar ve Hissedilenler	Okulla İlgili Kaygılar, Korku, Faydalı olabilme kaygısı	Sevgi, Zorlu, Mutsuzluk
Başarılı olduğunuzu düşündüğünüz şeyler	-	-
Başarısız olduğunuzu düşündüğünüz şeyler	-	-
Mutlu olduğunuz durumları	-	Öğrenciler tarafından sevilmek
Mutsuz olduğunuz durumları	Öğrenciler konuları anlayamadıklarında	Okul ile ilgili sorunlar
Mesleğin İlk Yılında Kaygılandıran Durumlar	-	Ne yapacağını bilememe, Teoriyi pratiğe dönüştürememe, Velilerle iletişim, Sınıf yönetimi, Öğretememe kaygısı
Öğrenci kaynaklı kaygılarınız	-	Sınıf yönetimi
Kendinize yönelik kaygılarınız	Ortama alışamama	Sınıf yönetimi
Meslektaşlarınıza yönelik	Her öğretmenin	Deneyimli öğretmenlerden

kaygılarınız	verimli ders anlatamaması, Öğretmenler arası kıyas ve yarış	destek alamama, Öğretmenler arası iletişim ve paylaşım eksikliği
Veliye yönelik kaygılarınız	Çocukları ile yeterince ilgilenmemeleri, Cehalet	Özel okul velilerine yönelik zorlanma, beklediklerini verememe kaygısı, İletişim kurmada sorun yaşama kaygısı
İdareye yönelik kaygılarınız	Belirgin Bir Kaygı Yaşanmamış	Her öğretmene aynı yaklaşılmaması, Güven ortamının oluşamaması
Mesleğin İlk Yılında Yaşanan Kaygıların Nedenleri	-	-
Kaygılarla Baş Etme Yöntemleri	Öğrencilere alışarak, tanıyarak ve zamanla	Okuyarak, araştırarak, gözlemleyerek, yaşayarak, deneyimleyerek
Mesleğe Yeni Başlayanlara Önerilenler	-	İşlerini severek yapmalılar

Tablo 13'te özel ve devlet okullarında çalışan öğretmenlerin kaygıları incelendiğinde mesleğe yeni başlayanlar için ilk yıl sorusu için heyecan, mesleğin ilk yılında yaşananlar ve hissedilenler soruları için heyecan, öğrencilerle iletişim kurma, tecrübe eksikliği, sınıf yönetimi ve bir şeyler öğretebildiğini görmek, mesleğin ilk yılında kaygılandıran durumlar soruları için öğretememe kaygısı, öğrencileri eğitememe ve tecrübe eksikliği, mesleğin ilk yılında yaşanan kaygıların nedeni sorusu için tecrübe eksikliği, mesleğe yeni başlayanlara öneriler sorusu için kendilerine güvenmeliler cevaplarında benzerlik görülmüştür. Bu cevapların dışında özel okul ve devlet okul öğretmenlerince verilen tüm cevapların farklı olduğu görülmüştür.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, sınıf öğretmenlerinin mesleğin birinci yılında yaşadıkları kaygılarının neler olduğunu belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada sınıf öğretmenlerinin öğrenciye, idareye, göreve, kendine, veliye ve meslektaşlarına yönelik kaygılarını saptamak amaçlanmaktadır. Ayrıca bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin kaygılarının nedenleri de incelenmiştir. Bu bağlamda Ankara'da özel ve devlet okullarda çalışan on farklı öğretmen ile yüz yüze görüşme yapılmıştır.

Öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin kaygıları belirli zamanlarda belirli noktalarda yoğunlaşır. Fuller'e (1969) göre, bu kaygıları ben-merkezli kaygılar, görev merkezli kaygılar ve öğrenci-merkezli kaygılar olmak üzere üç grup altında toplamak mümkündür (Smith, 2000; Taşğın, 2006). Bu bağlamda araştırmamızda elde edilen sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Özel Okullar

Mesleğe yeni başlayan özel okul sınıf öğretmenleri için ilk yılda genel olarak, mutluluk, tanışma, korku ve heyecan duygularının ön plana çıktığı saptanmıştır.

Öğretmenle mesleklerinin ilk yılları için genel olarak zorlu olduğundan bahsetmişlerdir. Ayrıca bazı öğretmelerde tecrübe eksikliğinden kaynaklanan başarısızlık durumlarının da yaşandığı belirlenmiştir. Öğrencilere bir şeyler öğretebildiklerini gördüklerinde ise mutlu

olduklarını dile getirmişlerdir. Akdağ (2012) öğretmen adaylarının okullarda karşılaşabilecekleri pek çok zorluğun farkında oldukları ve bunları da zaten kabullenmiş durumda oldukları belirtmektedir. Ancak bazı zorluklar onların da beklentilerinin çok üstünde gerçekleştiğini aktarmıştır. Bu bağlamda çalışmamızda, öğretmenler genel olarak yaşayacaklarının farkında olduklarını fakat tecrübesizlikten kaynaklanan kaygılar taşıdıklarını belirtişlerdir. Teori ile pratiğin çok ayrı şeyler olduğunu yaşayarak tecrübe etmişlerdir.

Öğretmenlerin mesleklerinin ilk yıllarında genellikle ne yapacağını bilememe ve öğretememe kaygısı taşıdıkları saptanmıştır. Bunun yanı sıra meslektaşları ile de yaşadıkları ve sorunlarında olduğunu dile getirmişlerdir. Bu sorunların başında, deneyimli öğretmenlerden destek alamama ve öğretmenler arası iletişim/paylaşım eksikliğinden bahsetmişlerdir.

Günümüzde öğretmenler kaygı duymalarına sebep olan birçok durumla karşı karşıya kalmaktadır. Öğrenci sayılarının artması ile öğrenme zorluklarının yaşanması, öğretmenlerin öğrencilerine yetersiz eğitim verme kaygısı, mesleki güvensizlik ve yetersizlik bunlardan bazılarıdır. Bunun yanında, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin deneyimli öğretmenlere göre kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu da saptanmıştır (Wagner, 2008). Cabi ve Yalçınalp (2009), öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygılarının belirlenmesi amacıyla yaptıkları nitel bir çalışmada öğretmen adaylarında öğrenci ile iletişim, iş bulma, okul yaşantısı, ekonomik yaşantı, mesleki kabul ve çevre ile ilgili kaygılar olduğunu tespit etmişlerdir.

Özel okul olmasından kaynaklanan sıkıntıların başında ise velilerin beklentilerini karşılayamama kaygısının ağır bastığı görülmektedir. Özer (2017) yaptığı araştırmada iletişim becerileri fazla olan öğretmenlerin sosyal kaygı düzeylerinin daha düşük olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda öğretmenler iletişim becerilerini geliştirici araştırmalar, okumalar yapmalı veya ilgili konferans ve seminerlere katılarak kendilerini geliştirmeliler.

Bu sayede daha düzgün bir iletişim kurarak velilerle olan bağlarını arttırabilir ve bu bağlamda yaşadıkları kaygılarını azaltabilirler.

İdare konusunda yaşanan kaygıların başında ise güven ortamının sağlanamaması ve her öğretmene farklı yaklaşılmasından oluşan kaygıların ağır bastığı görülmüştür.

Devlet Okulları

Mesleğe yeni başlayan özel okul sınıf öğretmenleri için ilk yılda genel olarak, tecrübesizlik ve heyecan duygularının ön plana çıktığı saptanmıştır.

Öğretmenle mesleklerinin ilk yılları için genel olarak faydalı olabilme kaygısı taşıdıklarını bahsetmişlerdir. Sınıf yönetimi konusunda da başarısız olduklarını dile getirmişlerdir. Öğrencilere bir şeyler öğretebildiklerini gördüklerinde ise mutlu olduklarını dile getirmişlerdir. Öğrenciler konuları anlayamadıklarında ise mutsuzluk yaşadıklarını aktarmışlardır.

Öğretmenlerin mesleklerinin ilk yıllarında öğrencilerin okuma ve yazmayı öğrenememeleri kaygısını taşıdıkları saptanmıştır. Devlet okulunda eğitim veren öğretmenlerin hepsi ise velilerin ilgisizliklerinden dert yanmıştır.

Mesleğin ilk yılında yaşanan ortak kaygı ise deneyim eksikliğidir.

Kaygılarla baş etme yöntemi olarak öğrencilere alışmak ve onları tanımaktan geçtiğini dile getirmişlerdir. Bir diğer ortak kanı ise zamanın her şeyin ilacı olacağıdır.

Mesleğe yeni başlayan öğretmenlere ise, her yeni öğretmenin kaygılarının olabileceğini ve hata yapabileceklerini bilmelerinin gerektiğini belirtmişlerdir. Kendilerine ve öğrencilerine güvenmelerinin önemli olduğunu da vurgulamışlardır.

Özel ve Devlet Okullarının Karşılaştırılması

Özel devlet okullarında mesleğe yeni başlayan özel ve devlet okullarında öğretmenlik yapan sınıf öğretmenlerinin ortak kaygısının heyecan olduğu belirlenmiştir. Bu durum tüm mesleklerde de ortak olabileceği söylenebilir. Yeni bir işe başlamak neyle karşılaşacağını kestirememek heyecan duygusun ön plana çıkarmaktadır.

Devlet okullarında, öğretmenlik mesleğinin ilk yılları için faydalı olabilme kaygısı ağır basarken, özel okullarda ise ilk yılların zorlu olmasının kaygısı ön plana çıkmaktadır. Özel okullarda hissedilen bu korku kaygısının devlet güvencesinin olmaması, tecrübe eksikliği ve özel okulda çalışmanın verdiği baskıdan oluştuğu düşünülebilinir. Devlet okullarında bu tarz sorunlar olmadığından dolayı, kaygılar eğitim alanına yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda özel okullarda öğretmenlerin eğitim dışı kaygılarının en aza indirilmesi için düzenlemeler yapılmalı, öğretmenlerin sadece mesleklerini düşünmeleri sağlanmalıdır.

Öğretmenlik mesleğinin ilk yıllarında tecrübe eksikliği ve sınıf yönetimi hem devlet hem de özel okul öğretmenlerinde ortak kaygı olarak görülmektedir. Bu durum son derece olağan ve normaldir. Önemli olan bu kaygıyı azaltmaktır. Bu bağlamda tecrübeli öğretmenlerden destek almak ve öğrenciler ile daha yakından ilgilenmek gerekmektedir. Her şeyden önemlisi aldıkları eğitime ve kendilerine güvenmelilerdir.

Hem devlet hem de özel okullardaki öğretmenler, öğretmenlik mesleğinin ilk yıllarında, en mutlu oldukları anın, öğrencilere bir şeyler öğrettikleri olduğunu belirtmişlerdir. Bu sayede öğretememe kaygıları da azalmakta, kendilerine güvenleri gelmektedir. Benzer şekilde her iki tür okul öğretmenleri öğrenciler konuları anlayamadıklarında mutsuz olduklarını belirtmişlerdir. Bu tarz durumlarda yılmamalılar, eğitim konusunda kaynakları araştırmalılar ve tecrübeli öğretmenlerden destek almaktan korkmalılar.

Öğrenci ve öğretmenlerin kendilerine yönelik kaynaklı ortak kaygıları, öğrencilere bilgi aktaramama öğretememe kaygısıdır. Devlet okullarında ilk yıllarda öğrencilerin okuma yazmayı öğreneme kaygısı ağır basarken, özel okullarda ise ne yapacağını bilememe

kaygısının ön planda olduğu belirlenmiştir. Özel okullardaki bu durum yine önceki paragraflarda açıklandığı gibi özel sektörde çalışmanın dezavantajlarından kaynaklı olabileceği öne sürülebilir.

Devlet okullarında meslektaşlar ile ilgili ortak önemli bir sorun görülmezken, özel okullarda meslektaşlar ile ilgili öne çıkan sorunların olduğu görülmektedir. Bu durumun sebebi olarak özel sektörde olmanın verdiği işimi kaybedebilirim, yerimi bir başkası alabilir korkusunun ağır bastığı düşünülebilir. Devlette olduğu gibi iş garantisi özel sektörde yoktur. Bu nedenle öğretmenler arasında rekabet özel sektörde sürekli vardır.

Veliler konusunda devlet ve özel okullarda uç noktaların olduğu belirlenmiştir. Devlet okullarında çalışan öğretmenlerin hepsi velilerin ilgisizliğinden bahsederken, özel okullarda ise çoğunlukla ilgili ve çocuklarının öğrenmeleri için elinden geleni yapmaya çalışan velilerden söz edilmektedir. Devlet okulundaki bu durumun en önemli sebebi olarak genellikle doğu illerinde ve köylerde göreve başlandığı için buralarda halkın şehirlilere göre daha bilinçsiz ve daha az bilgili olduklarından dolayı olduğu düşünülebilir. Ayrıca genellikle köy okullarında sınıf öğretmenleri neredeyse tüm sınıflara eğitim vermeye çalışmaktadır. Bu sonuçlardan yola çıkarak günümüzde halen köylerde ve doğu illerinde eğitimin öneminin kavranamadığı düşünülebilinir. Özel okullarda ise velilerin aşırı ilgilerinden sorun yaşayan ya da sorun yaşamaktan kaygı duyan öğretmenler vardır. Genellikle maddi durumu iyi ve eğitim seviyesi yüksek kişilerin özel okulları tercih etmelerinden dolayı, çocuklarının eğitimlerine olan aşırı ilgilerinin de bu durumdan kaynaklı olabileceğinden söz edilebilir.

Hem özel hem de devlet okullarında öğretmenlerin mesleğin ilk yılında yaşanan ortak kaygının ise önceki paragraflarda sık sık geçtiği üzere açık ara deneyim eksikliğinden olduğu sunucuna ulaşılmaktadır. Hem tecrübeli öğretmenlerin, hem de okul yönetiminin yeni öğretmenlere destek çıkmaları hem öğrencilerin eğitimi hem de öğretmenlerin biran önce öğretmenlik mesleğine adapte olabilmeleri için son derece önemlidir.

Devlet okullarında kaygıyla baş etme yöntemi olarak, öğrencilere alışmak, onları tanımak ve zamandan geçtiği belirtilmiştir. Özel okullarda ise, Okuyarak, araştırarak, gözlemleyerek, yaşayarak ve deneyimleyerek kaygıyla baş edildiği görülmüştür. Ortak bir kanı olmasa da her iki okul öğretmenlerinin de başa çıkma şekilleri kaygıyı azaltacak durumlardır.

Mesleğe yeni başlayacak sınıf öğretmenlerine tavsiye konusunda ortak kanı, öğretmenlerin kendilerine ve öğrencilerine güvenmelerinin gerekliliğidir. Mesleğe yeni başlayan öğretmenler, hata yapmaktan korkmamalı ve işlerini severek yapmalılardır. İşlerine olan bağlılıkları ve sevgileri ile deneyimsizlikten kaynaklı kaygılarının da zamanla azalacağı düşünülmektedir.

Araştırmacılara Öneriler

Bu araştırma nitel analiz şeklinde yapılmıştır. Benzer konuda araştırma yapmak isteyen ilerdeki araştırmacılar aynı konuyu nicel analiz şeklinde de yapabilir. Bu sayede literatüre katkıda bulunabilirler. Ayrıca benzer şekilde ya da sorular geliştirilerek farklı şehirlerde öğretmenlerle görüşülerek şehirlerarası farklılıkların tespiti sağlanabilir. Bu bağlamda öneriler geliştirilebilir. Daha kapsamlı doktora çalışmalarına konu olabilir ve çok daha büyük bir örneklem ile daha detaylı sonuçlara ulaşılabilir. Sınıf öğretmeni yetiştiren kurumlarda sınıf yönetimi üzerine çalışmalar yapılabilir. Mesleğe yeni başlayan sınıf öğretmenlerine sınıf yönetimi seminerleri verilebilir.

KAYNAKLAR

Akdağ, Z. (2012). *Begınnıng early chıldhood educatıon teachers' career perceptıons, expectatıons, concerns and theır experıences ın publıc schools*. Phd Thesis. Mıddle East Technıcal Unıversıty, Department Of Elementary Education, Ankara.

Aktağ, I. & Walter, J. (2005). Öğretmen adaylarının mesleki yeterlilik duygusu. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *3*(4), 127-131.

Alemdağ, S. (2013). *Öğretmen adaylarında fiziksel aktiviteye katılım, sosyal görünüş kaygısı ve sosyal öz-yeterlik ilişkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.

Alisinaoğlu, F. & Ulutaş, İ. (2000). Çocuklarda kaygı ve bunu etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi,* 145, 15-19.

Alisinaoğlu, F., & Ulutaş, İ. (2003). Çocukların kaygı düzeyleri ile annelerinin kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğilim ve Bilim*, 28(128), 65-71.

Altunya, N. (2015). *Türkiye'de öğretmen örgütlenmesi(1906-2015)*. Ankara: Ürün.

Arık, H. (2016). *Özel ve devlet kuruluşlarında çalışan öğretmenlerin mobbing, kaygı ve iş motivasyonu düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aslan, G. (2009). *Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aydın, A., & Soyer, U. (2012). Özel eğitim öğrencilerinin öz duyarlık ve sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. M. *Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi,* 35, 5-18.

Aydın, E., Delice, A., Dilmaç, B., & Ertekin, E. (2009). İlköğretim matematik öğretmen adayların matematik kaygı düzeylerine cinsiyet, sınıf ve kurum değişkenlerinin etkisi. *İlköğretim Online,8*(1), 231-242.

Aydın, S., & Zengin, B. (2008). Yabancı dil öğreniminde kaygı: Bir literatür özeti. *Journal of Language and Linguistic Studies, 4*(1), 81-94.

Baltacı, Ö. (2010). *Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı, sosyal destek ve problem çözme yaklaşımları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Başaran, E. (1991). *Eğitim Psikolojisi.* Ankara: Kadıoğlu.

Başpınar, K. (2015). *Sınıf öğretmeni adaylarının matematiksel inançları ve matematik öğretme kaygıları üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Beck, A. T., Emery, G., & Greenberg, R. L. (2011). *Anksiyete bozuklukları ve fobiler: Bilişsel bir bakış açısı*(2.Baskı). (V. Öztürk, Çev.) İstanbul: Litera.

Bozak, M. M. (1982). Anksiyete ve okul başarısı arasındaki ilişkiye ait bir araştırma. *Psikoloji Dergisi,* 16, 24-39.

Bozdam, A., & Taşğın, Ö. (2008) *Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Burger, J. M. (2006). *Kişilik.* (İ. D. Erguvan Sarıoğlu, Çev.) İstanbul: Kaknüs.

Butcher, N.J., Mineka, S., & Hooley, M.J. (2013) *Anormal Psikoloji* (Çev: Okhan Gündüz) İstanbul: Kaknüs.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş.,& Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.

Cabi, E., & Yalçınalp, S. (2013) Öğretmen adaylarına yönelik mesleki kaygı ölçeği (MKÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 44*(44), 85-96.

Can T. S. (2014). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan faktörlere göre mesleki kaygıları*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Conrad, K. S., & Tracy, D. M. (1992). *Lowering preservice teachers' mathematics anxiety through an experience-based mathematics methods course, paper presented at the annual meeting of the ınternational group for psychology of mathematics education.* North American Chapter, Erıc Document Reproduction Service No. ED355099.

Cüceloğlu, D. (2012). *İnsan ve davranışı.* İstanbul: Remzi.

Cüceloğlu, D. (2016). *İnsan ve davranışı.*7.Baskı. İstanbul: Remzi.

Çakır, S. (2010). *Bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı olarak hazırlanan sosyal kaygıyla başa çıkma programının lise öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Çakır, S. (2015). *7. sınıf matematik dersinde çember ve daire konusunun öğretiminde probleme dayalı öğrenme yönteminin öğrencilerin motivasyonlarına ve matematik kaygı düzeylerine etkisi.* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çelik, M. (2017). *Türkçe öğretmeni adaylarının kişilik özellikleri ve mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. T.C.Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Çelikten, M., Şanal, M., & Yeni, Y. (2005) Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19*(2), 207-237.

Çevik, V. (2006). *Eğitim yöneticileri ile yönetici adaylarının kaygı düzeyleri ile bilgisayar kaygısı düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

Demirel, Ö. (1999).*Planlamadan değerlendirmeye öğretme sanatı*.Ankara: Pegem.

Demirel, Ö., & Kaya, Z. (Ed.). (2005). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Pegem.

Deniz, L., & Üldaş, İ. (2008). Öğretmen ve öğretmen adaylarına yönelik matematik kaygı ölçeğinin geçerlilik güvenilirlik çalışması. *Eğitim Araştırmaları*, 30, 49-62.

Dilmaç, O. (2010). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi,* 24, 49-65.

Doğan, T., & Çoban, A.E. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, *34*(153), 157–168.

Dong, Q., Yang, B., & Ollendick, T. H. (1994). Fears in Chinese children and adolescent and their relation to anxiety and depression, *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 35*(2), 351-363.

Dursun, S., & Karagün, E. (2012) Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi: Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu son sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma.*Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 93-112.

Dündar, S., Yapıcı, Ş., & Topçu, B. (2008). Üniversite öğrencilerinin bazı kişilik özelliklerine göre sınav kaygısının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi,28*(1), 171-186.

Ekinci, A. (2010). Aday öğretmenlerin iş başında yetiştirilmesinde okul müdürlerinin rolü. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi,* 15, 63-77.

Ensari, H. (2000). Yılgınlık ile kaygı ve öğretmen tutumlarının ilişkisi. *Amme İdaresi Dergisi,33*(4), 85-102.

Ergenekon, Y. (2004). *İşe yeni başlayan zihinsel özürlüler öğretmenlerinin mesleksel sorunlarının belirlenmesi ve bu sorunları gidermeye yönelik çözüm önerilerin geliştirilmesi*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Ergun, M., Ergezer, B., Çevik, İ., & Özdaş, A. (1999). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Ocak.

Eriş, Y. (2013). *Ergenlerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Erkan, Z. (2002). *Ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri, ana-baba tutumları ve ailede görülen risk faktörleri üzerinde bir çalışma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Erözkan, A. (2004). Üniversite öğrencilerinin sınav kaygısı ve başa çıkma davranışları. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi,* 12, 13-38.

Girgin, G. (1990). *Farkı sosyo-ekonomik kesimden 13-15 yaş grubu öğrencilerde kaygı alanları ve kaygı düzeylerinin başarıyla ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gömleksiz, M. N. (2004). *Öğretmenlik mesleğinin nitelikleri*. M. Taşpınar (Ed.), *Öğretmelik mesleği* içinde(s. 155). Ankara: Nobel.

Gömleksiz, N., Ülkü, A.K., Biçer, S.,& Yetkiner, A. (2010). Mesleğe yeni başlayan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları zorluklarla öğretmen adaylarının yaşayabilecekleri zorluklara ilişkin algılarının karşılaştırılması. *e-Journal of New World Sciences Academy*, *5*(3), 12 -23.

Güçlü, N. (2004). *Öğretmenlik mesleğine başlarken yeni öğretmenlerin örgütsel sosyalleşmeleri* (1. Basım). S.Ş.Erçetin. (Ed.), İlk günden başöğretmenliğe (ss.15-36). Ankara: Asil Yayıncılık.

Gümüş E., A. (2010). *Sosyal kaygı ile başa çıkma*. 2. Basım. Ankara: Nobel.

Gümüş, A. (1997). *Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Horney, K. (1999). *Çağımızın nevrotik kişiliği.* (Çev: Budak, S.) 4.Baskı. Ankara: Öteki.

Hoşşirin Elmas, S.(2010). *Sınıf öğretmeni adaylarının matematik öğretmeye yönelik kaygı düzeyleri ve bu kaygıya neden olan faktörler.* Yüksek Lisans Tezi,Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Kaplan, H. I.,&Sadock, B. J. (2004). *Klinik psikiyatri.* (Çev. Editörü: Ercan Abay). İstanbul: Nobel Tıp.

Karacaoğlu, Ö.C. (2008) Öğretmenlerin yeterlik algıları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5*(1): 70-97.

Karaçanta, H. (2009). Öğretmen adayları için kamu personeli seçme sınavı kaygı ölçeğinin geliştirilmesi (geçerlik ve güvenirlik çalışması). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 50-57.

Karaman, S. (2009). *Sağlık ile ilgili programlarda öğrenim gören üniversite öğrencilerinin durumluluk ve sürekli kaygı düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

Kaya, F., Peker, A., & Gündüz, B. (2016). Ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlığının eğitim stresi açısından incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi,11*(2).

Kaya, M., & Varol, K. (2004). İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin durumluk-sürekli kaygı düzeyleri ve kaygı nedenleri (Samsun örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* 31-63.

Korkmaz, İ., Saban, A., & Akbaşlı, S. (2004). Göreve yeni başlayan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları güçlükler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi,* 38, 266-277.

Köknel, Ö. (1982). *Kaygıdan mutluluğa kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar.

Köknel, Ö. (2005). *Kaygıdan mutluluğa kişilik*. 17. Basım.İstanbul: Altın Kitaplar.

Kurtoğlu, S. (2017). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin denetim kaygı düzeyleri.*Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Küçükahmet, L. (1975). *Öğretmen yetiştiren kurum öğretmenlerinin tutumları*. Ankara: Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, *55*(3).

Milli Eğitim Bakanlığı. (2006).*Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. Ankara: MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2008). *Öğretmen yeterlikleri*. Ankara: Devlet Kitapları.

Millî Eğitim Temel Kanunu (1738 S.K), (1973), Resmi Gazete,14574.

Öner, N. (1977). *Durumluluk, sürekli kaygı envanterinin Türk toplumunda geçerliliği*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özdemir, İ. (2013). *Aile yanında yaşayan ve ailesinden ayrı yaşayan üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek, stresle başa çılana tarzları, kaygı düzeyleri ve psikolojik belirtiler açısından karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özdemir, S., Yalın, H. İ., & Sezgin, F. (2004).*Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Nobel.

Özer, A.R. (2017). *Öğretmenlerde sosyal kaygı düzeyi ve iletişim becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özmen, F. (2016). *Aday öğretmenlerin öz yeterlikleri ve öğretmenlik mesleki kaygıları arasındaki ilişki.* Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Pamukkale Üniversitesi,Denizli.

Öztürk, A. (2008). *Manisa Celal Bayar Üniversitesi beden eğitimi ve spor öğretmenlik programı öğrencilerinin durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Denizli.

Palmer, P. J. (2003). *The Heart of a Teacher*. 3. Edition. USA: Pearson.

Palti, C. (2012). *Üniversiteye hazırlanan lise son sınıf öğrencilerinde yükseköğretime geçiş sınavı öncesi ve sonrasında benlik saygısı, sınav kaygısı ve durumluk -sürekli kaygı düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Peker, M.i & Halat, E. (2008). *The pre-service elementary school teachers' mathematics teaching anxiety and gender*. The European Conference on Educational Research, 10-12 September, Goteborg, Sweden.

Rapee, R. M., Spence, S. H., Cobham, H., & Wignal, A. (2003).*Kaygılı çocuğa yardım*. (Çev: Rasim Baykaldı). Ankara: Arkadaş.

Ronan, K.R., & Kendall, P.C. (1994). Rowe, M. Negative affectivity in children. *Cognative Therapy and Research, 18*(6), 509-528.

Sakal, M. (2015). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin bazı psiko-sosyal değişkenlere göre matematik kaygısının incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Sargın, N. (1990). *Lise 1. ve III. sınıf öğrencilerinin durumluk-stirekli kaygı düzeylerinin belirlenip karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sarı, M.H., & Altun, Y. (2015). Göreve yeni başlayan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 30*(1), 213-226.

Sharf, R. S. (2004). *Theories of psychotherapy and counseling: Concepts and cases*. Usa: Thomson Brooks / Cole.

Sheehan, E. (1999). *Kaygı bozuklukları* (M. Sağlam, Çev.). İstanbul: Alfa.

Spielberger, C. (1966). *Theory and research on anxiety, In: Spielberger*. C. Ed., Anxiety and Behavior, New York: Academic.

Sullivan, H. S. (1985). *Psikiyatrinin temel kavramları*. (T. Göbekçi, Çev.) Ankara: Başak.

Sünbül, A. M. (2005). *Bir meslek olarak öğretmenlik* (2. Basım). Ankara. Pegem.

Şahin, A. E. (2010). *Eğitimle ilgili temel kavramlar.* Ankara: Anı.

Şengül, K. (2012).*Türkçe öğretmenlerinin özel alan yeterlikleri: Bir durum belirleme çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Taşdemir, M., Akdal, D., & Baskonus, T. (2011). Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi son sınıf öğrencilerinin gelecek beklentileri. *2nd International Conférence on New Trends in Education and Their Implications*, 27-29 April, 2011 Antalya-Turkey. Ankara: Siyasal.

Taşğın, Ö. (2006). Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda okuyan öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 14*(2), 679-686.

TED. (2009). *Öğretmen Yeterlikleri.* Ankara: Türk Eğitim Derneği.

Temiz, T. (2012). *Sınıf öğretmeni adaylarının matematik öğretimine yönelik öz-yeterlik algıları ile kaygıları arasındaki ilişki.* Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Van.

Tezcan, M. (1997) *Eğitim sosyolojisi.* Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.

Tezer, F. (1998) *İdeal öğretmenin kişilik özellikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tık Yakar, F. A. (2015). *Kaynaştırma eğitimi yapılan sınıflarda normal gelişim gösteren çocuğu bulunan ailelerin kaygı düzeyi.* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Tokinan, B. Ö. (2013). Öğretmen adaylarının müzik performans kaygılarının bireysel özellikler bakımından incelenmesi. *NWSA- Fine Arts, 9*(2), 84- 100.

Türk Dil Kurumu (2016), *Güncel Türkçe sözlük*. http://www.tdk.gov.tr/ sayfasından erişilmiştir.

Urgan, R. (2012). Bilim kaygının olumlu yönlerini keşfediyor. *Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi,* 10-11.

Uusimaki, L., & Nason, R. (2004). Causes underlying pre-service teachers' negative beliefs and anxieties about mathematics. *Proceedings of the 28th Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education*, 4, 369-376.

Uzun, B. (2015). *25-40 yaş arası evli erkeklerle evli olmayan erkeklerde, kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ümmet, D. (2007). *Üniversite öğrencilerinde sosyal kaygının cinsiyet rolleri ve aile ortamı bağlamında incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Varol, Ş. (1990). *Lise son sınıfı öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen bazı etmenler.* Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Yalçınkaya, M. (2002). Yeni öğretmen ve teftiş. *Milli Eğitim Dergisi*, 153-154.

Yenilmez, K., & Özabacı, N. (2003). Yatılı öğretmen okulu öğrencilerinin matematik ile ilgili tutumları ve matematik kaygı düzeyleri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,2*(14), 132-146.

Yıldırım, A.(2011). *Sınıf öğretmeni adaylarının meslekî öz-yeterlik algıları ile meslekî kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yıldırım, A.,& Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yıldırım, K. (2013).*Sınıf öğretmenlerinin matematik kaygı düzeylerinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adıyaman.

Yıldırım, T., Çırak, Y., & Konan, N. (2011). Öğretmen adaylarında sosyal kaygı. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12*(1), 85-100.

Yolcu, M. A. (2015). *Aile sosyo-ekonomik durumu ve anne-baba tutumlarının sınav kaygısı düzeyleri üzerine etkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Yuen-Fun, I, W. (1991) *Toward an agenda for helping the beginning teacher.perceptions of concerns and best help strategies.* http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.214.8872&rep=rep1&type=pdf sayfasından erişilmiştir.

EKLER

EK 1. GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu: Sınıf öğretmenlerinin mesleğin birinci yılında yaşadıkları kaygılar nelerdir?

Tarih: …../…../ 2017 Saat(Başlangıç/Bitiş):……/……

Merhaba ben Seda İpek. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi Anabilin Dalı'nda Yüksek Lisans öğrencisiyim. Aynı zamanda özel bir okulda öğretmenlik yapmaktayım. Mesleğin birinci yılındaki sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları kaygıları ve nedenlerini konu alan bir araştırma yapmaktayım. Bu konuda sizin görüşlerinizin önemli olduğunu düşünüyorum. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ediyorum.

Görüşme Soruları

1- Mesleğinizin ilk yılı sizin için ne ifade ediyor?

2- İlk yılınızda neler yaşadınız? Neler hissettiniz?

Sonda 1: Hangi durumlarda başarılı olduğunuzu düşünüyorsunuz?

Sonda 2: Hangi durumlarda başarısız olduğunuzu düşünüyorsunuz?

Sonda 3: Mutlu olduğunuz durumları anlatır mısınız?

Sonda 4: Mutsuz olduğunuz durumları anlatır mısınız?

3- Mesleğinizin ilk yılında sizi kaygılandıran durumlar oldu mu?

Sonda 1: Öğrenci kaynaklı kaygılarınız nelerdir?

Sonda 2: Kendinize yönelik kaygılarınız nelerdir?

Sonda 3: Meslektaşlarınıza yönelik kaygılarınız nelerdir?

Sonda 4: Veliye yönelik kaygılarınız nelerdir?

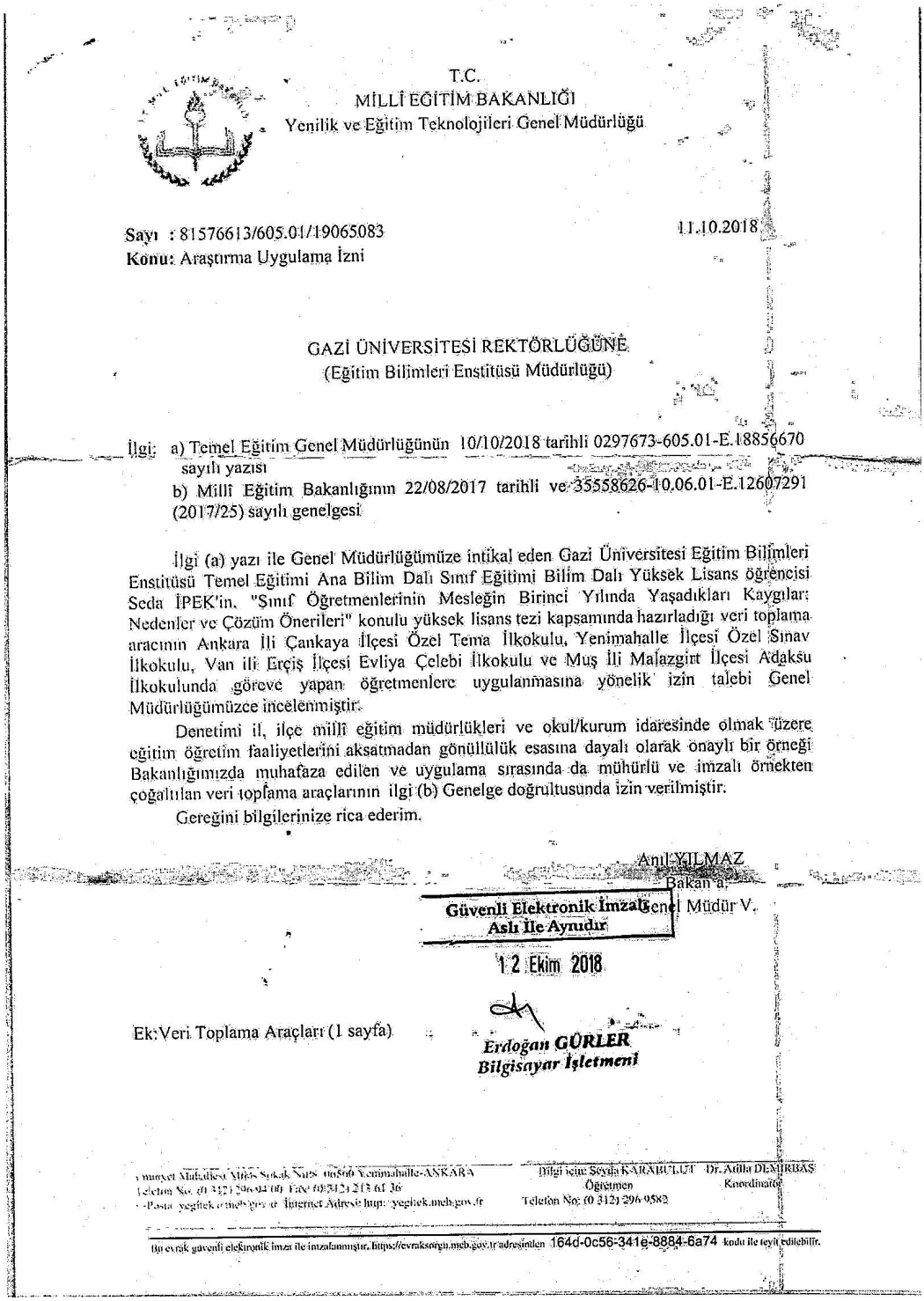
Sonda 5: İdareye yönelik kaygılarınız nelerdir?

4- Mesleğinizin ilk yılında yaşadığınız kaygıların nedenleri nelerdir?

5- Bu kaygılarınızla nasıl baş ettiniz?

6- Bu konuda mesleğe yeni başlayanlara neler önerirsiniz?

EK 2. İZİN BELGESİ

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

Sayı : 81576613/605.01/19065083 — 11.10.2018
Konu: Araştırma Uygulama İzni

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi: a) Temel Eğitim Genel Müdürlüğünün 10/10/2018 tarihli 0297673-605.01-E.18856670 sayılı yazısı
b) Millî Eğitim Bakanlığının 22/08/2017 tarihli ve 35558626-10.06.01-E.12607291 (2017/25) sayılı genelgesi

İlgi (a) yazı ile Genel Müdürlüğümüze intikal eden Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitimi Ana Bilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Seda İPEK'in, "Sınıf Öğretmenlerinin Mesleğin Birinci Yılında Yaşadıkları Kaygılar: Nedenler ve Çözüm Önerileri" konulu yüksek lisans tezi kapsamında hazırladığı veri toplama aracının Ankara İli Çankaya İlçesi Özel Tema İlkokulu, Yenimahalle İlçesi Özel Sınav İlkokulu, Van ili Erçiş İlçesi Evliya Çelebi İlkokulu ve Muş İli Malazgirt İlçesi Adaksu İlkokulunda görev yapan öğretmenlere uygulanmasına yönelik izin talebi Genel Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Denetimi il, ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmadan gönüllülük esasına dayalı olarak onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının ilgi (b) Genelge doğrultusunda izin verilmiştir.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Anıl YILMAZ
Bakan a.
Genel Müdür V.

Güvenli Elektronik İmzalı
Aslı İle Aynıdır
12 Ekim 2018

Ek: Veri Toplama Araçları (1 sayfa)

Erdoğan GÜRLER
Bilgisayar İşletmeni

Cumhuriyet Mahallesi Alkış Sokak No:5 06560 Yenimahalle-ANKARA
Telefon No: (0 312) 296 04 00 Faks: (0 312) 213 61 36
E-Posta: yegitek@meb.gov.tr İnternet Adresi: http://yegitek.meb.gov.tr

Bilgi için: Seyda KARABULUT — Öğretmen — Telefon No: (0 312) 296 9582
Dr. Atilla DEMİRBAŞ — Koordinatör

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 164d-0c56-341e-8884-6a74 kodu ile teyit edilebilir.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...